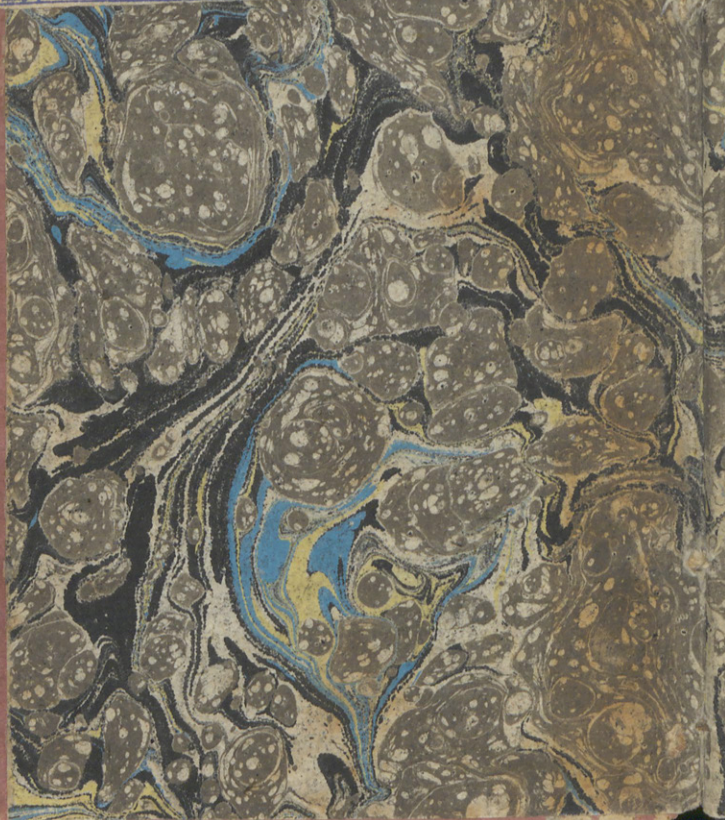

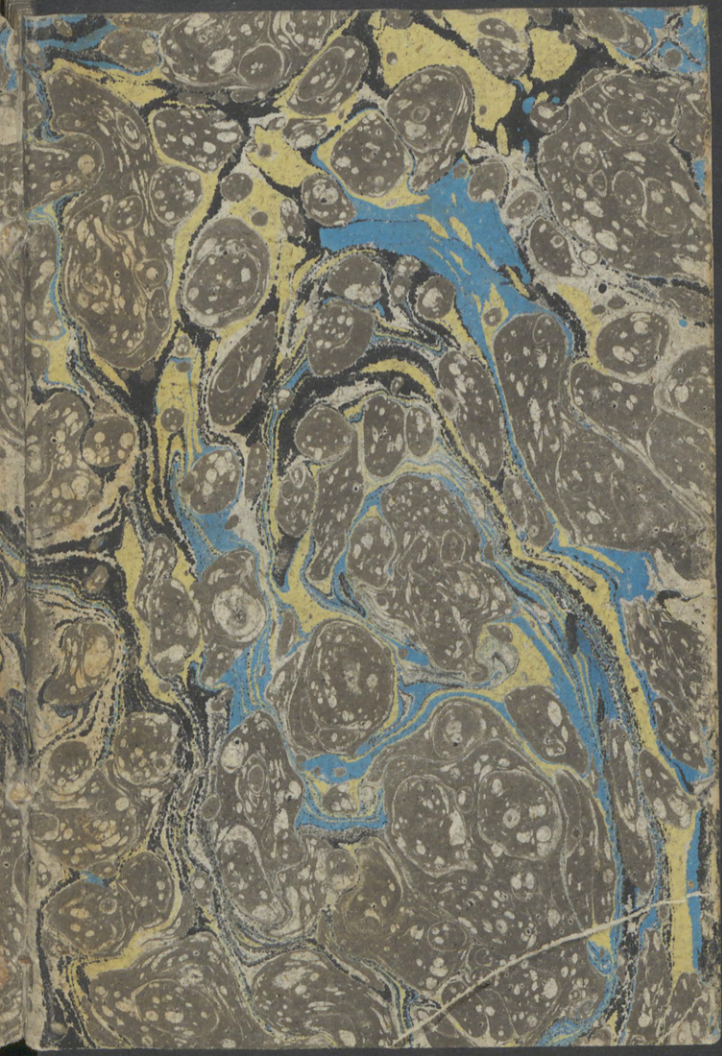
720244

Vol D. 138: 3

AD

2ds

CSOKONAI

VITÉZ MIHÁLY

POÉTAI MUNKÁI

KIADTA

MÁRTON JÓSEF.

I. KÖTET.

BÉKAEGÉRHARTZ.

DOROTTYA.

BÉKAÉ GÉRHARTZ

HOMÉRUS

BATRACHOMYOMACHIÁJA

SZERÉNT

ÍRTA

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY.

ÁÉTSBEN

Pichler Antal Betüivel

1813.

1989.

AZ OLVASÓHOZ.

Midőn én, Csokonai Poétai Munkáinak kiadására, magamat meghatároztam; nem tsak az forgott előttem, hogy azoknak az eddigvalóknál kellemetesebb formájú és tsinosabb nyomtatású kiadását igen sokan óhajtják: hanem főképpen az is, hogy ha én ezen új kiadásban az ő köz kedvességet nyert Ódáinak és más Daljainak Nótáit is kiadhatom; az által Nemzetem előtt kedvet találok. Nem is kéméltem, sem fáradságomat, sem a' költséget: a' mit a' figyelmetes Olvasó ennek első látására azonnal észrevehet. Egy szóval; valamire az a' nyájas barátság, melyben ezen Poétai Munkák b. e. Szerzőjével éltem, engemet kötelezett, azt a' Munkáival való bánásban véghez vinni igyekeztem.

A' Dalok, Ódák és más Énekek Nótái Klavirra és Fortepiánóra alkalmaztatták; de, a' hol szükséges volt az énekhang kótái külön is kitétettek.

Ez az egész Munka négy Kötetből fog állani, e' szerént:

I. Kötet: Békaegérhartz. Dorottya.

II. Kötet: Anakreoni Dalok. A' Tavasz.

III. Kötet: Lilla. Ódák.

IV. Kötet: Diétai Magyar Múzsza. Alkalmatosságokra irt versek.

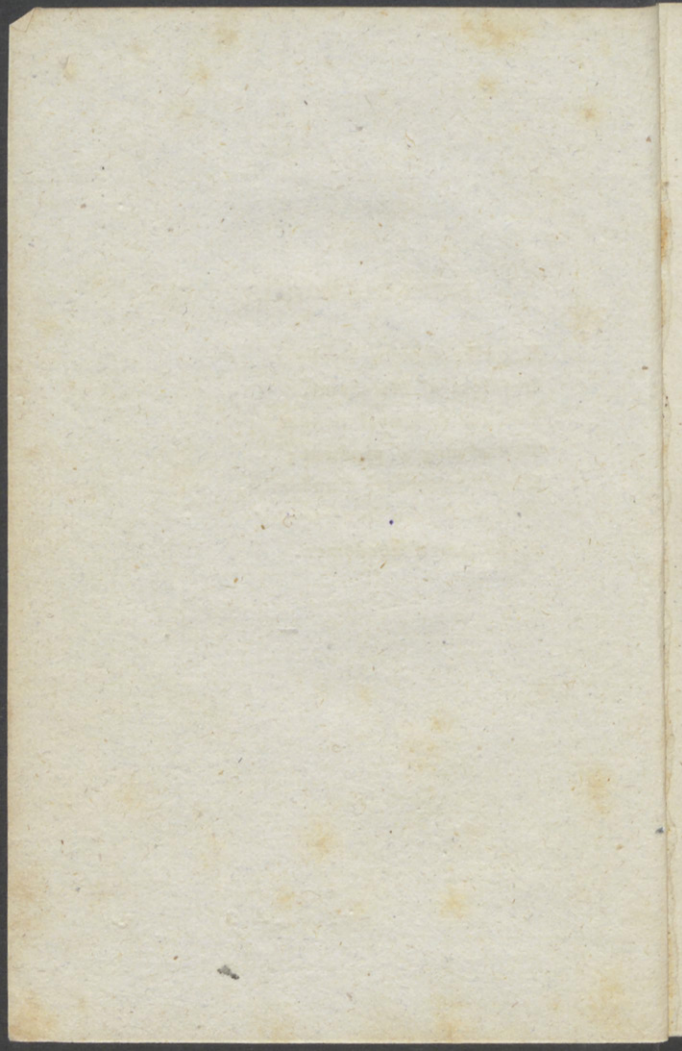
A' Békaegérhartz kiadása nem volt eleinte szándékom: de megértvén, hogy azt akkor mások magában is kinyomtatták, én sem akartam azt a' többi Munkái közül kihagyni. A' nélkül is mindenütt kézben forog az már; és Csokonaitól egy jámbor Magyar sem veheti rossz néven, ha néhol tsipösen enyeleg.

Ezen Munkának mind a' négy Kötetje elkészül egynehány hetek alatt: és akkor szép nyomtató papiroson is meg lehet azt mind együtt szerezni. Az árát tsupán tsak az erre tett költségek határozzák meg; a' honnan ez, a' tsinos szép nyomtatásra és a' sok rézmetzésekre tett nagy költség mellett is tsekély lesz. Egy kötetnek az ára Velin papiroson nem megy többre bekötve három forintnál; Nyomtató szép posta papiroson bekötve egy for. 30 kr.-nál.

A' K i a d ó.

FELFOHÁSZKODÁS.

Mig elkezdeném Énekem,
Instálom a' Mű'sámat,
Pindusi dohánnyal nekem
Töltse meg a' pipámat;
Hogy kezdhessek Énekembe,
Mellyet minap hevertembe'
Firkáltam a' térdemen.

FELFOHÁSZKODÁS.

Elevenen.

*Mig el-kezde-ném E-nekem, Instálom a' Műsámat,
Pin-du-si do-hányval nekem Töltse meg a' pipámat;*

Hogy kezdhes-sek E-ne-kem-be, Mellyet minap

he-ver-tem be' Eir-kál-tam a' tér-de-men,

*Eir-kál-tam a' tér-de-men. (Ama retentó
s a' t.)*

BÉKA EGÉRHARTZ.

ELSŐ PÍPA DOHÁNY.

Az Egér Printznek a' Béka Királyjal való es-
meretsége és halála.

Ama' rettentő lármának
Kezdek leírásába,
Fegyverek hogy ropogának
Márs szörnyü tsatájába';
Mikor, mint a' Földtől nemzett
Hatalmas Óriás Nemzet'
Granatéros serege:

Úgy rohant az Egereknek
Hatalmas ármadája
A' Békákra, bár ezeknek
Sűrűn tüzelt puskája.
A' mint láttam a' nóvákban,
Írva a' hadi aktákban,
Így volt első kezdete:

Egyszer az Egér, nem jutott
 Hogy a' matska körmére,
 Szomjan egy nagy tóhoz futott,
 'S annak külső szélére
 Szakállát leeresztette,
 Édes vizét hörpölgette,
 Egész gyönyörűséggel.

Meglátván ezt egy körmös hal,
 Így szólítá meg: „Bon jour!
 Hérem egész barátsággal,
 Hol lakik és ki az Úr?
 Gróf, Burger, Paraszt vagy Nemes?
 Mert ha hozzám lesz érdemes;
 Ajánlom barátságom'.

„Én Printz Vizignátus vagyok,
 E' nagy Tónak Királyja,
 A' vitéz Beka Hadnagyok
 Hatalmas Generálja,
 Enyim, mint Örökös Úré,
 Haereditario Jure,
 Vizvári Birodalom.

„Hogy a' koronát Második
 Péleus fejére teszi,
 Két hétre megházasodik,
 'S Feleségül elveszi
 Madam Vizellösi Sárát,
 A' ki birta Motsár Várát,
 'S ettől nemzett engemet.

ELSŐ PÍPA DOHÁNY.

3

„Én az Urat Nagy Marsalnak
Gondolom természetből,
'S ha szemeim meg nem tsalnak,
Tám Királyok véréből?
De, kérem alázatosan
Beszélje el világosan
Genealógiáját!“

Orrát fejét megvakará
Pszikhárpax bosszúsággal,
'S nagyot köpven, így szólla rá,
Királyi méltósággal:
„Felségedet megkövetem;
Nemzettségem' 's eredetem'
Valyon miért kérdezi?

„Esmerik azt az Egerek,
Esmerik az Istenek,
Tudják a' Lintzi Suszterek,
Engem' kik nemzettenek;
Van e' Im-Hoff-ja, vagy jár e'
Felségednek Titulare
Kalandozója Bétsből?

4

5

„Én vagyok Király Pszikharpax,
Ezen néven Hetedik,
Születésem Nagy Troxártax
Vérével ditsekedik;
Anyám, kit a' Gözü nemzett
Hatalmas Királyi Nemzet
Volt: Donna Lisztnyalótzsi,

5*

„Szült engem pompás lyukában,
 Mint rang hozta magával,
 Pólálván selyem rongyában,
 Tartott alma tsutkával;
 A' mivel tsak bir egy Donna,
 Piskóta, avas szalonna,
 Dió 's füge elég volt.

„Barátságot Felségeddel
 De miként köthetnék én?
 Holott egész Gárdéjével
 Lakik a' viz fenekén:
 Én pedig az embereket
 Nem hagyhatom, mert ezeket
 Kell énnékem dézmálni.

„Tudom én, hol kell keresni
 A' kenyért a' fiókban?
 'S hol kell jól felportzogatni,
 A' mákos kalátsokban?
 Hol tartják a' sódorokat,
 És a' töltött galambokat,
 'S a' jó Húnsági sajtot?

„Hát a' fain posztpászokat? —
 A' fánkot és tsörögét,
 A' Hertzezi szakátsokat
 Ditsérő sok tsemegét;
 Mellyet borsal 's foghagymával
 Pánizálnak parádával,
 Az Úriás vendégek.

ELSŐ PÍPA DOHÁNY.

„Az ütközetről kudartzal
Soha vissza nem tértem,
Az ágyúknak álltam artzal,
Soha pardont nem kértem;
Nem régiben nyertem eztet
A' kettős arany keresztet,
Jérusálemi hadban.

„Vitéz ellenségek bátor
Életemre törjenek;
Szivem mégis mindég bátor,
'S könnyen meg nem rettenek:
Egy embertől még nem félek
Hogy megöljön, a' mig élek,
Bár hústorony legyen is.

„De mégis vagy két ellenség
Énnékem nagy kárt tevé,
Az egyik hatalmas Felség
Monsieur Ölyv a' neve;
A' másik már nagyobbatska,
A' neve Madám de Matska,
E' kettőtől rettegek.

„Még egy ellenségem vagyok,
Ez már siket és néma,
Ez egy kis fa-Festung, 's nagyon
Fortélyos stratagéma;
Háj van füzve a' kapura,
'S ha bémegyek, a' vár Ura
A' padlást rám szakasztja.

7

8

9

10

„Nem kell nékem tök, káposzta,
 Sás és békák lentséje,
 Elmaradhat az ebhozta
 Sok hitvány tsemegéje;
 Nem kell nékem gyékény, káka,
 Mellyet terem Bajom, Zsáka,
 Ez Felségtek étele.“

E' szókra vig nevetéssel
 Megnyitván ajakait
 Vizignáth, egy kis késéssel
 Így kezdette szavait:
 „Uram! Te sokkal kérkedel,
 Igen nagyon ditsekedel
 Eröd 's hasadra nézve.

„Nékünk a' Nationalis
 Industria azt tette,
 Hogy, mint az Ánglusoknál is,
 Birodalmunk vetette;
 Élünk vizen és szárazon,
 Mind ezen, mind pedig azon
 Egyaránt kereskedünk.

„Mindenünnen gyűl a' sok kints,
 Gazdagodik Országunk,
 Egy heverő hazafi sints,
 Mutatja a' nadrágunk;
 Már mi is a' világeból,
 Mint Görög a' Magyaréből,
 Farkasbundát vehetünk.

„Járnak fabaj szín dolmányban,
Minden Elökelőink,
Talpig drága zöld hársonyban,
Minden kereskedőink;
Schol sints a' Bandérium,
Melly — pro salute civium —
Agyon tántzolta magát.

12

„Ha úgy tetszik Felségednek,
Hogy ezeket meglássa;
Leszek Ankhizességednek
Mindjára Eneássa;
En béviszem a' hátamon,
De tartódzon a' nyakamon,
Hogy segge fel ne ázzon.“

13

Ezt mondván legugyorodik
A' tó alsó partjára,
Felsége felkútorodik
Kollégája hátára;
Feltűzvéen bodros tászliját,
Kezébe fogja tzafliját
Felséges Trágerjának.

14

Nagyot kurjant: „Jubilate!“
Böréből majd kiszalad,
Látván, hogy illy delicate
Úszik, 's a' part tsak halad;
Kiáltozza: Vivat! Vivat!
Hivévén egy perspektívát,
Látja, hogy már jól be van.

15

16

De, hogy kezdte a' vizekbe
 Lejjebb lejjebb süllyedni,
 Két szeme lábbad könnyekbe,
 'S elkezdte keseregni;
 Már úszását nagyon bánja,
 'S Vizignátnak nem kívánja
 További szolgálatját.

Búsultában elhajtja
 Páderes parókáját,
 Lábával jobban szoritja
 Társa oldalbordáját;
 Nem fért volna ijjedtébe,
 Már egy zab szem a' seggébe,
 'S ki verte a' sz— szeplő.

Reszket neki keze lába,
 Mint a' fagyos kotsonya,
 Nyögve néz a' tó partjára
 Eszébe jutván honnja;
 Farkát hosszan lebotsátja,
 Hogy mint evedző lapátja
 Segítsen a' vizeken.

De hasztalan, a' habokat
 Mind jobban kezdi nyelni,
 Mord! Rettung! kiáltja sokat,
 Senkit sem hall felelni;
 Hijjába kap mindenfelé,
 Rugja magát hátra 's elé,
 'S végre így fakada ki.

„Nem így vitte ám a' Bika
 Európát Krétába,
 Mint engem ez a' gaz béka
 Rezidentziájába;
 Ördög vigye palotádat,
 Vizbe zárt Venéziádat,
 Már ez nem politzia.“

Hát egy kigyó kitsuszamla,
 Tüzelt szeme pillája,
 A' fején felyül tsillámla
 Nemzeti kokárdája;
 Ezt meglátván a' kákába',
 Mind a' kettő a' gatyába
 Rezele ijjedtében.

Vizignáth a' tó fenekét
 Érvén, magát elrejté;
 Hogy ő egy Király gyermekét
 Ölné meg elfelejté;
 Búján a' tónak mélyjére,
 Megszabadult szerentsére
 Ebek harmintzadjától.

18

Ő pedig maga maradván,
 A' mint tsak lehet úszik,
 Ujjait öszveszorítván,
 A' vizen hanyatt tsúszik;
 'S látván, hogy el kell patkolni,
 Bús hangon kezdé danolni
 A' Rákótzai nótáját.

19

Néha magát felrugdalá
 A' vizek tetejére,
 Majd ismét süllyede alá
 A' tónak fenekére ;
 Bár akár mint próbálgatja,
 De el nem távoztathatja
 Mégis lutskos halálát.

Egy Anglus Rock volt nyakába', 20
 Bö mint a' japónika,
 Dugva vala kaputjába
 Poézis 's Rhetórika ;
 E' volt legnagyobb terhére,
 'S lehúzván a' viz mélyjére,
 Végre így kiálta fel :

„Vizignáth így kell tsinálni,
 Ez e' a' Jus Gentium? 22
 Huntzfutnak fog declarálni
 Ezért a' Szinédrium ;
 Ezt a' Vén Atyák jól látják,
 Ezért fejedre botsátják
 Tüzes anathémájok.

„Nálam erősebb nem valál
 A' szárazon, hitetlen!
 Azért, hogy most így megtsalál,
 Nem maradsz büntetetlen ;
 Ne félj még bosszút fog állni,
 Siklóson fog captiválni 23
 Az Egerek serege.“

MÁSODIK PÍPA DOHÁNY.

Mind a' két Részről való Ország-Gyűlés.

Ezt mondván meghaláloza,
 Már véres tajtékot tőr;
 'S éppen ott karazéroza
 Obester Pörtznyali Úr:
 Elmereszti szemét száját,
 Seggbe rugja szép Dámáját
 'S az Aulának hirt teszen.

Rik beszédén ott valának,
 Méreggel eltelének;
 Mindjárt egy Ország Nagyjának
 Illy jelentést tevének:
 Hirdesse ki a' Diétát
 'S mindenfelé gyors stafétát
 Küldjön a' Státusokhoz.

Nékik illy jelentést tégyen,
 Hogy helye Diétának
 Troxártásnak háza légyen,
 A' Pszikhárpax Attyának;
 Ki már szerentsétlen éppen
 Lebegett a' tő fenéken,
 Elnyúlva 's megmeredve.

Hogy pedig ad sextam Maji
 A' Rendek bégyülének,
 Az Ország tarka Bandáji
 Velek felérkezének;
 Mindjárt az Ország Nagyjait, —
 A' had környülállásait
 Elhagyván, — más gond főzte.

Öt hétig dévankozának
 Az Egéri hit felett,
 De a' sok mende mondának
 Egy szálnyi haszna se lett;
 Troxártás végre felállta,
 Hatalmasan perorála
 Utoljára ekképpen:

„Hatalmas Rendek! jóllehet
 A' kár engem illete,
 Ellenségem nékem lehet
 Tsak a' Békák serege:
 De egy Kron-Printz megölése
 A' Közjónak megsértése,
 'S Publikumra tartozik.

23

„Három fiam volt nékem már,
 Mind a' hármát megölék,
 Az egyiket ama favár
 Által széllyel dörzsölék;
 Másként veszett el másika,
 A' Kannibálok Hatzikja
 Matska Úr evé meg azt.

24

„A' harmadik ki Annyának
 'S nékem is kedves vala,
 Most az egész Hazájának
 Bánatjára meghala;
 Mert Vizignáth Úr megtsála,
 És az átkozott tó alá
 Fojtotta hitetlenül.

„Azért kérem a' Rendekeket,
 Fegyverbe öltözzenek,
 Készítsék Regementjeket,
 Menjünk haddal ellenek;
 Senkinek sem lesz panassza,
 Tele a' Bellica Cassa,
 'S az Armamentarium.“

25

Így buzdítja a' Sessiót
 És nagy hangal pengeti,
 Hogy ő igér négy milliót,
 A' köz nép meg' fizeti;
 A' Fő hadi Miniszternek
 Concredálják a' fegyvernek,
 'S holmi egyébnek gondját.

26

Felfegyverkezik fejenként
 Az egész Militzia,
 Contrabálja Seregenként
 Magát az Armádia;
 Velek a' sok társzekerek,
 Sokféle rendű fegyverek,
 Puskák, ágyúk, mozsarak.

27

Osztán a' Nyirbe küldének
 Egynehány legényeket,
 Kik a' seregnek szednének
 Posztót és egyebeket ;
 Ezek sok Dámának 's Úrnak
 Selymét elrágván Mondúrnak
 Es zászlóknak elvivék.

Toll sip vala trombitájok,
 Dobjok bőrből készüle,
 Egynehány tö a' szablyájok,
 Ez Dámáktól kerüle ;
 Kalapjok szép makk tokokból,
 Tarka pillangó szárnyakból
 Volt kötve bokrétájok.

A' félénk Dragonyosoknak
 Dió haj volt mejjeken,
 A' vidám Bakkantsosoknak
 Medgy mag volt lábfejeken ;
 Szép volt Cavallériájok,
 'S mindnyájoknak paripájok
 Volt egy egy szuka Egér.

Bajuszokat kipedrették
 Holmivel huszárosan,
 Nadrágjokat felkötötték
 'S kardjokat Magyarosan ;
 Ezzel a' trombitát 's flótát
 Fúván, a' Mohátsi nótát
 Hangoztatják bús szóval.

Hányják vetik az eszeket,
 Vagnak mind in anxio,
 A' hadi Minisztereket
 Kérdik, kell hány millió?
 Egyszersmind az ellenséges
 Nemzet ellen nevettséges
 Beszéddel prófétálnak.

28

Hallván avandzséroztatni
 Annyi sok regementet,
 Vizignáth kezdi hivatni
 A' Nemzeti Conventet;
 Bé is gyűl a' sok Klúbista,
 Ki mint hajdan Novellista
 Tudta a' Politikát. —

Azomban Gróf Nagy-Kákai
 Bélép a' Palotába,
 Ez lakott az ágyallyai
 Troxartásnak házába';
 A' békesség idejében,
 A' Béka Nemzet képében,
 Ambassadeur vala ott.

29

Ezt mint ellenség Követét
 Elküldék Királyjához,
 Hogy tudósítsa Nemzetét,
 'S készüljön a' tsatához;
 Ki felállván nagy pompával,
 Troxartás Király szavával
 Így szóllott a' Conventben.

„Hatalmas Béka Nemzetek!
 A' Hazának képei,
 Véres haddal fenyegetnek,
 Az Egerek Rendei;
 Engemet haza küldének,
 Hogy a' mit ők végezének,
 Jelentsem meg tinétek.“

Hallván ellenséges tzélját
 A' Troxartás népének,
 Felgerjeszté a' haragját
 A' Klub kevély lelkének;
 Felháborodva zúgának,
 Mint a' — — halálának
 Hírére a' Magyarok.

30

Hogy a' vád mind Vizignáthra
 Jobban jobban tüzele,
 Látván hogy nints egyéb hátra,
 A' Conventben felkele;
 Generalissimus Ranggal
 Birván, méltóságos hangal
 Így kezde kuruttyolni.

„Bárátim! hát már az oka
 Annak Vizignáth vala,
 Hogy az ő rút Királyok a'
 Tónak vizébe haia?
 Nem tudván úszni, valóban,
 Ezen nagy motsáros tóbau
 Nem tsuda ha elmerült.

„Most már az ő emberei,
Látom, engem' okolnak;
Azért a' Nemzet képei
Árulással vádolnak:
Hát a' mit egy nagy Tó tsinál,
Annak már egy Hazafinál
Kell az okát keresni?

„De tudom én, tsak várjanak,
Mit kell tsinálni velek,
Hogy mind megbolonduljanak
Amaz Ákhitófelek;
Én velem egyet érthetnek,
Ha úgy tetszik, a' Nemzetnek
Bölts 's hatalmas képei.

„Gyűjtsük össze a' sereget,
Fegyverbe öltözzenek,
Mindenütt a' tó-part mellett
Vonjunk kordont ellenek;
Erősítsük a' gránitzot,
A' mozsarat 's haubitzot
Kettőztessük várunkon.

„Mihelyt Népünkre rontanak
És határunkhoz érnek,
Verjük meg, rajta! fuljanak
Özönébe a' vérnek;
Verjük meg győzödelmesen,
Hogy haza egy se mehessen
Épen fegyverünk elől.

„A' kiket hadi foglyokká
 Teszünk ezen tsatában,
 Legyenek új polgárokká
 Az új Reszpublikában ;
 Ha négy öt krajtzárt találunk
 Zsebjekben, jó lesz az nálunk
 A' Nemzet fundusának.

Felkiált a' Klúb viváttal,
 Éljen a' Nemzet! éljen!
 Éljen a' had, Vizignáttal!
 Kettőzteti kevélyen.
 Azután a' sok Barrére
 A' Convent ítéletére
 Más holmiket említett.

Végtére egy a' többeknél
 Okosabb most felállá ;
 „Eddig, úgymond, mindeneknél
 A' hal nyelv vigeála,
 Kárára egész Hazánknek,
 Nemzeti, politúránknek
 Nagy hátráltatására.

„Hanem Anyai nyelvünket
 Vegyük bé a' Hazában,
 E' segíti Nemzetünket
 Kipallérozásában ;“
 Erre sokan ráállanak
 Látván hasznát tanátsának
 Ezen okos embernek.

Sokan a' tudatlanok is
 Ellenére szóltnak,
 Bár a' hal nyelven magok is
 Imigy amúgy tudtanak;
 De tsakugyan rámenének
 Hogy már vég bútsút vennének
 Ez idegen hal nyelvtől.

A' belső rendeléseket
 Hogy a' gyűlés megtette,
 A' hadi Fő Vezéreket
 Készületre készítette ;
 Azért a' Convent szavára
 Mind felkészül a' tsatára
 Az egész Béka Gárda.

Truppan áll az egész sereg
 Zöld és veres ruhában,
 A' nemzeti nóta pereg
 Kuruttyoló szájában ;
 Talpig jól készült fegyverbe'
 Béállanak az ezerbe
 A' buzgó hazafiak.

Vizignáth a' trombitára
 Seregét békerengi,
 Zörög ropog dob módjára
 A' rezgő Alkekengi ;
 Buzdúl itt a' Béka-Gárda,
 Lobog fején a' kokárda,
 Félre nyomja kalpagját.

A' határon táborjokat
 Körül sántzolták mélyen,
 Belől tsörgetik kardjokat
 'S puskájokat kevélyen ;
 Bár belől szivekbe' fáznak,
 De vitéz tüzzel szikráznak
 Rivül a' jó Champanytól.

32

A' lármától megrendüle
 Jupiter palotája,
 A' serbedlije feldüle,
 Lehulla az órája ;
 Nem nyughatik már ezektül,
 A' Feleségén keresztül
 Leugrik az ágyáról.

33

Lenéz ; látja fegyveresen
 A' Vizignáth seregét,
 Földhöz tsapja nagy mérgesen,
 Singes háló süvegét ;
 Mellyre szörnyü szélvész omla,
 Tsaknem ég föld öszve romla,
 'S jó hogy elmosolyodék.

Egyet tsendit; a' szobába
 Merkúrius bémegeyen;
 „Menj, mondjad, tíz óra tájba'
 Minden Isten itt legyen.“
 Elmegy Merkúr, 's az Istenek
 Mind egy lábíg felgyűltenek,
 Reggeli templom után.

Ekkor nékik megmutatja
 A' szörnyű sokaságot,
 Velek rendre tsudáltatja
 E' nagy hatalmasságot:
 Millyen az Óriásoknak,
 Avagy a' Czentaurosoknak
 Rettentő nagy táborok.

Hérdi nyájas mosolygással,
 Mellyre a' föld megéle,
 'S még a' vatzkor is rakással,
 Fügévé válik véle;
 Melyik akarna lemenni,
 És segítségére lenni
 Valamelyik tábornak?

A' többek közt Minervához
 Így szólla megölelvén,
 Szakállát gyenge állaéhoz
 Nyájassággal dörgölvén:
 „Hát Te Leányom leszallasz,
 Segítségére kiállasz
 Az egész Ármadának?

„Mert a' Te Templomodba' is
 A' Magyar Nemeseknél,
 Alig lehet látni ma is
 Egyebet Egereknél;
 Még a' Szent Múzsáknak rakott
 Egy két Templomba' sem lakott
 'S lakik egyéb Egernél.“

„Atyám!“ így felele Pallás
 Jupiter tanátsára,
 „Nem tetszik ez a' javallás,
 Nem állhatok szavára;
 Nekem igen nagy kárt tettek,
 Selymet mindent öszveettek
 Templomomba' ők nekem.

„Öszverágták szép sleppemet,
 Mellyet szöttem selyemből:
 Kipusztítottak engemet
 Már minden költségemből;
 Ha meg nem adom a' selyem
 Árát, rólam a' pendelyem
 Rövid időn lehúzzák.

34

„De ezzel semmit sem mondok,
 A' békáknak hasznára,
 Mert ők tsak ollyan bolondok
 Először 's utóljára;
 Hogy a' hadban elfáradtam,
 Miattok el nem alhattam,
 Ki világos virradtig.

„Segittségre hozzájok
 Le se menjünk, Istenek,
 Hogy éles kardjok 's szablyájok
 Meg ne sebesítsenek ;
 Mert vakmerők a' Státziön,
 Bár egy egész Batálion
 Isten menjen ellenek.

„Innen legszebb lesz nézni a'
 Magas Égből reájok,
 Bátran, mint most a' — a
 Hadra némelly Királyok.“
 Nagy komplementet vágának
 Az Istenek, 's felhágának
 Az Ég kéményje mellé.

HARMADIK PÍPA DOHÁNY.

A' Tsata, a' nevezetesebb Történetekkel.

Hát egyszer a' trombitákat
 Elkezdik harsogtatni,
 A' dobokat és flótákat
 Nagy lármával kongatni;
 Jupiter is a' tsatára,
 Ráütvén a' pap tyúkjára,
 Jelt ad a' kémény mellől.

Elsöben is kimozdúla
 Báró de Grand Brekeke ;
 Mindjárt ellene indúla
 Nyalnádtői serege ;
 Sem ez sem az meg nem retten,
 Bátran vivnak mind a' ketten,
 A' Vezérek kiállnak.

35

Öszvetsapnak : Grand Brekekit
 Nyalnádtői levágja,
 Grand Brekeki megharagszik,
 A' tromfot vissza vágja ;
 Ötször vették egymás nyakát,
 Ötször mondtak jó éjtszakát
 Mind ketten az életnek.

Végre de Grand Brekekének
 Hatalmas tsapására,
 Nyalnádtői életének
 Jutott vég órájára ;
 Mikor a' feje leesett,
 Gondolkozván egy keveset,
 Tsak úgy nézett utánna.

Erre megbúsult szívében
 Üregjári, hevesen
 Kiáll, 's Obester Krötebe
 Üti kardját mérgesen ;
 Kröte nemes lelkü vala
 Szégyenletébe' meghala,
 Hogy rajta illy Stick esett.

36

Kröte szomorú halála
 Döbretét orron üté,
 Egy pár pisztoly vala nála,
 Azt megtöltvén elsüté ;
 Azzal Fő-Hadnagy Tsugrait,
 Ki biztatta pajtássait,
 Agyon lövi vitézül.

A' mint az Avant-Gárdének
 Így folytanak tsatái,
 Mind együve érkezének
 A' nagy sereg osztályi ;
 Bezzeg ekkor volt a' mi volt,
 Ijdedtében az is megholt,
 A' kinn semmi sem esett.

Ekkor a' Kenyérmezei
 Bám vitéz seregével,
 Bévág a' Békák rendjei
 Közzé nagy vitézséggel ;
 Marsal Kriő két Regiment
 Vasasokkal ellene ment,
 Igen kemény tűz alatt.

Ez a' Kriő egy oktalan,
 De nagy szájú Úr vala,
 A' Hazának egy hasztalan
 Hasnál mást nem hizlala ;
 Nálunk is vagynak ollyanok,
 Kik nagy szájuk 's tudatlanok,
 Tsak hasokat hizlalják.

Kriő kezdé nagy lármával
 Tsúfolni ellenségét,
 De a' Bán is szablyájával
 Megnyomá kevélységét ;
 Mert rávágván köldökére,
 Kiomlott a' föld színére
 Bélelvel együtt hájja.

Búfó Kriő Adjutántja
 Látván estét Urának,
 Megáll, sárkányját felrántja
 Mérgesen puskájának ;
 Üregjárira rásüti,
 'S szép bokkrétáját leüti
 A' halálos golyóbis.

Így hala meg Üregjári
 Tsillaga Hazájának,
 Kinél a' földnek határi
 Böltsebbet nem tartának ;
 Ez nem bálban nevedett,
 Mint sok elnémetesedett
 Magyar nemes Úrfiak.

Üregjárinak halála
 Búfónak káros leve,
 Mert meglátá mit tsinála
 Nyalnádtői eleve ;
 Búfó fejét elragadá,
 És sok kérésére adá
 Vissza szegény Búfónak.

Májor de Szük megpillantván
 A' Búfó harmintzadját,
 A' tó felé elillantván,
 Oda hagyá századját:
 De mig ő a' tóba' fered,
 Neki is utánna ered
 Nyalnádtői lóháton.

Ott a' tóban általvervén,
 Megöle dárdájával,
 Most már a' parton hevervén,
 Elnyúlt kövér hasával;
 Mellyet sok jobbágyok zsirja
 Hizlalt, mint Klimius írja
 Sok Honnyi földes Úrról.

Markészö Fő-Kapitánynak
 Ekkor látták tsatáját,
 Elvette Gróf Túródványnak
 Pikszisét és óráját;
 Hogy Madame de Grenouillnak
 Ha vidámabb idők nyilnak,
 Megnyerhesse egy tsókját.

37

Más részről az ellenséget
 Mészvájó rettentette;
 Hogy a' szörnyü veszteséget
 De Rosó észre vette;
 Hazafut a' szállására,
 Rá bizván de Májorjára
 Az egész Kompániát.

Ez Szaladfüszt, egy nagy száju
 Tokos Marsalt levága,
 Bátor nagy familiájú
 Printz vala Ő Nagysága;
 Sok Honnyi köz emberekből,
 Mint az illy gyáva lelkekből,
 Jobb katona lenne ám.

Elég, hogy Printz Szaladfüsznek
 Illy véletlen halála,
 A' Pór Sógor Egereknek
 Rémülésekre vála;
 Tele lett a' bugyogójok,
 Elhajigálták zászlójok,
 'S szaladtak szerte széllyel.

Látván ezt Gróf Deszkarági,
 Egy nagy vitéz General;
 Hogy már a' Belsőországi
 Nép is mindjárt retirál;
 Biztatja a' széledőket,
 Jól összeattázzván őket,
 Vissza üzi mérgesen.

Gróf Blatorszki ott tserkésze,
 Hogy neki gátot tegyen;
 Deszkarági rá se néze,
 Farbarugja 's elmegyén:
 Blatorszki most azzá leve,
 A' mi volt hajdan eleve
 Századok előtt neme.

Tót Blatorszki púpos vaľa,
 Rekedt torkú és siket,
 Hét lyukra folyt az oldala,
 Szú ette mindeniket;
 A' nevét maga kezével
 Le nem tudta írni, mivel
 Kondás volt az apja is.

Mégis Kapitánnyá leve,
 Mert száz aranyat kapott,
 Ezen vitézséget veve,
 Egy ilyen ütött kopott:
 Meg van az ország szerte már,
 Hogy pénzért egy gyáva számár
 Azzá lehet, a' mi nem.

Obéster Monsieur de Túrjitt
 Sergét bejebb vezeti,
 Lábon kapja Petsenyésit,
 'S a' tóba belé veti;
 Ekképp szegény Petsenyésit,
 Megvetvén a' könyörgésit,
 Belé fojtja a' tóba.

Báró Morzsakapó álla
 Bosszút a' megholtakért,
 Ötven nyakat lekaszálla
 'S vága le egy vén nyakért;
 Limennót a' többek között,
 Bár eleget esedezett,
 Vitézül megfritskázta.

De meglátván ezt messziről
 A' Limonnó testvére,
 Ragad a' tónak széliről
 Egy tsomó sártkezére;
 Morzsakapóhoz megy azzal,
 'S hozzá tsapván egy halmazzal,
 Szinte megvakította.

Amaz méreggel megtelvén
 Tsaknem a' földre bukott,
 De a' partról felemelvén
 Egy ott bevertt ladikot;
 Limonnóhoz hozzá sujtá,
 Ki magát hanyatt elnyujtá
 A' porba' öszvezúzva.

Hanem Knisször bosszút álla
 Morzsakapón érette,
 Mert vele szembe kiszálla
 'S fejét eltsippentette;
 Ki hogy fő nélkül maradott,
 Fejét megtsóválván, adott
 Egy keserves Adieut.

38

Magrág únván a' had szagát
 Félre méne peselni,
 Ellövén gatya madzagát,
 Kurázs azt elszivelni;
 De végtére eljajdula,
 Mind két lábra megsántula
 'S bukik egy mély árokba.

Vigyázz hát bár hátul kesely
 Légy is, vigyázz magadra ;
 Minden bolond helyt ne peselj,
 Mert gatyá madzagodra
 Rá találnak pettzenteni,
 Pedig jó ám azt félteni,
 Emberséges embernek.

~~~~~

NEGYEDIK PÍPA DOHÁNY.

A' Tsata Nagyja és Kimenetele.

Maga Troxártás álla ki
 Utóljára a' Gátra,
 Egy töltött pisztolyt húza ki,
 Rálöve Vizignáthra :
 Ez is elsüti puskáját,
 De elhullatván kováját,
 Tsötörtököt kiáltott.

Próbálgatja százszeresen,
 De mégis el nem tsattan ;
 Troxártás pedig mérgesen
 Szeme elejbe pattan,
 Kirántja éles szablyáját,
 'S a' Vizignáth tomporáját
 Véle jól meghasítja.

Bezzeg Vizignáth sem véli
 Már a' dolgot tréfára,
 A' tó fenekét szemléli,
 Fut sántán a' partjára;
 Nyomúl Troxártás utánna,
 Már egész zsákmányt kívánna
 Tenni gonosz lelkéből.

De Donnó oda nyargala,
 Hogy a' dolgot megsejté;
 Vizignáth bár sánta vala
 Elfut 's magát elrejté:
 A' míg Donnó sok tsapással
 Vivik maga Troxártással
 Ő addig odébb állott.

Mig Márs a' véres tsatának
 Dühös fegyverével öl,
 Sok ezerek elhullának
 Addig mind a' kétfelől;
 A' tó vérrel veresedett,
 Az egész mező eltelelt
 A' sok száz holt testekkel.

Az Egerek Növájokban
 Réla akképp' irának,
 Hogy a' Béka táborokban
 Nyoltz ezeren valának,
 Riknek a' hadban lett végek,
 Pedig az ő veszteségek
 Másfél százra sem megyen.

A' Békáknak Újságai
 Ellenben így irának,
 Hogy az Egerek holtjai
 Tíz ezeren valának:
 Ők pedig, bár meggyőzettek,
 Mégis többet nem vesztek
 Mindöszve is ezernél.

Az alatt Gróf Börrágódi,
 Az egész Alföld Bánja,
 A' Belsőországi hadi
 Sereg Fő Kapitánya,
 Vitézeivel eljőve,
 'S még messziről reá löve
 A' küszködő Békára.

Ennél vitézebb Vézere
 Nem volt az Egereknek,
 Most tehát segítségére
 Elérkezvén ezeknek;
 Beléjek új erőt ada,
 'S a' Békaság megszalada
 Nyakra före előlük.

Akkor a' Márs unokája
 Állván a' tó partjára,
 Esküdvén assecurálja,
 Mennyre földre 's magára;
 Hogy elállván minden útját,
 Egész tzudar perepütyját
 Eltörli a' Békáknak.

De véghez is vitte volna,
 Vitéz lévén, szándékát,
 Ha Jupiter hagyta volna
 Már a' széllyel vert Békát :
 De megszárván szegényeket,
 A' bámuló Isteneket,
 Végre így szóllitá meg :

„Kolléga Uramék ! menkö
 Nagy dolog ez, úgy e' hát ?
 Isten engem ! ez a' fitzkó
 Mind megeszi a' Békát ;
 Ebugatta kis Scythája,
 Magamnak is hogy reája
 Néztem, rezgett a' szügyem.“

„No tsak hát Márs Fiam Uram
 Menjen le kend hozzájok,
 Hadd bodorodjon a' Békák
 Lenyomult bokkrétájok:
 Pallás Tzutzám ! Ő kemével
 Leballaghatsz , egy erővel
 Virgázzátok fel őket.“

Erre az egész Palota
 Felzendült, 's az Istenek
 Neki, minthogy nagy Despota,
 Nagy Nichts-szel felelének :
 De Márs szólla végre belé
 'S Jupiternek ezt felelé
 Nagy Categóriával.

„Óh Jupiter! sem Pallásnak,
 Sem Mársnak vitézsége
 Nem használhat, 's e' romlásnak
 Még azzal nem lesz vége;
 Ha csak mi mind le nem szállunk,
 Börrágódinak nem állunk
 Tüzzel vassal ellene.

„Vagy ha tüzes mennyköveid
 Nem hullatod ellenek,
 Mellyekkel ellenségeid
 Hajdan megverettenek:
 'S a' mellyekkel Enceládot,
 És a' több reád támadott
 Titánokat leveréd.“

Így szólla Márs, 's leszállani
 Az Istenek nem mernek;
 Hanem menykövet haj'tani
 Javaslásk Jupiternek:
 Ki is ezek tanátsából,
 A' nadrág hasitékából
 Kihúz egy nagy menykövet.

Hát mihelyest ezt kivette
 Nadrág hasitékából,
 Az ülete olly felette
 Nagyot durrant hátúlról;
 Hogy az egybe gyült Istenek
 Egészen elszédültenek,
 'S befogták az orrokat,

Kivált az Istenasszonykák
 Elsikolták magokat,
 Hogy majesztássát meglátták
 Eldugták szemhéjjokat :
 De a' dugást úgy intézték,
 Hogy újjaik közül nézték,
 Mint leányaink szokták.

A' Békáknak 's Egereknek
 Seregi megrettentek,
 Soká. volt, hogy félelmeknek
 Álmából felserkentek ;
 De nem szünt meg Börrágódi
 Sorra nyakazni a' hadi
 Tüzre termett Békákat.

Ez el is vesztette volna
 Örökre a' Békákat,
 Hogy ha meg nem szánta volna
 Jupiter e' Párákat;
 Elküldötte segítségre,
 Ki a' tó mellyékről végre
 A' Békák szomszédjokat.

Ezek oldalaslag mennek,
 Tsontból vagynak egészen,
 A' mejjeből tekingetnek,
 Nyakok egy Srófót téssen;
 Tsillagzik a' tsont hátakon,
 A' két hátulsó lábakon
 Egy egy Gvillotín vagyon.

A' Békákkal egy házuak,
 Vélek szoktak mulatni,
 Hét szemüek nyoltz lábuak,
 Kézzel meg nem foghatni;
 Ezeket pedig rákoknak
 Nevezik a' Magyaroknak
 Minden Lexiconjai.

Ezek hát az Egereknek
 Elvagdalák farkokat,
 Elmetélték szegényeknek
 Hezeket és lábokat;
 Mellyre ők megfélemlének,
 Hanyatt homlok sietének
 A' tsata helyről haza.

Már tsaknem elnyúgovának
 A' nap fényes lovai,
 Tüzes posztilionjának
 Enyészvén sűgárai;
 Hogy az egek borúlának,
 'S ezen egy napi tsatának
 Ekképpen leve vége.

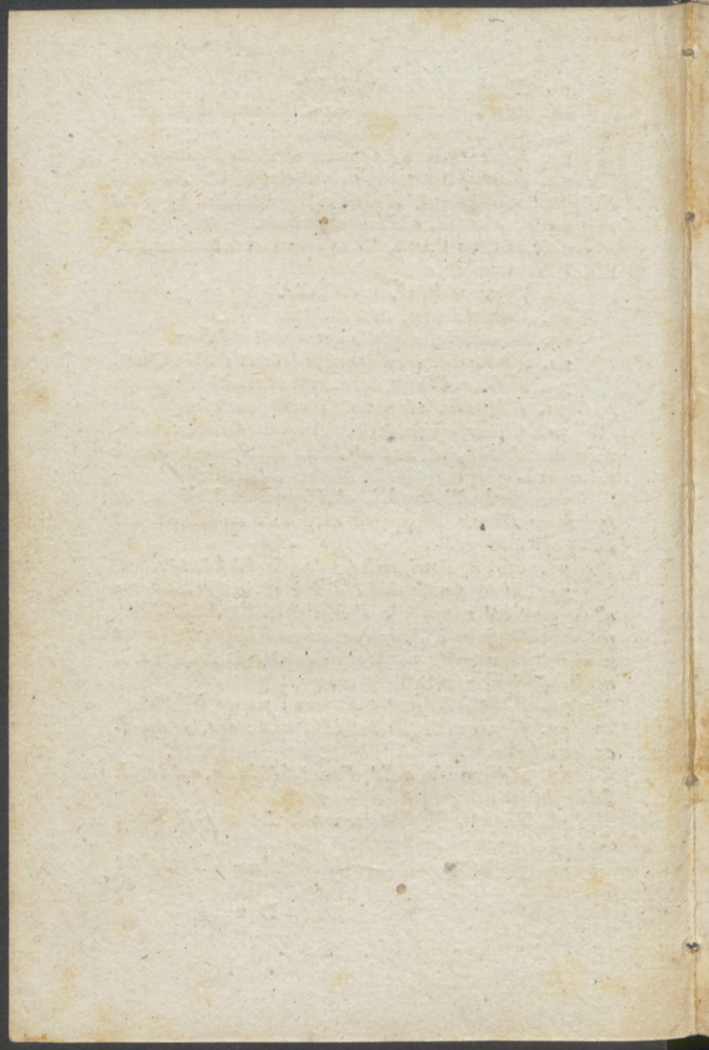
Nékem is fogytig kiégett
 A' dohányom azonban:
 Pedig igen kevés-termett
 A' Magyar Hélikonban;
 Mert elnézhetik Uraink,
 Tőlök Pindusi halmaink
 Nem igen miveltetnek.

JEGYZÉSEK és MAGYARAZATOK

a' sorok eránnyában álló számok szerént.

1. *Körmös hal, az az : béka.*
2. *Bon jour! Frantziául van, olv a s d : bon seúr ; ezt teszi ; jó napot!*
3. *Haereditario Jure : az az : örökös jussal.*
4. *Im-Hoff, régenten híres könyvnyomtató volt Bazileában.*
5. *Kalandozó, az az ; Kalandáriom.*
- 5*. *Doñna, Főbb rangú Asszonyosság, v. Dáma.*
6. *Panizálnak, az az ; kenyereznek, esznek.*
7. *Monsieur, olv a s d : Moszió Ölyv, az az : Ölyv Úr.*
8. *Madám, Asszonyóság.*
9. *Festung, Festung, vár.*
10. *Stratagema, hadi fortély.*
11. *Nationalis Industria, Nemzeti szorgalmatosság, munkásság.*
12. *Seholsints, annyit tesz mint : ahoz képest semmi sem ; vagy, elbujhat előtte ; nem is hasonlítható ehhez, 's a' t.*
13. *Az öreg Anchisest Éneás a' fia Trója elpusztulásakor a' hátán vitte ki az égő városból.*
14. *Tráger, így nevezik a' nagy városokban a' terek hordásból élő embereket, a' kik a' felvállalt terhet többnyire a' hátakon viszik.*
15. *Jubilate! Íh haj!*
16. *Delicate, kedvére.*
17. *Mörd! Rettung! Gyilkos! Segéljete!*
18. *Ebek harmintzadjától. Némelly kézírásban így van, E b e s. Mind egy. Amúgy közönségesebb ; így eredetiképpen jobb. Wolfsthäl---t Posonyon túl régenten Ébesfalvának és Ebesnek is hívták. Innen vehette az a' szóllás formája eredetét.*
19. *Elpatkolni, elveszni, meghalni.*

20. *Rock*, bő kaput, kabát.
21. *Jus Gentium*, Népek v. Nemzetek jussa.
22. *Captivalni*, fogságra tenni.
23. *Kron-Printz*, Korona Örökös Hertzeg.
24. *Kannibáloknak* neveztetnek a' Karaibí Szigetek vad lakosi, a' kik elfogott ellenségeiket megeszik. *Katzik*, v. *Kadzik*, vezér.
25. *Bellica Cassa*, 'S az Armamentarium; a' Hadi Kaszsa és a' Fegyvertár.
26. *Concreddlják*, reáblzzák.
27. *Contrahálja*, öszvehúzza.
28. *In anxio*, nagy szorongattatásban.
29. *Ambassadör*, Főrangú Követ; Fő-Követ.
30. *Klúb*, v. *Clubb*, öszveszövetkezett társaság.
31. *Vigeda*, virágzott; volt szokásban.
32. *Champagne*, Város és egész Kerület Frantzia országban, a' hol a' híres Sámpanyi borok teremnek.
33. *Serbedli*, serbli, a' Magyaroknak nints, és így neve sints. Hagyjuk meg hát serblinek ezt az éjjeli edényt.
34. *Slepp*, úszó ruha, páva farkú köntös.
35. *Báro de Grand*; a' Frantzia nyelvben ez a' de nemesi rang jele a' Nevek előtt, mint a' Németben a' von és a' Magyarban az i helyett felvett y a' Nevek végén. --- Grand ezt teszi: Nagy; t. i. méltóságára, vitézségére nézve.
36. *Kröte*, Német szó, tesz: varas békát.
37. *Grenouille*, Frantziádúl van; olv. Grenuill az az: béka.
38. *Adieu*, olv. adiö, Frantziádúl van, ezt teszi: Isten hozzád!
39. *Nichts*, Nichts, semmi. Itt ennyit tesz: de abból semmi se lesz.
40. *Srófot*, némelly kézírásban *Strófát* találtunk.

DOROTTYA,

VAGYIS

A' DÁMÁK DIADALMA

A' FÁRSÁNGON.

FURTSÁ VITÉZI VERSEZET

IV KÖNYVBEN

ÍRTA.

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY.

BÉTSBEN

Pichler Antal Betüivel

1813.

D O R O T T Y A.

FUR TSA VITÉZI VERSEZET

IV. KÖNYVBEN.

Vos etenim, Jvenes, animos geritis muliebres:
Illa Virago Viri, — —

ENNIVS.

ELŐL JÁRÓ BESZÉDJE AZ ELŐBESZÉDNEK.

Közönséges dolog az Authoroknál Elöl-járó Beszédet írni: de még közönségesebb az Olvasóknál, azt soha el nem olvasni.

Mind a' kettőnek szintűgy okának kell lenni, mint annak, hogy a' Poéták Ajánlólevelet írnak, a' Meczenások pedig nem is válaszolnak rá. Lássuk tehát mind a' kettőnek az okát.

A' KÖNYVÍRÓ Előbeszédet tsinál, többnyire! ezen két okból: 1, vagy sokat akar magáról az olvasóval elhítenni, hogy ő ezt a' munkáját ennyi 's ennyi esztendőök alatt, éjjeli nappali munkával, szorgos hivatala mellett is, ennyi 's ennyi hiteles Írókból, szakadatlan elmélkedéssel, 's a' t. dolgozta ki; ez Németországban Charlatánságból, másutt igen tsak kevélységből esik meg: 2, vagy alázza Munkáját, tsékélyiségét emlegeti, botsánatért kunyorál, 's még is a' végén haláruló Kofa módra húzalkodik a' rongyos lelkű Zoilussal; ez még nagyobb kevélység az elsőnél, de talám gyakorlottabb is. --- A' mi engemet illet, Nihil mihi arrogō, quamquam nec derogo quidquam: nem is hánytatom magamat, mert az, hiúság! de nem is alázom ám, mert az meg, alacsonyosság!

Az OLVASÓ elfordítja az Előbeszédet, mert: 1, vagy megúnta már az említett két hibával rakva lévő Praefatiokat: 2, vagy szükségtelennek tartja az udvaron való bemenetelt, mikor az ember a' kert alatt is elkerülhet, 's az ablakon is beszélhet. --- Még a' ki rá veti is fejét az Előbeszéd' olvasására, belé unatkozik; mint-hogy az többnyire mind Tanitói, Atyai, vagy Audientziás tónuson vagy on irva, 's többnyire mind egy a' foglalatja.

Ezen' az okon, én minden Előbeszédemben kettőt tsináltam: 1, Valamelly intereszszáló materiáról való értekezést iktattam belé: 2, Nevetséges, tsipős, és eleven beszédbe öltöztettem; hogy amaz az Értelmet, ez pedig az Erző elmét mulattassa, 's az Olvasó ne állhassa meg, hogy Előbeszédemen végig ne menjen; a' midőn osztán, mind én rám mind ő rá az a' jó háromlik, hogy Munkámat abból a' szempontból fogja nézni, a' miből én óhajtom. ---

Ez a' Kültornátz, mellyben annyit végeztünk, hogy hosszás és néhol szatirai Flőbeszédjeimen, többé, Jámbor Magyarom! meg nem ütközöl. Most menj bé az Előházbá; ott bővebb discursusra várattatol. --- Múlsd ki ott magadat; rakd le ott Criticus páltzádat, philosophus köpönyegedet, theologus Süvegedet: és akkor szívesen lát, magában a' Szálában, DOROTTYA, és az egész fársángi Kompánia. Magamat ajánlom

E L Ö B E S Z É D.

Minden Mondanivalók között legelsőnek tar-
Minden, hogy ennek a' Versezetnek, melly a'
 maga nemében Magyar nyelvünkön első Próba,
 eredetét, okát, és alkalmatosságát előadjam.

Somogy Vármegyében lakám 1799-ben, és
 szerentsém vala sok vidám Házaknál esmeret-
 ségben lenni. Előhozódtunk együttmásvutt az
 időjárásról, a' télről, a' fejér vagy fekete Ka-
 rátsónról, 's több effélékről, a' mik a' minden-
 napi beszélgetésnek, vagy kezdete, vagy póto-
 lói szoktak lenni. Illyen Intermezzo ritkán
 esett meg, kivált ha vegyes volt a' Társaság,
 hogy elő ne jött volna a' Fársáng. Látám
 hogy erről kivált a' szép nembéliek nem éppen
 részvétel nélkül tudnak szóllani: látám hogy
 nagy részént sajnálkoztak, hogy olly rövid időt
 szabott Kalendáriomjok az Országos bohosko-
 dásra: láték Modelleket a' Dorottyára,
 de a' melly Modellek itt is tsak olyanok va-
 lának, mint mind azokban a' Tartományokban,

a' mellyekre szözlott a' régi Lötsei Kalendárium. Azonnal feltevém magamban, hogy a' mit egy, vagy más Személyben, nem tsak akkor, hanem életemnek megrendültt napjaiban, nem tsak Somogyban, hanem akarhol is valaha láttam Horátziusi Sóra valót, azt egy (a' maga nemében gondoltatva) tökéletes Ideálban költöképpen előadom. -- Így kerekedett Dorottyá.

Ennek a' képzelt Személynek munkálkodást is (actio, Handlung) kívántam adni, hogy az Interesszejét a' Versezetnek azzal is neveljem. Erre a' tzelomra azt költöttem, hogy az én Dorottyám nem tsak szivében, hanem személlyesen is kikél a' Fársáng ellen, a' kit szinté úgy felvettem Ideális Személynek. És ez a' Carneval.

De mi lett volna belöle, ha az én két Ideálom egymás ellen feltámadván, egy kurta Duellumra ment volna ki köztök a' dolog? Nem lett volna az egész Mesézetnek kifejtödése igen együgyü? vagy Dorottyá Kisasszony kikarmolta volna Carneval Úrnak mind a' két szemét, vagy ez az Úr

ölon kapta volna a' tisztes Mamzelt , 's úgy vágta volna a' hó fúvásba, hogy—. Kellett hát tennem Mellékszemélyeket , mellékképeket 's Epizodákat. Így a' Mesézet-is tarkább, a' t s o- m ó is többszeres, a' kibontása is tartóztatóbb lett. Belé keveredtek a' dologba majd minden Dámák a' Dorottya' részire, 's majd minden Cavallérok a' Carneváléra: sőt hogy az Epopoeában annyira kedvellett Machinák is, az álmélkodásnak nagyobbitására, melly a' ví- tézi Versezetnek fő tzélja és vége, — ki ne maradjanak, részt vettek a' történetben Éris, Fáma, Vénus, 's a' t. Illyen móddal formáló- dott osztán egy magános gondolatból Egész Költ em ény, mellynek továbbá egyéb hijja nem volt, hanem hogy képekkel, Festésekkel, Beszédekkel, 's több effélékkel szint és erőt nyervén magának, versekbe öntetessék.

Nem Hisztória hát ez; annyival inkább nem Pasquilus, melly élő, vagy megholt Individuumokat sértegetne; sőt nem is Szatira, noha ez utolsónak tulajdoniból, valamint minden Comicum Poéma a' világon, egy kis lelket köl-

tsönöz magának. — Semmi magános történet (az egy Fárságról való Diskurszuson kívül, a' mit az elébb már említék) nem adott erre alkalmatosságot, vagy matériát. Még annyi valóság sem vetett ennek a' Költeménynek tsak akkora talpat is, mint a' mennyin fundálódott akár a' Tassoni' elragadtatott Vedre, akár a' Boileau' Pulpitussa, akár a' Pope' el-lopott Vuklija.

Három dolgot találhatnak az Olvasók egész Versezetemben olytat, a' miből a' valósággal megtörtént históriára gyanút tsinalhatnának.— Az El s ő ez, hogy az idő, a' mikor a' fársáagi állapotok estek, a' Poéma' meneteléből nyilván kijön. De, azt én nem is tagadom, hogy 1799-ben irtam, 's a' dolgokat is arra a' télre költöttem. Akkor idén volt a' Fársáng — óh szomorú folyása az esztendőnek! --- olyan kurta, mint a' Viganó Leányinak a' derekok. De azon a' télen esett e' afféle Bál, vagy efféle história, a' mit nékem tsupán tsak versekbe kellett volna minden költői tehetség nélkül foglalnom? arról szóljanak az egész tántzoló

Publikumnak mind a' két renden lévő érde-
mes Tagjai.

Második az, hogy a' Tartomány, a' Hely-
ség, sőt a' Ház is praecise ki van téve, ahol
a' Dorottyai Intrigék estek. — „Somogyban!
Kaposvárrott! a' Hertzeg' Hastélyában! — Még-
is tsak kellett ebben valaminek annak lenni.
Hamissak a' Poéták! — Miért itt? és praecise
itt? 's nem másutt, egyébütt, akárhol? hanem
itt, és praecise itt? . . ?“ Hérem alázatosan;
a' Hold ugyan elég tágas lett volna, és ott az
együgyük' állatása szerint Dávid hegedülvén,
nem lett volna szükség a' Toponári Zsidókat
is Pégazus' szárnyain felforspontoltatni: de én
földi, 's különösen nemzeti dolgokat kívántam
írni, hogy némelly nemzeti visszaéléseket in-
kább megróhassak. A' Földön kellett hát Játé-
komnak nézőhelyét felütnöm, és általán fogva
Nemzetemnek lakó-földén valahol.

Ha tsupán az üres álmélkodás lett volna
a' fő tzealom; jutalmamat pedig abban helyhet-
tem volna, hogy Szabadvölgyi Úr ezt mondja
Költeményemre „Ejnye no az ilyen amollyan-

nak be' gyöngy esze van! Ugyan no, hogy tud
 már ilyen átkozott portékákat kigondolni? Mi
 ördög — “ vagy, hogy Háromlovy Uram úgy
 elandalodjon rá, hogy egy pipa dohányja tizszer
 is elaludjék az olvasás közben, az Asszonyság
 pedig a' sok tsuda képekkel majd minden éjjel
 véle álmodjék: már úgy bezzeg jöttek volna
 ám drágalátos Scénák, 's a' drágalátos Scénák-
 ban gyönyörűnél is gyönyörűbb Peripetiák. —
 Tsak vegye az emberi Lélek méltó képzelőre!
 Egy kies réz Erdő, túl az Óperentzián — egy
 kerek erdő, mellyben ezüst Madarak szállanak
 — ez már valami: de abban osztán egy arany
 Vár, melly kakassarkantyún forog — már meg-
 meg valamibb: hanem, a' tündér Királykisasz-
 szony, a' kinek minden pillantatjára Órientáli-
 si gyöngyök peregnek — — bahó, ez már nem
 lári fári! Hát még a' szép Királyfi, a' gyémánt
 buzgánnyal, a' tatos lóval? 's több ilyen ál-
 mélkodásra méltó Jelenések szinte az Akastyá-
 nyi hegyig, melly 50 Mértföldről, az egy erős
 Griffmadáron kívül, mindent magához szippant?
 — — — Már ilyen Istóriákat talám nyóltz lo-
 vas Debretzeni szekérral is lehetne a' Pesti Vá-

sárra vitetni, mint a' Lipsiaira a' sok Feengeschichtéket mit einem saubern Titelkupfer. Már az efféle Költemény nyilatná magát, mint a' méz; de a' Szatira vajmi nyögve nyelő Orvosság! —

Akárhogy legyen: énnékem Hazámban kellett helyheztetnem a' Költeményt. Hogy pedig annak egész Situációját Somogy Vármegyében választottam, az nem azért esett, hogy a' sokszor említésbe jött abususokat ott találtam volna fel legjobban; éppen nem! Abban a' nemes Megyében, mellyre én mindenkor idylliumos elmerüléssel emlékezem, a' Barbarismusnak sints helye, de a' Luxusnak vétke-
sebb nemé sem verhetett még fészket. Nemesek annak Nemessei, mint mindenha valának, 's tellyesek a' nemzeti buzgósággal. Egy Széchenyi Provinciájában mit találhatna az ember Szatirárávalót? —

„Node kérem hát; tsak kellett mégis valami okának lenni a' Somogy' választásában — ok nélkül tsak a' Poéta sem tsinál valamit?“

Sem több, sem kevesebb okom nem volt, mint az, hogy akkor ott laktam. — Azomba, ha mindjárt Zágor Vármegyét, vagy Berzentze és Bodrog Vármegyék közül akármellyiket választottam volna is Stzénául; tsak fenn maradt volna az előbbi Kérdés, hogy mit vétett Berzentze Vármegye 's a' t. Tsak olyan kérdés az, hogy múlató Személyim közzé miért vittem muzsikálni in specie a' Toponári Zsidókat, és nem a' Reszthelyieket, vagy Nagykahiróiakat?

Harmadik, a' mi valamelly igazságra való tzelezásomat gondoltathatja, ez, hogy mind a' Cavallérok, mind a' Dámák közt olyan characterek, beszédek, 's környülállások találtak, mellyek igen nagy praecisióra mutatnak. — Örülök, ha úgy van; söt ha ezt sokaktól, 's kivált nagy belátású Olvasóktól hallom, el találom bizni magamat.

Minden Szép Tudományoknak és Mesterségeknek, jelesbben a' Poézisnak is, fő végek az Ámulás (Täuschung); ha t. i. eleven és természeti előadásunkkal az Olvasó', Szemléelő' vagy Hallgató' Képzelődését annyira elámithat-

juk, hogy azt a' mi költött, Scénánkba vagy in-
dulatunkba, mint valamely új világba, a' ma-
ga realis Situációjából által-varázsolhatjuk. A'
ki tehát azt hiszi, hogy az én Poémámban lei-
rott Személyek, lehetetlen, hogy valóságos és
élő Személyek ne volnának, 's hogy a' tölem
előadott történeteknek nem másoknak, hanem
igazság után írottaknak kell lenniük; az, min-
den betsülettel (engedelmet kérek a' technicus
terminusról) — elámúlt; és én minden bi-
sonnyal, legalább Örá nézve — p o é t a vagyok.

Mert, az egész nemes Vármegyében, mind
azokat valakiket esmérni, 's tőlök esmértetni
szerentsém vólt, tanúbizonyságul hívom, hogy
az egész Tartományban, a' Balaton' és a' Drá-
va' partjai között, egyetlen egy Személyt sem
találhatni, a' ki az én leírással és mesém-
mel megegyezne: tanúbizonyságul hívom a'
Múzsákat, kitsinytől fogva nagyig, Cliótól fog-
va Urániáig mind a' kilentzet --- pedig kilentz
Dáma között tsak nehéz titkot tartani --- hogy
az egész Poémát mind magok diktálták, kit
Tsökölben, kit Hedrahelyen, a' melly két falu-

ban pedig, hogy mentségemre ezt is felbozzam, egy Dámát sem találtam, a' kit Ideálnak felvehettem volna; sőt a' Dáma név is olly idegen az ottvalóknál, hogy én egyiknek sem mernék ezzel a' névvel tisztelkedni. — Más az, hogy én Kaposváron mind öszve is egyszer voltam, akkor is betegen és kúra' kedvéért; a' Herzeg' Kastélyában pedig soha sem voltam, és még annyit sem tudok róla, mint az Első Konzulnak St. Cloudi Palotájáról.

„Hogy tudom hát még is leírni?“

A' Mátyás Király' Palotájáról Füsüsne is tud beszélni valamit, ha járt valaha benne — De Poétának lenni éppen azt teszi egyiket, hogy költeni és képzelni tudjon az ember.

Legpraecisőbb látszik leírva lenni a' Carneval' Kaposba való bemenetele, vagy az Einzug. — Ezt azután szúrtam belé, mikormár az egész Poéma elvult készülve. Fényt és pompát akartam véle adni a' Történetnek, vévén az ideát a' N. Méltós. Főispány' Ö Exc.jának béiktatásakor tett Solennitásból, melly az előtt való nyáron esett. De ha valaki az én Fársángi

Colonnejaimnak Vezérit, az akkori Vezér Urakból akarná kiókumlálni; nem tudom, hogy találná fel a' Marczali Osztályban Madam Cserháznét? — Értenek engem, a' kiknek illik. —

Egyébaránt, nem szükség apologizálnom: négy esztendő óta esmérük sok Úri rendű Urak és Asszonyágok ezt az én tréfa versemet; elégnek olvastam fel magam is némelly vig Kompániákban, elégnek megvan Kézírásban is. Mindenütt jó kedvel fogadták, senki benne meg nem ütközött. Legnagyobb jutalmam egy két katzaj volt; legnagyobb büntetésem pedig egy két Legyezöleggyentés. Ez, egyik sem düjti el a' Tornyot: valamint maga sem az egész DOROTTYA, vagy a' Dámák' Diadalma a' Fárságon; ha mindjárt még tizszer volna is írva IV Könyvben.

Még is képelem, hogy találkozni fognak olyan Nénék, a' kik vagy itt, vagy amott megbotránkoznak, vagy ebbe, vagy amabba: szja, Lelkem! a' hajlott időnek tulajdona a' botorkázás, és bajos dolog a' tárgyakat tisztán és a' magok' formájában látni pápaszemen, vagy, hogy

a' Genus ellen ne hibázzak — mámaszemen. — !
 Képzelem más oldalról azt is, hogy sok Hűgik
 mint fognak tetszeni magoknak, mikor a' szép-
 szemek, ortzák, kezek, a' Szerelem' diadalmi,
 's több effélék fordulnak elő, hogy dagađ gyöz-
 ni vágyó szivek, hogy futnak majd a' Tükör-
 höz, majd a' Toilethez — 's mit látnak? amaz
 elsáppadva kuntsorog emennek liliomiért 's
 rózsáiért. Te szegény Tükör! és te könyörülő
 Toilette! — Semmi: ez mindennapi dolog, az
 illyen a' boldog Kulturához tartozik, és a' Vi-
 lág magától megy. Ájúlnek a' Stutzerek' trup-
 jai egy Nimfa előtt, kire születtekor sem a'
 Bába sem édes Mámikája nem nevetett; és a'
 Nimfa maga is kezdi hinni, hogy az ájulásig ki-
 fájínultt nemes látogatók nem tsapodárkodhat-
 nak, 's a' jó Tükör csak reggel hazudik. A'
 Flórától kitzifrázott Párkák nyújtják vagy el-
 metszik a' megbutultt érzésűeknek életek' fo-
 nalát; és a' salátának-önteni-való nyüttes Ro-
 mánokból lepáriáltt Levelek szinte ontják a'
 temjénfüstöt a' Cármin Istenasszonyak. . . .

De elég a' Szatirából. Folyóbeszédben ha-

marább megneheztelnek azért, mint a' versekben. — Azt mondtam az-elébb, hogy ez a' Poëma nem Szatíra: most is azt mondom, hogy nem Szatíra ez a' Poëma.

„Mi hát?”

Epopoea Comica.

„Mi?”

Poëma Heroico-Comicum.

„Mitsoda?”

Már ez Frantziául is, Olaszul is, tsak ilyen formán hangzik: tehát németül magyarázom — *Comisches Heldengedicht*. Magyarul nem merem addig a' nevét emlegetni, mig részenként okát nem adom. Hátul kezdem fejtegetni.

VERSEZET. Már e' régen meg van téve annak, a' mire ő jó: hadd tégyen hát nálamis *Carment*, mint Poëma Költeményt; bár-hogy kiáltsanak is, a' kiknek vagyon szájok, kedvek, idejek, a' kiáltásra. Superintendens Szilágyi olyan régen vette fel ezt a' szót, 's azolta olyan régen élünk vele minden ellenmondás nélkül; hogy ez a' szó már praescribált.

VITEZI. Ezt jobban szeretem a' bajnokinál a' Heroicum' kitételére; noha nem ragaszkodom belé makatsúl. Sem a' Vitéz, sem a' Bajnok nem teszi ki eléggé a' Héróst: mig nem akarjuk. Egyezzünk meg valamellyikben, 's mindjárt Hérós lesz akár a' Bajnok, akár a' Vitéz, — és tsak azon a' betsületes úton, a' min a' Németek' Heldje. — Mi a' valóságos Hérós, és mi a' heroicus tselekedet, 's miben áll a' heroicum Poémának természete? az nem farsangi Discursusba való. Irtam erről az Árpád név alatt irandó Epopoeámnak rövid Rajzolatjában és Kritikájában, melly, reménylem, nem sokára kijöhet. Addig a' tudni kívánó Olvasótól egy kevés várakozást kérek.

FUR TSA. Ez nékem annyit tesz, mint Comicum. Az Árpádra írott Kritikámban ennek az elnevezésemnek is okát adom, 's kérem, hogy a' kik benne meg találnak ütközni, függeszszék fel addig Recenziójokat, mig az említett Hritika köz kézre kerülhet. — Ott az Epopoeának tudományját bővebben előadom: most tsak arról szöllok egy keveset, millyen móddal

hívántam légyen ezt a DOROTTYA nevű furtsa Epopoeát annak formájához alkalmaztatni.

Magában a Vitézi Epopoeában már sok próbát tett hadi dolgokban gyönyörködő Nemzetünk, mellyek között a belső érdemre nézve legderekkabb: Gróf ZRINYI Miklósnak, ama szerentsétlen Vadásznak, Adriai Tenger' Sirénája, mellyet vitéz Nagyattyának, a Szigetváran elesett Gr. Zrinyi Miklósnak tetteiről szerzett, és a mellyet én, mint-hogy tsak kevés és nem kapható régi rongyos Exemplárban lappang a nagyobb Könyvtárakban, szándékozom Árpád' kidolgozása előtt históriai és aestheticus Commentáriussal kiadni, ha az Isten egészségemnek 's tscendes élettemnek kedvezend.

A' közép, vagy Bajnoki Epopoeában már nem tsak próbákat, hanem valósággal szerentsés Tsinálmányokat is mutathatunk anyai nyelvünkön.

A' Furtsa Epopoea még az, a mellyben egy-két fordítást ugyan magyarul is olvashatunk; de eredeti próbát még nem tettünk.

Ez az a' DOROTTYA, mellyel én poétai Literatúránknak ezt a' hizakját bétölteni igyekeztem. — — Ebben az Actio, vagy a' Munkázkodás, mélyet én a' Deák Fabula után Mesézetnek nevezek, egészen költött, a' mint már oda fellyebb előadám; költöttek a' személyek is, karakterestől együtt. Mivel pedig a' Költésnek fő törvénye a' Verisimilitudo (Wahrscheinlichkeit), az az, hogy a' dologban semmi képtelenség ne legyen, 's az Olvasó képzelhesse, hogy az megtörténhetett: ezt a' törvényt én is szemem előtt kívántam tartani. Hanem mivel a' Komikumnak természete megenged egy kis Nagyítást (Uebertreibung), a' melly tisztességes fillentés a' kómikus Poétának tzeljät, 's az ő Munkájának bényomását hathatósabban segíti: én is néha ebből az okból a' Személyeknek egyes Vonásait 's a' különös Történeteket, szaporítottam, halmaztam, nagyítottam; hogy így a' festés elevenebb és béhatóbb legyen; de képtelenségre még se fadjuljon el.

Epopocámnak meg kívántam adni az Aeste-

tica Egységet is, hogy a' benne lévő egy és simplex Actiót az Olvasó' elméje egyszerre könnyen felvehesse és végig láthassa: melly Actió, vagyis végbe vitt tselekedet rövideden ebben áll: D orottya a' maga Leánytársaival, a' rövid Fársáng és a' kevés menyegző miatt, Carneval és az Ifjak ellen hadat indit, és mikor már őket szinte meggyőzte, Vénus a' Dámáknak minden kívánságokat megigérvén, emezek eránt megbékélteti.

Ezen fő Actio mellé Epizodákat is tettem, vagyis olyan Melléktörténeteket, a' mellyek a' Főtörténetnek természetével megégyeznek, és származásokat mintegy amattól költsönöznek; 's annak Interesszét, behatását 's egész fényjét nevelik, segítik. Ilyen Episodium a' többek között, a' Kaposvári ebéd, a' Tántz, a' Lokajok és Szobaleányok között esett külső Tsata, melly utólsóval, mint valamely umbrával akartam a' galánt tsatának fényjét felemelni. Ha pedig Olvasóm alatszony tör-

téneteket, 's egy Gergő Hajdú' szájába illő szöveget talál ebben az Episodiumban: jusson eszébe, hogy a' Dramaticában is vagyon Niederkomisch, Possenspiel, Opera Buffa, 's holmi Monodrama, Duodrama, 's a' t. Leszz a' ki ezekben több kedvet talál, mint a' Cithére' pompás megjelenésében és Oratójában: lessz, a' kinek jól esik ez utólsót olvasni, nyomban mindjárt egy tselédházi Scena után.

Az én Szerzeményemnek Interesszeje, áll a' nemzeti Luxusnak és elkortosodásnak kigúnyolásában, 's Ifjainknak és Leányainknak tsintalan, sőt sokszor pajzán mulatságaiknak megbüntetésében. — Mert a' ki azt gondolja, hogy a' Comica Poézisnak tzelja (már az akár Epicus, akár Drámai, akár más kissebb darab légyen is) tsak az olvasó' mulattatására 's nevetetésére irányoz; az ítéletem szerint, hibázik. Bizonyára valamint az egész Poézisnak, úgy ennek is fő tzelja az Emberi Szív' jó vagy rossz, nemes vagy erőtlen, okos vagy bohó voltának előadása, melly által amazt lelkesíteni, ezt pedig helyre hozni iparkodik. Ezt

a' nemes Tzelt pedig (kivált a' Sokaságeránt) nem holmi sikertelen Szententziák, sem nem az oskolai száraz Deklamatiók éretik-el az íróval; hanem a' nézésre kitett Példáknak, 's a' munkálkodásba hozott érzéseknek és indulatoknak van az a' behatóbb erejek, melly által a' Múzsák boldogítóivá lesznek az emberi nemzetségnek.

Hogy pedig az említett fő tzelra jobban eljuthasson az Epica Poézis, és szebb formában bájолhassa bé magát az Olvasó' Fantáziáján keresztül, annak Szívébe; több eszközöket is vett fel; mellyekkel én is igyekeztem élni.— Illyenek a' Leírások, a' Képek, mellyeknek a' festés és jó elrendelés által nagy aesthesisi erejek vagyon; illyenek a' Hasonlítások (Similék), mellyek a' történet' előadásának, elevenséget, gyönyörködtető tarkaságot, és néka világositást is, szereznek.

Nálam a' Comicumnak kútfeje az, hogy a' történetet, melly magában nevetséges, úgy adom elő, mint nagy és fontos dolgot: hogy a' fontosság, és az Olvasónak interesszáltatása

még nagyobb légyen, munkálkodó Személyimnek sok gántsot és akadályt szerzek, tzéljaiknak elérésében: de az akadályokat utóljára egy váratlan eszköz által, sőt Isteni Közbenjárással háritom el, hogy az addig várakozó, 's kétkedésbe tétetett Olvasót a' tsomónak feloldása egyszerre lepje és nyugtassa meg. Ez neveli a' T s u d á l a t o s s á g o t is, melly az Epopoeának tulajdona, és a' melly az én Epicus Versembe' már a' történetben magában is megvan, a' M a c h i n á k által pedig szaporittatik. Azt mondhatná valaki, hogy jobb lett volna a' Tsomónak kifejtését magából a' dologból 's magok a' munkálkodó Személyek által tétetni meg: de egy az, hogy a' Dámáknak annyi praetensiójáról tenni emberi erőn felyül vagyon, és tsak a' hatalmas Cyprusi Istenasszonynál van az a' Bőségszarva, mellyből mindnyáját ki lehessen elégíteni; más az, hogy a' visszavonást is Éris tsinálta, a' megbékélést is Istenasszonynak volt illő véghez vinni.

Stylusomat szándékoztam Tzélomhoz, a' dologhoz, és a' személyekhez alkalmaztatni:

és hogy Epopoeám néha-néha Drámai formát is végyen magának, 's annál fogva még tarkább légyen, a' Scénák pedig jelenvalóbbá és érdeklőbbé légyenek: imitt-amott magokat beszéltetem a' személyeket, melly az Olvasónak unalmát is ébreszti. Vesse öszve a' figyelmetes Ember, Bordátsnak, Dorottyának, Rebekának, Oporának, Gergőnek, és Vénusnak Beszédjeit; reményelem, nem fogja azokat tzel ellenvalóknak vagy unalmas pótolékoknak tartani.

Egy szóval, óhajtottam az Epopoeának egész formáját, természetét és alkotását, a' legjobb Mustrák után, ebben a' kis Munkámban is követni. A' melly tzelből még a' külső szokott módra is vigyáztam. Így p. o. a' Poémának elején, mindjárt kitészem a' matériát röviden és világosan: hogy pedig az egy kevéssé sokatigérő, magahányi, és olyan Scriptor Cyclicushoz illő, az a' Komicumban elmebet, különben a' valódi Epopoeában szenvedhetetlen volna. Illyen comicum a' Felkiáltás is, vagy a' segítségül való hívás, a' Buteliához: más Heroico-Comicus Poéták más

felkiáltásokat gondoltak; az én farsáangi Poémámhoz 's annak foglalatiához ez nem éppen alkalmatlan. Munkámat IV Könyvekre osztottam: melly felosztás a' történetnek és a' Poémának természetéből foly; nem is lehet az, akármelley Költeményben is, ok nélkül való. A' mi utóljára a' Versem-et illeti: ha Vitézi Epopocát irtam volna, a' Hexameterre esett volna választásom; egy ilyen populáris és tsupán mulattató Époszhoz jobbnak tartottam a' szokott kettős Strófákat.

Akárhogy ítéljen ezen első Igyekezetem felelő Kedves Nemzetem: én azzal nyugtatom meg magamat, hogy jobban szeretek középszerű Original lenni, mint első rangú Fordító, — Adják az Egek, hogy egész nyaláb remekek homályosítsák meg minél előbb ezt az én tsekély Próbátéletemet!

Írám Debreczenben Febr. 6-dik N. 1803.

Cs. V. M.

E L S Ö K Ö N Y V

EBÉDIG.

S u m m a y a.

Mikippen az Carneval nagj pompával Hapos Várott be menván, holoth is ebidöl vala és az Matricullat föll nittatia vala; kin az Dorotthja kis Azzonnak löön nagj bus-sulása.

Éneklek a' Fársáng' napjait 's DOROTTYÁT,
Ki látván a' Dámák' bajos állapotját,
Carnevál 's az Ifjak ellen feltámadá, 1
'S diadalmat is nyert pártára üntt hada.
Olly lármát, zendülést, viadalt beszéllek,
A' millyet nem láttam miolta tsak élek,
A' millyet nem emlit semmi Istória;
Meg nem merne tenni maga a' Frantzia:
Miként insurgála Amazon' módjára
Egy nagy Dáma tábor Carnevál' hadára.
Vajha méltóképpen le tudnám rajzolni,
Millyen vitézséggel tudtak ök hartzolni,
'S miket vittek véghez felforrott mérgekbe. —
Hát férhet illy harag angyali szivekbe? 2
Igazán, hogy minden Századnak a' végén
Nagy dolgok esnek meg a' föld' kerekéségén! —

Fársángi jó borral habzó BUTELLIA!
Mellytől a' Müzsákban gyúl a' fántázia,
Te tölts bé engemet élő Spiritussal,
Hadd danoljak hartzot én is Enniussal.
És te, NANÉT! tölem szivességgel vedd el,
Ha munkámnak betset szerzek szép neveddel:
Leg alább, ha könyvem' végig nem olvasod,
Megpróbálhat'd rajta frizerozó-vasod'.

Az örvendő FÁRSÁNG kiindult Budáról,
 Tudósítást venni a' Magyar Hazáról,
 'S Lajstromba szedni az új Menyetskéket,
 Öszvejárt sorjába minden Vármegyéket.
 Fejérvár' és Veszprém' tsinos két vidéki
 Tellyes örömeire szolgáltak Ő néki.
 Majd Szalának keskeny, de kies tsútsánál
 Általjött a' jégen Tihany' hegyfokánál;
 'S kiszálván Balaton' Szántódi révére,
 Az áldott Országba Somogyba béere.
 Löllén egy Státiót tsinálván magának,
 Igyekszett a' Lengyel Urak' Tótijának: 4
 Tótiből mint tellyes kész Lakadalomba,
 Béhajtattott vígan a' vig Nagy-Bajomba,
 És ott ama' Magyar jószívű Uraknál,
 Kik közt holtfélben is vidáma szívvél laknál,
 Kipihenvén magát, más nap késő reggel
 Megindult Kaposba parádés sereggel.
 Kapos, Fő-Városá Somogy' határának,
 'S Hertzeg ESZTERHÁZY' Dominiumának,
 Melly az elmúlt Nyáron felette örvendett,
 Keblébe fogadván anyyi Úri rendet,
 Kik a' Nagy SZÉCSÉNYI' Fő Ispányságának
 Hallatlan pompával 's fénnel udvarlának,
 Kapos, hol másként is igasságot tenni,
 A' Megye' Tisztjei öszve szoktak menni,
 Kapos vólt a' vidám Fárságnak is tzelja;
 Hol szállásává lett a' Hertzeg' Kastélyja.

Itt nyugodott ő meg. De bezzeg előre

Nem tudta, mi szélvész támad jövendőre.
 Sokszor hol öröme készülget az elme,
 Ott lepi meg nem vártt baja 's veszedelme.
 Sokszor torrá válik a' vig lakadalom,
 'S a' muzsikát ketté vágja a' siralom.
 Így járt a' Fársáng is. — De mig még a' lenne,
 Hogy a' zürzavarra Múzsám reá-menne :
 Előbb kell kezdenem elbeszélésemet. —
 Fársángi vig Húmor ! tsiklándj fel engemet.

Dob-'s trombita szóval elhagyá már MÉRÖT 5
 A' Fársáng, vívén sok vezetöt, kíséret.
 Ki szánon, ki lovon, ki tsak gyalogjába'
 Öröm-kurjantással siettek nyomába.
 Kiki elővette legtzifrább köntösét,
 Hogy fitogtathassa magát, pénzét, Ösét.
 Villog az ezüst kard, 's az arany paszomány,
 Virágzani látszik töllök a' tartomány.
 A' szépség' angyali Magyar szüz formába'
 Leszálltak az Égből a' földi szánkába.
 Gyenge szívetskéik előre repesnek,
 Hogy még ma tört fognak vetni egy kegyesnek.
 Azért rendbe szedvén szemek' 's ortzájokon,
 A' mi tsak bájoló 's beható azokon,
 Köntöseikből is azt vették magokra,
 A' mi jobban illik egy illy' Angyalokra.
 Szív-halászó hajok' drága köve 's töje,
 Hószin nyakok' 's fülök' aranyos függője,
 Rezgő billegéssel a' midön lengenek,
 Minden érző szívben reszketést szerzenek.

A' szép kantusoktól kirózsádzott szának
 Pompásabban diszlő távaszt nem kívánnak.
 A' sok Slepp az a la Bonapárt's Vigáné
 A' rakontzák között suhognak piánó. —
 „Álljatok meg! kedves anygalkák! álljatok
 „Imé egy Poéta siet utánnatok,
 „Szánkáitok' nyomát lantolva késéri,
 „Hogy társaságtokba vegyétek, azt kéri.
 „Öröm-innepteket danolni kívánja :
 „A' ki rá nem hallgat, düljön fel a' Szánja!“
 Igy szöllék hozzájok. De rám nem halgattak,
 'S helyet valamelyik Szánkában nem adtak.
 Én hát tsak utánnok ballagék fáradttan,
 'S imé a' Pégazus előmbe lepattan.
 Felugram e' szárnyas paripa' hátára,
 Felettek repkedtem Mongolfir' módjára. 6
 A' Levegőégnek felsőbb Országából,
 Mindent pontról pontra láttam a' szánkából.
 Óh miket láttam én! óh miket tsudáltam!
 Kivált a' Trompözbe ha lekukutsáltam, 7

Mint mikor a' külső Printzek' mulattára
 Udvari szánkázást tsapat Pétervára, 8
 És Északnak minden szépsége pompáson
 Láttatik egynéhány szánkában summáson;
 Szibéria minden nyusztal, hermelineel
 A' Tzár' Udvarából kijön vegyes szinnel;
 Az Európai követek indulnak,
 Árktság' ditsösségén tsudálva bámúlnak:
 Illyen pompa volt itt; ennek látására

Illy tsudálkozással bámúlt Kaposvára.
 Én pedig felettek az Éther' útjain
 Úgy lebegék vala Pégazus' szárnyain;
 Mint midőn Blanchárd Úr úszkált az ácrben,
 'S egész Béts bámúlva nézte a' Práterben.

A' lovak és szának öt Osztályt tevének,
 Öt Járása szerént Somogy Vármegyének. 9
 Vezette mindenik osztályt egy olly Nemes,
 Ki Gavallér, 's illyen fő rangra érdemes.
 BONGORFI egy disze a' Magyar Hazának,
 Lovaglott előtte Kapos' zászlójának.
 Közép idejü ő, de a' virgontz termet
 És friss elme benne vigasságra termett,
 Külömben is Bétsben, 's más külső Országban
 Eleget forgódott ő a' nagy-világban.
 Vidám a' nézése, módos a' ruhája,
 Tzifra, 's tzifrán lépked büszke paripája.
 Martzali' osztályát TSERHÁZI vezette,
 Ki e' szép hivatalt meg is érdemlette,
 Ha nézzük ruháját és deli termetét,
 Régi Öseivel tündöklő Nemzetét. —
 Fiatal ő, van egy szép kis felesége,
 Ebben vagyon néki fő gyönyörűsége;
 Kinek tzafrangozott hintó-szánja megett
 Pompásan vezérli a' lovas sereget.
 Az Igali Népnek vezére volt ETSE,
 Kinek sokra nézve lehetett illy betse.
 Ő a' Frantz és Német könyveket forgatta,
 A' szép Assemblékat gyakran látogatta: 10

'S ezzel olly tudományt szerzett ő magának,
 Melly diszére lehet egy Világfiának.
 Még a' lóhátról is játszik a' Dámákkal,
 Múlattatván őket sok elmés tréfákkal.
 A' Katonaságot viseltt BORDÁTS, S z i g e t'
 Lobogója előtt katonáson iget.
 Torzonborz bajuszsa eléggé mutatja,
 Hogy Bordáts inkább Márs', mint Vénus' magzatja.
 De különbben, tudjuk, Vénus Mársst kedveli :
 Bordáts is ezt sok nyers Dámáknál felleli.
 Tanúltt lova hortyog 's ugrándoz alatta,
 Ura' száján pereg illyen olyan a d t a.
 SZEMÖVEL egy módos ifjú Cavallérral
 B a b ó t s á érkezett gyönyörű manérral.
 Szelid vezetője ennek a' C o l o n n a k
 Tsak most adott kezett egy szép Kis-Asszonnak
 Mátkája p o r t r é j á t a' mellyén viseli,
 Szája mosolygással, szeme tüzzel teli,
 Kardja briliántos, stikkoltt a' ruhája,
 Kellemes lejtöt jár kiseded paripája.

Öt Fővezetői hát ezek valának,
 A' Somogyi Sereg' öt fő osztályának,
 Mindenik magával szép népet vezetett,
 Melly zászlója alatt lóháton léptetett.
 A' meg lett idejü Urak a' Dámákkal
 Körülttök 's utánnok tsúszkáltak szánkákkal,
 Mellyekben mint annyi Égnek szülöttei
 Jöttek a' Somogynak mosolygó Szépei,
 Kik közt a' szép L a u r a, Szemőnek Mátkája,
 Ollyan mint Etelka, a' világ' tsudája :

Képén olvashatni azt a' boldogságot,
 A' mellyért kedvelli Szemő a' világot.
 Másik szánban Madám T s e r h á z y n é vagyon,
 Szép kis Ifjasszonyság, még fiatal nagyon.
 A' Nagy-Világ ötet galántul nevelte,
 Mellyel természeti kellemét emelte.
 Igéz mikor játszik, bájol mihelyt tántzol,
 Ha discurál, minden szivet hozzálántzol.
 Muzsika, himvarrás, könyvek' olvasása,
 A' finomabb érzés' és erkölts' forrása,
 Édes versengésre ébresztették nemét,
 Diszeltetvén benne a' szépség érdemét. —
 Úgy fénylett egy másik szánon A m á l i á,
 Mint a' Majoránnán szendergő grátzia.
 Azok a' szépségek kik véle valának,
 Megannyi próbáji voltak a' hibának;
 Ötet úgy nézhetni, mint egy tökéletest,
 Kinek minden izén Vénus egy Vénust fest.
 Mint midőn az Éjnek setétes kárpitja
 Bakatsin-szőnyegét kétfelé kinyitja,
 A' hajnal' pirosuló ortzája kiderül,
 Atlatz-felhőköl szőtt kantusa szétterül:
 Úgy leng két-felőlről haja, melly fekete,
 Úgy fénylik körülle rózsás tekintete,
 Szeme' két tsillaga úgy derült ki erre,
 Mintha két Phosphorus ragyogna egyszerre. 11
 Mosolygó ajaki fejlődő rózsabimbók,
 Mellyeken tükörrá változik minden tsók.
 Hószin nyakán örv van, mint a' gerlitzének;
 Gyengébb a' harmatnál bőre szép kezének.

Pihegtsélő mejje' kerekded két halma,
 Az emberi nemet nevelő szép alma.
 De mit festem én azt, a' mit az Isteni
 Kéz is tsak remekként akart teremteni?
 Elég, hogy ő olyan mint az a' rózsaszál,
 Me'ly a' Cipris' mejjén hasadófélben áll. — 12

IsteneK! Istennék! ugyan millyen zsinat,
 Melly ennyire borzaszt minden érző-inat?
 Mi hármóniátlan lárma jön füleembe,
 Mintha nyóltz kutyafi zúgna egy verembe'!
 Vagy mintha az elfőtt kása poffangana? —
 Ahá! ... itt jön egy Szán, 's benne két vén zsana.
 Beszéllnek magok között, az ördög tudja, mit,
 Tán a' Szentgelléri borsot, vagy valamit. 13

DOROTTYA az egyik, egy öreg Kis-Asszon',
 Ki méltó, hogy reá örök párta aszszon;
 Mert úgy is már akkor viselt agg-koszorút,
 Hogy a' Burkus kezdte a' másik háborút.
 Még sem ólthatta meg annyi sok esztendő,
 Bár már hatvan ötöd füre lesz menendő,
 Most is a' legényért mindjárt kardra kelne,
 Tsak vén oldalához dörgölő fát lelne.
 Pedig már felszántott tisztos ortzájának
 A' bőrén lúdgégét könnyen tsinálnának. 14
 Úgy pislog behullott szeme' két tájéka,
 Mint a' kotsonyába fagyott Varasbéka.
 A' vénség béverte púderrel hajait,
 Ritördelte kettőn kívül a' fogait:
 Úgy hogy, ha bélottyantt ajakit kifejti,
 A' hamut m a m u-nak, a' szöszt p ö s z-nek ejti.

Akár nézz elaszott bőr és tsont karjára,
 Akár két, irhával bévontt rakontzára.
 Lohadtt mejjén tsumó ruhák tekeregnek,
 Mellyck közt elhervadt tsetsei fityegnek:
 Mint két darab vatzkor a' sűrű levélben,
 A' melly alatt fonnyadt egész öszszel 's télben;
 Vagy mint midön az értt uborkát leveszik,
 'S a' napon megaszván a' kótz közzé teszik.
 Egy szóval nintsen már benne semmi épség,
 Már elfelejtette nevét is a' szépség:
 Még is lám, a' kinek kén litániázni,
 Itt mér a' Fársánglök között botorkázni. —
 Mellette a' ki ül, az öreg ORSOLYA,
 Biz' az is tsak olyan eltsiszolt kortsoja;
 'S tsak annyival külömb Mamzel Dorottyánál,
 Hogy Asszony, 's ötször vólt Hymen' oltáránál;
 De abban ő rajta sem vág ki Dorottyá,
 Hogy néki is tetszik Ádám' állapotja.
 Igazán, hogy vén Lyánt 's vén Asszonyt a' Manó,
 Olly helyre is viszen, hová nem volna jó.
 Mit keresnek ezek Fársáng' innepében,
 Kik úgy látszatnak a' szépek' seregében,
 Mint mikor a' rétnek virági kinyilva
 Mosolyognak, 's köztök áll két rothadtt gilva. 15
 De ám légyen! úgy is Fársáng van most éppen
 Maskarára nem lessz szükségünk ekképpen.

Az egész Tábornak OPOR Fő-Vezére
 Mind az öt osztálynak volt tellyes diszére.

Mert nemes nemzete régen fényeskedik,
 'S vitézséggel híres Ösökkel kérkedik.
 Maga is az élet' legszebb tavasszában
 Nagy Magyar Cavallért mutat formájában.
 Fekete bajussza fedí vidám száját,
 Árnyékozza barnán pirosuló ortzáját.
 Bátorsággal tellyes két szeme' forgása,
 Természeti vitézt mutat mozdulása.
 Vállá, mejje, tzombja, 's minden tetemei
 Fővezérhez illők, 's az ég' főmivei,
 Nyusztos kalpagjának kótsag-bokrétája
 Gyengén leng, ha fúvall a' szellő reája.
 Prémzett zöld mentéje fekete báránnyal
 Szépen öszveillik a' skárlát dolmánnyal.
 Röjt 's paszamánt veres nadrágát drágitja,
 Magyaros derekát arany öv szoritja.
 Almás paripáján tzafrangok függenek,
 A' mellyek Szittyai módra készültének.
 Lova keyélykedvén a' rajta ülövel,
 Hortyog, tántzol, kapál, nyerit déltzeg fővel.
 Gögösen megy elöl mint Fő-Vezér' lova:
 A' Truppok kísérik, és a' Szánok tova. —

Ekkép' ezer öröm és kiáltás között
 A' mulató sereg Kaposba költözött.
 Carnevál a' Hertzeg' Kastélyába szálla,
 Hol már elkészítve vala a' Bál-Szála.
 Lovokról az Urak mindjárt leugrálnak,
 Avagy Szánjaikból módosan kiszállnak,

'S főhajtva köszöntvén a' szép angyalokat,
 Lesegítik fogott karokkal azokat. —
 Így szedik a' vidám népek, mikor megért,
 A' pirosuló bakart, és a' fehér gohért;
 Mint itt a' Lyánkákat, külömb öltözethen,
 A' vig Gavallérok e' Dáma-szüretben.

Megtele vendéggel már a' Szála szépen,
 'S a' Dél' órája is elérkeze épen.
 Az Urak mulatnak egyetmás beszéddel,
 Mig elkészülnének mások az ebéddel.
 Egyik azt vitatja, hogy Bonapárt megholt;
 Másik, miket csinált mikor Insurgens volt.
 Egyik arról beszéll, mellyik jobb paripa,
 Más, hogy az övénél nints szebb tajték-pipa.
 Némellyik ditsekszik futós agarával,
 Vagy ennyi lépésre járó puskájával. —
 A' Dámák előtt is forr sok Matéria:
 Az a' szép Gavallér kinek az Urfiya?
 Az a' jeles köntös ugyan hol készüle?
 Az a' fülönfüggő mennyibe kerüle?
 M'ért van ennek 's ennek most olly ritkasága?
 A' kávé, a' tzuikor, m'ért olly méreg-drága?

Mig ekképpen üzik a' terhes unalmot,
 Várván az ebédet, hegedüt, tzimbalmot:
 Ím a' Toponári Zsidók békerülnek, 16
 És muzsikájokkal helyekre leülnek.
 Hajdú, Lokaj által elkészül az asztal,
 Melly már sok elvásott kasakat vigasztal,

Megfrissítő levest nyújtván a' gyomorba,
 Melly patzallá vált a' tegnapi Mámorba.—
 Egy kitsiny tsendesség volt az ebéd felett;
 De az étel, ital hevitvén a' belet,
 'S éledvén az által a' szív verő-ere,
 A' vendégek' kedve újj életet nyere. —
 Úgy is szokott lenni; hogy a' Leves alatt
 Elzárja a' beszéd' útját minden falat;
 De már a' Hús után a' discurs kezdődik,
 Tsak hogy még országos dolgokról vivődik;
 Majd a' Betsinálttak hozzák a' tréfákat,
 A' vitt z e t, a' b o n- m o t, az anekdotákat; 17
 A' Sült megvettetve nézi az asztalon,
 Mint törík a' katzajt mind a' két oldalon;
 'S mikor a' Tsemegét kezdik hordogatni;
 Bezzeg auditort is ír magúl kaphatni.
 E' történt meg itt is. Már az ebéd végén
 L i b e r atyánk 's Comus országlott a' gégen. 18
 Már a' nyájasság is pillangó szárnyakkal
 Repkedvén enyelgett 's játszott az Urakkal.
 Vig öröm és tréfa ült minden homlokon,
 Grátziák tzitzáztak Dámák' pillájokon.
 Már a' galánt lelkek nem gyöztek nevetni,
 Sok szemek kezdenek együtt beszéllgetni.
 Barátság 's szerelem köztök múlatozik,
 A' vigság Zászlója alatt alkudozik.
 Mig a' Toponári Á z s á f o k szép számmal
 Múlatják az asztalt muzsika-szerszámmal,
 Édes áriákat Amphion' módjára,
 Vagy fűрге Tust húzván az Ivók' számára.

Végre a' vendégek hogy megelégültek,
 'S már minden poszpásztok asztalra kerültek ;
 Parantsol Carnevál, töltsenek borokat,
 'S a' köz egészségért igyák meg azokat.
 Maga egy nagy pohárt, melly arany egésszen,
 És drága kövekkel tsillagzik sok részen,
 'S a' mint mutatják a' jelek oldalában,
 A' K u p a H e r t z e g é va la hajdanában — 19
 Egy nagy pohárt megtölt Z á k á n y i jó borral, 20
 'S fejet hajtván minden vendéginek sorral,
 „Adja Isten, igy szól, többször is, másszor is,
 „Hogy igy megvidüljon köztünk a' komor is ;
 „Más' egészségéért, a' magunk' hasznára,
 „Eresszük ezt a' bort a' többek' útjára :
 „Adjon Isten sok pénzt, bort, búzát, petsenyét,
 „Éltesse Vármegyénk' újj Vejét és Menyét ;
 „Éljen a' barátság köztünk, 's a' szerelem ;
 „A' ki engem szeret, igyék egyet velem !“
 A' Vendégek erre É l j e n t kiáltanak,
 A' Muzsikák pedig öröm-tust rántanak ;
 Tajtékozó poharát Carnevál kiissza,
 'S az U r a k p r o s i t o t kiáltanak vissza.

Mind eltsendesednek az egész Szálába',
 'S Carnevál felállván bársony trónusába,
 Az egész Népséget körül megtekinti,
 'S felyontt szemöldökkel figyelemre inti.
 H i m e n t egy kellemes termetű fiataalt,
 K i v i s e l G e n e r a l - N á s z n a g y i hivataalt,
 Felszóllitván ülő székéből mellöle,
 A' NAGY MÁTRIKULÁT előkéri tőle.

Himen a' székéből elfordulván balra,
 Egy potrohös könyvet feltesz az asztalra.
 Még a' Calepinus' tiz-nyelvű grapsája, 21
 Vagy a' vén Coccéjus minden Typicája
 Hozzá képest tetszik Finger-kalendernek,
 Vagy Etuise illő dirib-darab szernek. 22
 E' nagy Könyvben fel van jegyezve sorjába
 Minden Dámák' neve pro-memoríába,
 A' kik már tizenkét esztendőt elhadtak,
 Hanem hatvan négyet még meg nem haladtak :
 Mert ez a' két határ amaz Epochában,
 Melyben már, 's melyben még van az a' Dámában.
 A' ki az időnek e' két pontja közt él,
 Az a' férjfi képtől hold világon sem fél.
 Legyen kitsiny, vagy nagy; szelid, vad, vén, vagy
 hült ;

Mégis elvágja az, hidd, a' meddig megsült. —
 Mind ezeknek nevek hát lajstromképpen
 Fel vagynak ama' nagy könyvbe írva szépen,
 És a' kik el vagynak véve, vagy jegyezve,
 Egy veres keresztel vagynak megjegyezve :
 De, ah ! benne, a' mint oda kandikáltam,
 Igen kevés veres keresztet találtam. —
 Elég, hogy a' Dámák hatvan négytől fogva
 Esztendő-szám szerint voltak itt kiosztva ;
 A' kik pedig örök pártába maradtak ;
 Nevek mellé asszú fügétskék irattak.

Carnevál a' jegyző könyvet kinyitatta,
 'S előbb curiose keresztül forgatta,

Osztan kikeresvén S o m o g y' r u b r i k á j á t,
 Himennek kezébe adja a' pennáját.
 Himen hát a' pennát dugja a' füléhez,
 'S Carnevál is így kezd beszélni népéhez :
 „Urak! Asszonyságok! tudjátok tisztemet,
 „A' melly most közzétek vezérlett engemet.
 „Ím én azért jöttem ide mostanában
 Hogy tudjam, ki van még, 's ki nints már pártában.
 „Hogy megköszönthessem az új Asszonyokat,
 „'S más fársággal férjhez adbassak másokat.
 „Igaz, hogy a' menkö vén Dubranovszkija, 23
 „Már elkomorítván a' Hypochondria,
 „'S irigyelvén a' más gyönyörüségeit,
 „Kurtára szabta ki a' Fársáng' ideit :
 „De mégis, azt tartom, elég idő annak
 „Hat Hét is, a' kiben virgontz erek vannak.
 „Söt öt Hét alatt is férjhez lehet menni,
 „A' kít a' legények el akarnak venni :
 „Egy hét Leány-nézés, második szeretés,
 „Harmadik, negyedik, ötödik Hirdetés. —
 „Most nints egyéb hátra, hanem hogy tudhassam
 „A' férjhez-mentteket, 's őket felirassam :
 „Írja Notáros 'ram! — ‘ Himen hát szép szerrel
 Megtöltvén pennáját veres tzinóberrel,
 A' mint a' társaság maga jelentette,
 A' Férjhez-mentteknek nevét feljegyzette. —
 Carnevál elbámúlt, melly kevés a' számok,
 A' kiknek készülnek a' vénusi hámok.
 Látta, millyen sokak itt a' Subjectumok,
 De sem Copulájok, sem praedicatumok.

Látta, melly szomorú képpel búsonganak,
 A' kiken külömben rózsák viritanak ;
 'S mint rideg violák, a' puszta homokon, 24
 Magánosan sirnak üntt árvaságokon.
 Látta, hogy Dorottyá, 's a' kik már vénetskék ;
 Dohognak magokban, hogy ök nem menyetskék ;
 Egy két fogatskájok tsikorog szájokba',
 A' vénség' rántzait szedik több rántzokba ;
 'S mint a' világa-üntt, és megszáradtt avar, 25
 Mellyet a' homályos déli szél felkavar,
 Mindenik úgy susog és morog magában
 El-éltt idejének kelletlen voltában.

Ezt jól észbe vévén Carnevál, ezennel
 Helyjére téteti a' Könyvet Himennel.
 'S hogy a' kedvetlenség több erőt ne végyen,
 'S ne tán az örömben nagyobb tsorbát tégyen,
 Látván, hogy poszog már sok asszú pöfeteg,
 'S az Ifjaknak lábát bántja a' viszketeg ;
 Mond : „Hozzanak elő mászlás-butelliát,
 „Készítsék a' Zsidók a' kanafóriát,
 „Jöjjön az asztra a u s z p r u g és piskóta, 26
 „Azután perdüljön mindjárt egy friss nóta !“
 Meglett. — Asszúszőlöt az Urak ivának,
 A' Dámák feketén egyet kávézának.
 'S asztaltól felkelvén prosit-kivánással,
 Udvaroltak ortza-és kéz-tsókolással.

MÁSODIK KÖNYV

ESTVÉLIG.

S u m m a y a.

Mikippen roppant Tancz tartatic vala és le üle-
nec vala hogi yacczodnánac, és az Dorotthiá-
val és mind az több Kisazzonokval chuffol-
codnac vala, és mikippen Isten Azzon Eeris
álmilkodásra miltó galibacat töön vala; az
Dorotthia penigh züében gonozt forral vala,
mikint az Iffjacat hadval megh kerülne.

Megpendül egyszerre Izsák' száraz fája,
Zengő szerszámokkal kíséri bandája,
Rellemes hangzások a' Szalát bétöltik.
Az ifjú szíveket örömré felköltik.
Mindenütt a' Vendég kezd már örvideni,
'S-viszketeges lábát tántzra készíteni:
Az unalom 's bánat iromba szárnyakon
Kirepül lekókkadt fővel az ablakon. —
Hogy az Urak tsendes tántzot tehessenek,
Izsákék szép lejtő minétet kezdenek;
Mert hamar megromlik a' gyomor' főzése,
Ha hogy étel után nagy a' test' rengése. —
Carnevál felkiált: „Urak, egyet szóllok!
„Itt sok újj mátká van: gondolkodjunk róllok.
„Úgy is az útam' is ő érettek tettem,
„Az Urakkal együtt köztök ebédlettem.
„Engedjük meg nekik (hisz az úgy sem szégyen,)
„Hogy az első rend tántz most az övék légyen,
„'S ekként kézfogójok itt létomben essék,
„Hogy megemlegessék.“ Mind rá mondják:
T e s s é k !

De Dorottya, 's mások, kik pártába sülvo
A' széken, kanapén maradának ülve,
Magokban zúgódtak, mivel szégyenlették,
Hogy köztök e' tsúfos külömbséget tették.

Rendes is volt látni, miként sok vén dada
Többektől kiválva a' széken kushada,
'S miként néhány tsalfa ifjú sok agg-lantot,
Ujjal mutogatván nagyokat kuttzantott.

Kezdődik a' Minét. — Három Cavallérral
Három deli Dáma kiáll szép manérral:
Frantziás tántzokat kezdik főhajolva,
Folytatják páronként viszontag másolva.
Sétáló labokkal Z betüt ejtenek,
Egymásnak oldalvást suhanva lejtenek.
Mint midőn szerelmes gör-jértzéje megett
A' dagályos kakas érezvén meleget,
Enyelegve játszik, taréját berzeszti,
Oldaltt forog, tipeg, 's szárnyát leereszti:
Így tesz a' Cavallér itten a' Dámának
Kényes tempójára a' frantzok' tántzának.

Sem kedvem, sem eröm nintsen arra nekem,
Hogy minden sor tántzot leirjon énekem.
Az első Társaság mihelytt elvégzette,
A' rendet a' többi újj házas követte;
'S hogy minden mátká-pár egy-egy tántzolást tett,
A' Szála 's muzsika mindennek szabad lett.
Ismét megzendülvén a' húrón a' Minét,
E t s e kézen fogja Madám Tserházynét,
Tserházy helyre áll a' szép Belindával,
Opor is Rózsival a' légszebb lyánkával;
Negédes módira léptetik lábokat,
'S dupla Főhajtással végezik tántzokat.

De miként a' Május' mosolygó havában,
 A' Természet tsendes lévén ő magában,
 Tisztán fénylik a' nap, vidám a' mezőség,
 Lassú andalgásban hallgat az erdőség,
 Nints semmi zaj, tsupán a' madarkák zengnek,
 Vagy a' virágok közt Etéziák lengnek ; 27
 De felkeveredvén a' Vidi pusztáról,
 Vagy a' Szengellérnek bors-termő Szirtjáról
 Zablás Sárkányán a' garabontzás Deák ; 28
 Már a' forgó-szélről tsikorognak a' fák,
 Ropog a' pásztornak kunyhója' fedele,
 Havarog a' vetés, a' viz habbal tele,
 Egyébütt tsendesség látszik völgyön, hegyen,
 Tsak ott van fergeteg, a' hol ő átmegyen,
 Toll, kóró, falevél, ringyrongy, egyetmással,
 Zúg a' poroszlaphan forgó karingással,
 A' megrémült banya teheneket fejet,
 Háza' oltalmáért készíti a' tejet :
 Illy zavartt forgó szél tódult a' Szobának,
 Hogy a' hebcurgya L a n g a u s z h o z fogának.

Opor kilentz ánglus Kontratántzot jára ;
 Még sem szállt lankadtság vagy görts az inára.
 Ollyan derék Stutzer nints is tán Londonban,
 A' ki ennyit tudna győzni egy húzomban.

Bongorfi egynéhány személyt öszveszede,
 És alla Polacca a' Tántznak erede.
 Maga volt a' Vezér, a' többek követték,
 Kik a' Lengyel tempót emberül megtették.

Illyen menést tészén a' Springer a' Sakkban, 29
 Mikor harmadfelet ugrik a' likakban ;
 Vagy miként a' Darvak, midön kikeletre,
 Sereggel elmennek a' rétre, ligetre ;
 Előre hánytt lábbal és billegő nyakkal
 Sétál az első pár a' többi darvakkal.

Végezván a' Lengyelt, S t á j e r e n forognak,
 A' Szála' közepén tipegnek, tapognak.
 Így lépked, így kereng Békés Vármegyében,
 Az alföldi Magyar' gazdag szürüjében
 Hét-nyoltz nyomtató ló, midön patkós lába
 Tapos a' világnak legszebb bűzájába'.

Jártak Galoppátát, Straszburgert, Hanákat,
 Valtzerest, Mazurkát, Szabátsot, Kozákat.
 E' módi bolondság többre is megy vala,
 De a' vitéz Bordáts végre felszóllala :
 „Uraim ! az Urak Magyarának tartanak
 „Magokat ; de ki Tót, ki Német, ki Hanák.
 „M'ért nem tántzol Magyarat az Ánglus, Frantzia?
 „Tsak a' Magyarának kell más nemzet' módija ?
 „Így vesztiük Hazánkat a' magunk' kárával,
 „Külső tántzal, nyelvvel, szokással, ruhával.
 „Mi ? hát az Uraknak nem jut már eszébe,
 „Mikor Fő-Ispányunk héülvén székébe, 30
 „A' legelső tántzot Magyaron kezdette,
 „S minden hazafi szív betsülte érette ? —
 „Nemzeti tántzunknak légyen első jussa :
 „Magyart ! illyen atta vén Jebuzéussa !“

Rá rándítja Izsák pengő muzsikáját,
 'S a' Palatinusnak elkezdi nótáját.
 Minden Magyar szívek azonnal buzdúlnak,
 Ősi természetes lángjaiktól gyúlnak.
 Felsőges állásba tészik termeteket,
 Valódiba szedik férjfiú képeket ;
 Bennek a' rátartós gögje Ázsiának
 Diszt ad Európa' tsinos módijának.

Tsak a' Magyar tántz az, melly soha sem jára
 A' jó egészségnek semmi ártalmára, 31
 Mivel mérsékelve mozgatóván bennünket,
 Frissiti elménket, testünket, vérünket.
 Tsak a' Magyar tántz az, melly diszesbé teszi
 Az embert, és soha hívságra nem veszi,
 Mert ha tsak vitézi módra nem öltözött,
 'S ha nints sarkantyúja, tsúf a' többi között.
 Tsak a' Magyar tántz az, melly bir olly érdem-
 mel,

Hogy legjobban egyez a' szűz szeméremmel;
 Mikor sok külföldi tántzban, a' módosság,
 'S a' legúrabb fogás, legnagyobb pajkosság. —
 Nemes Magyar Tántzom! ki ősi nyelvünkkel
 'S Ruhánkkal jöttél ki ditső nemzetünkkel.
 Ki Európai finnyás lakhelyeden
 Máig sem szenvedtél motskot szépségeden,
 Ázsiai színben fénylik nemességed,
 'S még a' módi nem tett alatonnyá téged :
 Ím a' külső népek bámúlják díszedet,
 'S tulajdon Nemzeted nem betsül tégedet! —

Azomban míg ezek ekképpen folyának,
 Tréfából kezét nyújt Bordáts Dorottyának,
 Egy pár ugrós tántzal ötöt megkinálja,
 'S hogy e' szerentséje lehessen, instálja.
 Nem kellett hosszason hívni ám ökemét;
 Felszedi a' székről elpetyhüdt tetemét,
 Ürög-forog, tipeg, lóbálja a' kóztot,
 Mellyből görts farának tsinált vala póztot.
 Bordáts, 's az egész nép a' fejét lesüti,
 Nevettében majd a' guta meg nem üti.
 Így tántzol a' tatos banyák' paszitjába'
 Varásló pemetjén a' vas-orru bába.

32

Már éppen elüte nyóltzat a' toron'ban,
 Estve volt, 's elég lett a' tántz egy húzomban;
 Szakadt az izzadság mind egyik vendégről,
 Kiki panaszkodni kezdett az éhségről,
 A' Hajdúk, lokajok asztalt készítenek,
 Ezüst kések, villák, kanalak pengenek.
 „Mig, úgymond Belinda, asztal fog készülni,
 „Avagy nem jó lesz e' egyjátékhoz ülni?
 „Mig feljö a' leves, eleget játszhatunk,
 „Tán egy sor zálogot addig kiválthatunk.“
 Egy tágas sarokban Belinda szavára
 Leülnek a' Dámák 's az Urak jobbára.
 Mindjárt külömbféle játékokhoz fognak;
 Vigadnak, divatja vagyon a' zálognak. —
 Midőn A! KIT SZERETSZ? ez a' játék jára,
 Reá megy a' kérdés egyszer Dorottyára.

A! kit szeretsz?— felel; Akárkit szeretek.
Mit adsz enni?— Annnyit, a' mennyit
vehetek.

Hová viszed? — Ágyba. — Brávót kiál-
tanak,

'S a' nagy katzaj miá majd hanyatt hullanak.

„Ágyba? (felszöll Etse egyik szugolyába)

„Koporsóba! úgy is ott áll a' fél-lába.

„Megvette a' hideg már benne az ikrát,

„Vén üszög a' Madám, nem vethet már szikrát.

„Tsak lássák az Urak! a' jó lélek mit vár,

„Ha a' banya-p o s z is viritni akar már?“ 33

A' vén Adelgunda hallván e' szavakat,

Dorottya' fülébe fetszenté azokat;

Rézről kézre adák egymásnak a' Vének,

'S kótyogós szivekben megkeseredének.

Galiba lett volna a' Compániába',

De a' levest éppen hozták a' szobába.

„Imádkozzunk! együnk! tsitt! hallgass! ne
ne vess!

„Együnk! (felszöllálnak) majd elhül a' leves.“

Asztalhoz ülének, evéshez fogának,

Édes tréfák között együtt mulatának.

De Éris, egy mérget keverő, babonás, 34

A' kitől származik minden visszavonás,

Ki a' jó sziveket öszveháborítja,

A' Fért, Feleséget egymásra buzditja,

Ki az édes mézbe vegyíti a' mérget,

A' legszebb virágba, gyümölsbe rejt férget,

Ki a' tsendes lelket bújtja háborúval,
 Nyugvó bizodalját zavarván gyanúval,
 Ki jajgat a' szelid békesség' láttára,
 'S ha pert, lármát sajdit, fakad hahotára, —
 Éris kaján szemmel nézven a' vigságot,
 A' melly múlattatta e' szép társaságot;
 „Hát az én hatalmam? (igy szóll búsz kedvében,
 „Hol orrát, hol farát vakarván mérgében)
 „Hát az én hatalmam, a' mellyet mindenek
 „Az egész világon eddig esmértenek,
 „Így tsonkitasson meg? így nézzem húnýt szem-
 mel?
 „Mit tesz a' barátság a' vig szerelemmel?
 „Ezek örvendjenek? én tsak epedjek é?
 „Óh nem! — a' triumfus nem lessz ám ezeké.
 „Hóh barátim, a' hol legtöbb kedvet vártok,
 „A' hol nyerekedni készültök, ott ártok.
 „Hála Istenimnek, hogy Társaságtokba'
 „Vén banyák is vannak; búvok majd azokba,
 „Ordas epesárral torkig töltöm őket,
 „Öszveháborítom az örvendezőket, —
 „Rajta! per! irigység! bosszuállás! szégyen!
 „Vénlyányharag! kudartz! kofaság! — így
 légyen!

Ezek hát, 's többek is, véle felkészülnek,
 Denevérszárnyakon utánna repülnek.
 Maga beléüle egy nagy katulyába,
 Rongyos p u d e r m a n t e l t vetvén a' nyakába.
 A' szélnek ereszti öszvetsapzott haját;
 Két kis pudli húzza lebegő hintáját,

Mellyben a' szellőkön magát felemelé
'S az éj homályában tart Kaposvár felé.

Valahol végig ment; borzadtak az egek,
Küszködtek a' hóddal borongós fellegek.
A' baglyok zívódtak a' több madarakkal,
A' zúzosfák egymást verdesték gallyokkal,
Kapos' udvarára mihelytt béléptete,
Mindent megigézett mérges lehellete.
Az udvari kopók 's agarak morogtak,
Benn az istállóban a' lovak hortyogtak.
Üstökbe ment Jantsi tsatlós a' kotsissal,
Pörölt a' kis Náni az öreg Marissal.
Mihelytt a' konyhába a' fejét bedugta,
Föbe verte egymást fazékkal a' kukta.
F r i d r i k Szakáts perbe szállván a' dajkával,
Leöntötte nyakát egy zsajtár tsávéval.
Onnan a' Szálába bésubanván Éris;
Zúgni kezd a' Dáma és a' Gavallér is.
Sertéperthy Uram azon kezd pörleni,
Hogy ő az asztalnál megúnt vesztegleni:
Koppóházy feddi, hogy az gorombaság,
Holott még múlatni akar a' Társaság.
A' Dámák között is néhány szürös szóba,
Egy kis tsata forma esik hébe-hóba.
Izetlenségre kezd a' barátság válni:
De, okát senki sem tudja feltalálni,
Érist ők nem látták; ki tündér ortzával
Bojgatta már őket mérges párájával.

A' volt legfőbb gondja, hogy egyet válasszon,
 Kire leghathatós dűgséget árásson:
 De ki lett volna az egyéb Dorottyánál? —
 Éris is hát ennek áll meg a' hátánál.
 Azon tőprenkedik, miként verhetné be
 Pestisét legjobban az öreg Nénébe.

A' szegény Dorottya, nem lévén már foga,
 Tsak holmi lágyatskább tsemegén nyámmoga.
 Néhány Kráfli álla tányérján előtte, 35
 Mellyel görtsős gyomrát apránként töltötte;
 Éris hát tündéres erejét felvevé,
 'S magát egy gömbölyű kis formába tevé:
 'S midőn a' fortélyban jó módot találá,
 Dorottya' tányérján egy Kráflivá vála. —
 Ah! vigyázz Kis-Asszony, most vigyázz ám
 nagyon,

Ím a' tányérodon méreg 's veszély vagon.
 Ne hidj minden szinnek 's kráflinak; mert veled
 Ezer bajt szereztet, meglásd, ha lenyeled.
 Ah, kérlek, Kis-Asszony! kérlek ősz hajadra,
 Úgy sem vagy már gyermek: jól vigyázz magadra.
 Mit tészek! — Ím' iné a' kráflit felveszi
 A' gondatlan öreg, 's nagyon mohón eszi.
 Megeszi — Megette! — Megvan! — már hijába!
 Éris kivánt tzelra jutott szándékába'.
 Már látom reszketeg fogja el tetemét,
 Már vasvilla-módra bányja a' két szemét.
 Morgásra áll szája, forog benn a' nyelve,
 Keserű aggsággal van mejje megtelve.

Bús melancholia gőzölög a' fején,
 A' harag' rozsférge bántja ülő helyén,
 Éris öszvejárja belől minden tagját,
 Szívére, májjára kiönti maszlagját.
 Minden belsőrészre útat fúr magának,
 Kivált hol fészke van a' hiszterikának.

Most a' mértékletlen öröm erőlteti,
 Hivságra, katzajra, dévajságra veti ;
 Majd egyszerre tsügged feje komor bútól,
 Haragtól fojtódik és irigy gyanútól ;
 Egy indulat erőt vesz más indulaton,
 Mint mikor hullámmal zajog a' Balaton.
 Végre a' fekete Sárepe elteli,
 'S minden más érzésit egyszerre elnyeli.
 Felpattan a' székről, 's Érist a' gyomrába
 Béviszi magával egy oldal szobába,
 Hol egyedül lévén pályát nyit magának,
 Szabad gyepelöt ereszt minden haragjának,
 Szűz rántzait hideg könnyekkel áztatja,
 'S aszszú kökörtsinnyét ekképpen siratja :

„Egek ! már én tehát tsak azért születtem,
 „Hogy Férjfi soha se feküdjék mellettem ?
 „Miért juttattatok hatvan esztendőre,
 „Ha szert nem tehetek egy rossz főkötőre ?
 „Vártam, sokat vártam, azt nem mondhatjátok ;
 „Várásom' bérét hát m'ért meg nem adjátok ?
 „Mindég, jó hiszemben ültem az Adventet,
 „Hogy tán tesz egy kérő nállam Complimentet ;

- „De imé ággságban emészttem napjaim’,
 „Az idővel együtt terjednek kinjaim,
 „Komor magánosság fonnysztja eltemet;
 „S még hajadon fővel eltemet engemet.
 „Hogy nyújtóztatnak ki, hogy megyek pártába’,
 „Óh, majd a’ szenteknek paraditsomába?
 „Óh, szégyenletemben meg kell hallnom ott is,
 „Mikor vén lyánnak mond egy hitvány halott is.
 „Holott imé most is e’ kis Társaságba’
 „Annyiszor keverik az embert tsúfságba.
 „A’ nélkül nem esett egy tántz, vagy egy játék,
 „Hogy illetlen dolgot, vagy motskot nem láték.
 „Hát már, hát így kell é nékem holtig élnem,
 „Hogy szerelem helyett tsúfot kell remélnem?
 „Nem! nem! — Vagy azokon bosszút fogok állni,
 „A’ kik olly vastagon mertek volt tréfálni;
 „Vagy azt megmutatom, hogy idős létemre,
 „Erővel is ifjat kerítek kezemre,
 „És így tán — ah, megállj! tsendesdjél szegény
 „Te tsak egy leány vagy, de hány ott a’ legény?
 „Mit gondolsz Dorottya? jobb, magad’ meghúzódo
 „Vén vagy, a’ meghültt bőrt már hijába nyúzod.
 „Mit érne hartzolnod? Férjt azzal nem kapnál;
 „De ám ha kapnál is, ’s véle kezét tsapnál;
 „Mit ténne e’ kurta kis gyönyörüséged,
 „Midön a’ halál is candidált már téged?
 „Mit próbálsz? mit kezdessz? belöle mi hasz-
 nod?
 „Úgy is leány fővel kell néked megasznod.

- „Am lássad — — Hát még is? — — nem lehet
— — fussatok!
- „Fussatok elmémből gyáva gondolatok!
- „Bosszút kell állanom. Sokba megbántottak,
„Sokba! tsúfot tették, azt az átkozottak.
„Nem tsak rajtam, hanem több Leányokon is,
„Mártán, Adelgundán, Rebekán, másón is.
„Az a' Z á l o g o s d i játék sokat sérte;
„Hát a' M á t r i k u l a ? — 's én ne szóljak értte?
„Á! á! — az nem lehet; bétörök, bérontok,
„Asztalt, Compániát, tántzot széllyelbontok,
„Földig legázolom őket a' nyelvemmel;
„Másszor ne játszanak a' betsületemmel.
„Riváltt a' F á r s á n g o t — mert másként is ennek
„Tulajdonithatom az okát mindennek, —
„A' F á r s á n g o t — azt, azt, még lejjebb gázolom,
„Haját széllyeltépem, szemét kikarmolom. —
„De, hogy annál jobban megszégyenüljenek:
„Minden hajadon Lyánt felbujtok ellenek.
„Orsolya, Rebeka, Magdaléna, Márta,
„Adelgunda; mind, mind, a' kin tsak van pártá,
„Söt ha pártá nints is, de F é r j nélkül maradt;
„Nem ád kérésemre tán üres kosarat.
„Nem ád; szemeikből olvastam előre,
„Miként borzadozott mindeniknek szőre.
„Őket veszem mellém — Várjatok, várjatok,
„Ti, kik a' Lyánkákkal olly tsúfúl bántatok.
„Várj F á r s á n g ! “ — — E' szókat alig rebege ki:
Orrán, száján fortak a' méreg' tajtéki,

És újjabb lángoktól lobbantatván vére,
 Az oldal-szobában egy Commódhoz ére ;
 A' hol öszveszedvén minden indulatját,
 Így tette meg a' Vén Lyányok' áldozatját.

A' frizér-serpényöt egy zúgban meglelé,
 És azt a' Commódra köhögve emelé.
 Fenekére rakott kénygyertyát, 's e' felett
 Néhány bálbilétet 's szerelmes levelet.
 Három szűz koszorút, három fűrt hajával
 A' rakásra téve egy tutzet kártyával.
 Ott volt Florentina 's a' tündér Ilona, 36
 'S valamennyi tökét életében vona. 37
 Ezeket meggyújtá ; 's nem gyözvén szellővel,
 Gerjesztette tüzét az előkötővel.
 Ekkor, mint meg-annyi áldozó-marhákat,
 Kiválaszt száz derék fekete balhákat ;
 Augspurgi lántzokkal öszvepórázolja 38
 'S áldozó tüzére mindnyáját feltolja.
 Mint midön a' három-képű Hecaténak 39
 Innepén áldozni kell egy vén Papnénak,
 Az áldozat' füstje gombolyog a' lángon,
 'S a' fekete bikát hozzák az istrágon :
 Így áldozik itt is Dorottya. Végtere
 Egy üveg tím-olajt önt a' szenetskére,
 'S telemelvén szemét : „Óh édes Szerelem!
 Így szöll, „tégy már egyszer, tégy kegyelmet
 velem.

„Ha most is sobajtok, szemem most is nedves,
 „Ha ez áldozatom te előtted kedves :

„Ennyi Férjfi közzül juttass egyet nékem,
„A' ki felépitse puszta düledékem'.
„Vagy, ha még hatalmas szódra sem bajolnak,
„Ha engem' 's társaim' tovább is tsúfolnak:
„A' bosszúállásra segéljed munkámat,
„Dupla áldozattal adom meg hálámat.“

Ámor ezt hallgatta, nevette, és jelül
Egy kiseded menydörgést durranta bal felül. 40
Mellyre az áerbe magát felemelte
Éris, 's az áldozat' tüzét elpeselte.

HARMADIK KÖNYV.

ÉJFÉLIG.

S u m m a y a.

Mikippen az Dorotthia Kiss Azzon az taméta-
lan Züzekvel thábort járattván és Carneval
Vitézeivel zertelen nagi hada lén; mell Köniv-
nek is alkalmatosságával ki s mit tött? avagi
chinált? avagi niert és veztött ligien; zeep
rendvel voltakippen meg irván látod.

Így lévén, Dorottya kiment a' Szálába.
Ahol a' tántz vala legszebb divattyába.
Az Urak, a' Dámák a' költsön vigságban
Képzették magokat boldogabb világban.
Más pedig, a' kinek a' jövő munkára
Szüksége volt teste' Lelke' nyúgalmára,
Édesdeden pihent, még a' töltt hóld haladt,
A' jóltévő álom' superlátja alatt.
Tsendesség volt: tsupán a' muzsika-hangok
Mozgatták az üveg táblát 's a' firhangot,
'S a' dobogó lábak zörgöttek taktusra
A' fél szenderedett éjji Zefirusra.
A' Kastély ekhözött az öröm-lármával ;
A' tseléd, a' Vendég, az Úr, a' Dámával
Játszott, tréfált, tántzolt, vigadt az Udvarban,
A' nagy Palotában, tornáztban, pitvarban.

Tsupán Dorottyanak kóválygott a' feje,
Kit megvesztegetett az Éris' mételye ;
A' mord indulatok szívében, 's a' megett
Mind elterjesztették a' bús fergeteget.
Nem lelvén már kedvét, dúlt fült ő magában,
'S belévágta magát egyik zugolyában
Egy bőr-kanapéra, hol némán vesztegelt,
És Lelke a' harag' sovány mérgén legelt.

Most egyszer lehetett látni valahára,
 Hogy ő piros színt is vehetett magára;
 De az ő pirossa hamar elenyészett,
 Pirja kékké, kékje hamar sárgává lett.
 Láttatott szája is beszéd formán tenni,
 De annak nehezebb volt értelmét venni,
 Mint a' mit a' Delphis' vén Pythiája mond,
 Ha Fébus meglepi, jövendöl, 's félbolond.
 Egyszerre felugrott az ágyszékről, készült,
 Megakart indulni — 's újra a' székre dült.

Adelgunda hozzá méne — „Jókor jövé! !
 Mond neki Dorottyá; „lelkem újjonnan él.
 „Titkot közlök veled; szived legyen helyén, —
 „Gyere e' szobába, — jöttél jó idején.
 „Gyer hamar, — ne késünk — titok — jól es-
 mérlek;
 „De hidd bé magaddal Orsolyát is, kérlek.“
 Orsolyát behitta, 's a' muzsikaszónál
 Eltűnt a' három vén az oldalajtónál.
 Így mennek a' három Fúriák morogva,
 Tsókló kigyókkal, 's egymást kézen fogva
 Tulajdon annyoknak örök homályaiba
 A' Styx' mellyékének egyik barlangjába,
 Mikor a' Királynak 's népnek eszét veszti,
 Rá' a' hadat, pestist, és veszélyt terjesztik.
 Így lépdegél együtt a' három Párka is,
 Az öreg Atropos, Clothó, és Lachesis,
 Kiki a' szerszámot vivén a' markába,
 Az élet' és halál' fonószobájába,

„Édesim ! Dorottya nékik így beszélt
 „Sorsom keserűség, 's tiétek köz velle.
 „Az én fájdalomból ti is részt vehettek,
 „'S feltett szándékomban méltán segíthettek.
 „Bosszúállás' tüze perzseli mejjemet,
 „A' méltatlan szégyen elfogyaszt engemet,
 „Halált 's elégtételt szomjúznak tsontjaim :
 „Rajta ! ne késsünk már szenvedő társaim !
 „Duplázzuk meg azt 's tsúfot az Ifjakra,
 „A' mit már ennyiszor reánk raktak, 's raknak.
 „Kevélységek' szarva szinte az égig ér,
 „Annyi esztendőktől fogva bennünket vér ;
 „Törjük le, 's nyerjük meg érdemlett betség
 „Tsúfoknak tárgyává tettek már bennünket !
 „Éreztessek velek, melly sullyos a' harag,
 „Mellyet a' megvetett asszonyi szív farag,
 „'S melly érzékeny bosszú, mellyet a' megsértett
 „'S gyalázott szerelem önnön magáért tett. —
 „Tudjátok ; hogy itt a' Fársáng ; jól láttátok,
 „Melly vad és goromba volt hozzám, 's hozzátok ;
 „Láttátok, melly vig volt szomorúságunkra,
 „Melly büszke és szúrós tsúfoltatásunkra,
 „Ugyan lehetne e' néktek rá nem állni,
 „Ha e' tanátsomat mérészlem ajállni,
 „Hogy az ő örömét fordítsuk bánatra,
 „'S düzzadt hegykeségét méltó gyalázatra ?
 „'S ha magam elkezdem ez intézetemet ;
 „Lehetne é néktek elhagyni engemet ?
 „De ám légyen ! töllem mind — mind elálljatok :
 „Magam is indulok. Eljöttök ? Szóljatok !“

Az Éris' szikráji, a' mellyek titokban
Eddig a' Banyáknak szivekben, májjokban,
Mintegy hamu alatt, még ben lappanganak,
Egyszerre kiütvén, lángokká válának.

„Megyünk — menjünk!“ a' mit mondhattak, ez
vala;

Indultak, 's mindenik már bosszút forrala.

De Dorottya, ki már haragja' tajtékát
Jobban kifőzte vólt, így közlé szándékát :
„Nem, nem ! gondolkozva kell bánni nagy fával,
„Sok kézzel kell neki menni 's sok baltával.
„Nagy munkába kezdünk, melly ha végbe mégyen,
„Vagy öröm lessz bére, vagy örökös szégyen.
„Nékünk is kárt tehet a' hebehurgyaság.
„Jót, rosszat jobban tud türni egy társaság.
„Előbb is azokkal közöljük dolgunkat,
„Kik sorsokhoz fogják mérni a' sorsunkat.
„Ha egyszer Rebeka 's Mártha meg nem veti
„Zászlónkat, a' többi önként is követi.
„Mindent, a' kit velünk a' közügy egyesít,
„Majd a' köz próba is egyaránt lelkesít. —
„Ez tehát tanátsom : rajta ! ne késsetek,
„Minden társainkba olly' lelket öntsetek,
„Hogy köz gyalázatunk' megtromfolására
„Riki a' köz munkát vállalja magára.
„Töltsétek bé őket belső háborúval,
„Cárnevál 's az Ifjak eránt új bosszúval.
„Valakiket köztök hajlandóknak láttok,
„Magatokhoz vévén, hozzám béhozzátok,

„Én addig az egész dolgot megforralom,
„Kifőzöm 's egyszerre nekik kitalalom.“

Ezt mondván, ama' két Banyát elereszti,
'S zajos szívét újjabb habokba süllyeszti.
Hányja veti végét, elejét dolgának,
Rivált miként kezdjen néki a' tsatának.
A' harag, bosszúság gyakran kilankasztja,
'S Plánumának folytat közbe megakasztja; —
De vidül, hogy immár dolgai jól mennek,
Mivel néhány Dámák nála megjelennek,
Kikkel már Orsolya és Adalgunda szólt,
'S kiknek már a' szivek a' Dorottyáé volt.
Ezek után több-több gyüle Zászlójához,
Újjabb truppok jöven a' többek' truppjához.
Úgy forrt már a' Leány 's Asszony a' Szobában,
Mint a' szenteltt Szüzek Veszta' Templomában,
'S mint a' lefüstöltt raj az új kasban belől,
Zúgtak, Zsibongottak az ajtón két felől.
Könnyü volt Orsolya' és Adalgundának
Igy nevelni számát szoknyás Verbungjának;
Mert az asszonyi szív, 's a' leányi elme,
Rivált ha bújá van, vagy pedig szerelme,
Az olly ámitónak könnyen lesz Zsákmányja,
A' ki a' leseket tsinos pontból hányja.

Éris sem henyéle a' többi társával,
'S minden rést és utat megrakott minával.
Most pedig (ki tudná még meg is gondolni!)
Alommézzel kezdi Izráelt lotsolni,

Izráelt a' Bögöst, kit altató méze
 Mindjárt a' legmélyebb álomra igéze.
 A' bögeje mellől feldüle Izráel,
 Helyét alattomba Éris foglala el,
 'S olyan vén Zsidóvá válek azon nyomban,
 A' millyen Rabbi nints Lembergi Templomban,
 Felveszi a' vonót, kapja a' húrokat,
 Széllyel igazítja 's tekeri azokat,
 Rajtok száz d i s c o r d á n t hangzatokat tsinál,
 Mellyek bé rohanván a' fül' dobjaikál,
 A' nyugovó lelket úgy felháborítják,
 Hogy gondolatjait egymásra zúditják,
 A' szép h á r m ó n i a, melly a' holt húrokról
 Az érző-inakba szállong, és azokról
 A' Lélekbe felhat, 's a' szivbe bényomúl,
 Hogy azt az erköltsnek szentelje templomúl,
 Egyszerre elhagyá a' húrt, az inakat,
 A' lelket, a' szivet, — 's a' jó rend megszakadt.
 Jól tudta azt Éris, hogy a' sziv' útjának
 Birtokán hatalma van a' muzsikának! —
 Mint a' zöld Hortobágy' kövér mezejében
 A' tsintalan Betyár, ha a' szél mentében
 Süveg-motskot éget a' szalmán, vagy pipán, 41
 Maga meg odébb áll gyalog vagy paripán;
 Hijába hangitsál a' duda, furulya,
 Összebög a' marha, megszalad a' gulya,
 Tehén, üsző egyre szalad a' tserénynek,
 Van baja, van merge a' szegény legénynek:
 Így ama' szédítő hangok' búbájára,
 Az Éristől titkon húzott muzsikára

Tódult a' Dámáknak nagyjok és aprajok;
 Zürzavar lett, kiki bámulta mi bajok?
 Szintügy törték, nyomták az ajtón magokat,
 Ott hagyták a' tántzot's a' gavallérokat,

Dorottya már szintén ugrott örömében,
 Tajtékba lábbogó szive' reményjében,
 'S köröskörül nézven az Amazon hadat.
 Győzött már előre! nyúzta is a' vadat—
 A' bosszúállásnak, trutznak kivánsága
 Benne a' legfelsőbb garáditsra haga;
 Cárnevált már saját lábánál képzette,
 'S mint tsokolják kezét az Ifjak mellette. —
 Gyenge kevély tzipö' ugyan mit nem tennél,
 Ha te a' süvegnek főhelyére mennél?
 Most is te szabsz törvenyt ezer galántoknak:
 A' kik imádoji a' pitziny láboknak:
 Sok Férjfi ész saját Kapitoliomát
 Elhagyja 's tsokolni leszáll lábád' nyomát.

Mihelyt tanátskoztak együtt egy keveset,
 A' melly is sok szóval, kevés sóval esett,
 És minden bibéjét gyarló szép nemeknek
 Illették (de a' mit a' külső füleknek
 Nem lehet most nékem elötrombitálni
 Szent Titok! mellyeket tilos profánálni): —
 Dorottya kiválaszt egyet nagy felhanggal,
 A' ki a' Szálába menjen Követ-ranggal,
 'S mondja meg az ottan lévő vendégeknak,
 Mi a' kivánsága a' Dáma-seregnak.

REBEKA vala ez, a' tisztos RebeKa,
 Kinek ösz a' haja, görbe a' dereka,
 Ki hajdan magának, most pedig másoknak,
 Sok próbán általment Heritője soknak.
 Ékesen-szóllóbb ő, mint akármelly Kofa,
 Meg is van edződve ortzáján a' pofa.
 Ezt választották ki, Dorottya 's a' Szépek,
 Hogy az Ifjak előtt legyen az ő képek.
 Ki is állt nyulbőrös Szalupban a' Dada ;
 Melléje Dorottya még kilentzet ada.

Kongott már a' Szála: nem tudták oda ki,
 Hogy a' szép Nimfákat mi a' kö hordta-ki?
 Bennt egy-két Ifjasszony tsak úgy tsilleng-fil-
 leng,

Mint a' szedés után az elhagyott billeng.
 'S midön éppen immár azon töprenkedtek,
 Hogy a' sok dezentir Szépek hová lettek?
 'S egy kurázsiss Ifjú szinte már értek ment ;
 RebeKa 's az egész követség megjelent. —
 Katzagtak az Urak, és bravót tapsoltak,
 Mert ebből egy jeles maskarát gondoltak.
 Carnevál maga is (nem tudta) vigadott,
 Hogy a' Dáma-sereg illy szép tempót adott.
 De midön azokat különös gálával
 Látták vala lenni szeriöz minával,
 Nem tudták a' dolgot egybe mire vélni,
 Mignem Missz RebeKa így kezde beszélni:
 „Uratskáim! engem azok küldöttek,
 „A' kiket az Urak meg nem érdemlenek,

„Meg! és minden Leány fülébe pesel ma;
 „Néked szóll a' letzke te gizgaz! te selma! —
 „De, hogy követségem hosszason ne essék;
 „Ide-jöttöm' okát meghallgatni tessék,
 „Minden rangú Dámák egyes akarattal
 „Engemet küldöttek olly' parantsolattal,
 „Hogy kívánságokat adjani elő pontban
 „Az Uraknak; mély is áll e' három Pontban:
 „Elsőben az Urak szabad tettzésünkre
 „Ezt a' gaz Carnevált adják ki kezünkre;
 „Másodszor haladék nélkül felkeressék
 „A' nagy Matrikulát, hogy megégettessék;
 „Harmadszor, valakik most is nótelenek,
 „Minket s o l e n n i t e r mind megkövessenek.
 „Ha e' kívánságot a' Szála felhagyja,
 „S követő- levelét nékem ki nem adja,
 „S a' Matrikulával ezt a' gaz Spitzbübot:
 „Ellenségnek tartsa az Asszonyi Klüböt.“ —

„Ellenségnek tartjuk az asszonyi Klüböt;
 „Magunk közt egyet sem esmerünk Spitzbübot;
 (Illyen választ ada Bordáts Rebekának)
 „Szüksége van nálunk a' Matrikulának;
 „Eb, a' ki kenteket, Néném! megköveti;
 „Diktom! 's az öreg fart visszatzepelelheti.“

E' szókra az Urak mind katzajt ütének,
 De a' Lyány-követek felmérgegedének. —
 'S mihelyest az egész követség-tsoporttal
 Rebeka visszatért a' kerek réporttal:

Seregét Dorottya mindjárt összeszedte,
'S egy rendes Ármáda' formájába vette. —

Nyilj meg most, Hélikon! nyilj meg; 's Ti
magatok 44

Szép Istenasszonyok előttem dalljatok.
Ti elmondhatjátok, jut is eszetekbe,
Kik állottak belé a' Leány-seregbe,
Kik voltak Vezéri az Amazonoknak,
'S örök Egri nevet kik nyertek magoknak. —

Egy erős négyszegű Corpust formálának
A' kik legaggottabb Leányok valának.
A' Sereg' derekát ez a' népség tette:
Rommandóba őket A d e l g u n d a vette.
A' két szárnyán álltak mintegy könnyebb trupban
A' fiatal Szüzek fel kötött Szalupban:
E' gyönyörű népet vezérelte elől
M a g d a l é n a a' bal, M á r t a a' jobb felől.
Hátul a' Vasasok' nehezebb osztályja
Az özvegy-asszonyok' Seregét formálja.
Lassú, de kemény nép: Reservaként vagynak;
O r s o l y á t tisztelik vezérlő Hadnagynak,
Az avantgárdába, melly mindnyája között
A' legkatonásabb formába öltözött,
Azok az eleven Freykórok valának,
A' kik már Férj nélkül szülni is tudának.
Friss és gyönyörű nép! fortélyos, vakmerő;
R e b e k a vezette, egy próbáltt Hadverő.

Ezek a' vezéri 's osztályi valának
Ennek a' rettentő Dáma-ármadának,

Mellynek fő kórmányát Dorottya tartotta,
 'S mint General en Chef maga mozdította. 45
 Nem választott ő ki egy helyt egyenesen,
 Hogy a' hol nagyobb baj esik, ott lehessen.
 Tizenkét ősz 's próbáltt Banyát melléje vett,
 'S egy vén Guvernántnét Adjutantjának tett. 46
 Ekkor az ütközet módját így rendelé,
 Hogy a' Front léptenként menjen eléfelé :
 A' szárnyi könnyű nép akként fordulgasson,
 Hogy minden sort 's rendet zavarba hozhasson,
 És a' Matrikulát tsalfán vagy mérészen,
 (Melly a' triumfushban legszebb préda lészen)
 Keritse kezéhez az ellenség elől,
 Egy szóval vigyázzon minden oldal felől :
 A' hátulso Sereg még most szótól várjon,
 Minden rést és útat keményen bezárjon :
 Most pedig egyszerre az első dobhangra
 Az egész avantgárd üssön a' Farsangra, 47
 'S ha lehet Carnevált hadifogja tegye,
 Vagy a' Matrikulát kezéből kivegye ;
 De ha rabbá esik, kedvezzen Himennek,
 Lántz közt is tisztelni kell a' rangját ennek.

Mikor a' táborban mindent elrendele :
 Ule egy Divánra, kit nyóltz Szüz emele, 48
 'S onnan igazgatta a' Népet, a' helyet ;
 És, mintegy Feldmarsal, perspectiva helyett,
 Hogy rá-ügyelhessen a' nagy ármadára,
 Egy vén pápaszemet feltett az orrára.

Hülön-külön minden Vezért és Hadnagyot
 Serkentgetvén, nekik mindent jól meg hagyott.---
 „Most már eljött a' pertz, így szólla nyájához,
 „Hiv barátináim ! kezdjünk a' munkához.
 „Tsak bátran ! velünk lessz a' bosszú 's szerelem,
 „Menjünk ! már zsebemben van a' győzedelem.“

E' szokra T e s z t i l i s felveszi kezébe
 A' Sereg Zászlóját, mellynek a' végébe'
 Lengő pántlikákkal körül koszorúzva,
 Tintukkal bodrozott Fökötő volt húzva.
 Az apróbb Zászlók is lobognak szép sorral,
 Kiken Venus látszott, böltsövel, s' Ámorral. —
 Megindul a' sereg ; a' selymek subognak,
 A' pádimentomon a' tzipök topognak :
 Szikráznak a' tüzek a' Dama szemekben,
 Heblekben kurázs van, fegyver a' kezekben ;
 Harnádel, Strikknádel, ördög-pokol-nádel, 49
 Mellynek külömbb nemét ma sem számlálnád el,
 Alma-evő kis kés, etuis bitskia,
 Szemnyilak, tsóktsákány, mosolygás fringia. 50

Dorotya 's a' rúdon függő Diván megett
 Fő hadi-muzsika gyűjtá a' Sereget.
 L i z e t t e , a' szépen hárfázó Lizette
 A' Lyányok' farsangi Marsát elkezdette :
 Mellette a' nótán tíz hárfá hangozott,
 Húsz tambura 's doromb akkompanyirozott.
 Mások vagy letörvén a' butellák allyát,
 Azzal trombitálták a' Lizette' dalját,

Vagy holmi nagy Smukkos katulyát tartának,
 'S két frizör fésüvel azon dobolának.
 Áz egész ármáda danolta a' Marsot,
 'S úgy tették hangjánál a' truppok a' marsot.
 Éris pedig szive' tellyes örömében
 Felemelvén magát pudlis szekerében,
 Titkos katzajok közt lebegett felettek ;
 'S Denevér Nimfái körülte repkedtek.

Mikor a' nagy Corpus a' Szalába kijött,
 Már az avantgárda Cárneválra ütött,
 A' pajzán Freycórság ötet megtámadta,
 Ki kezét, ki haját, 's köntösét rángatta.
 Lármás tsivogással mind rá kezdtek esni :
 Maga vólt, 's oltalmat nem tudott keresni.
 Így jár az a' szegény bagolyfi is éppen,
 Ki elhagyja enyhős odvát délközépen,
 Mihelytt a' madarak látják, körülveszik,
 Akármerre fordul' meg nem menekszik ;
 Mig a' kányák üzik a' Tsókák tsátsognak,
 Tseveg a' sok veréb, a' Varjak kárognak,
 Tsüfolja, tsipkedi, rángatja mindnyája,
 Tele a' tollával mindeniknek szája.

Már a' nagy sereg is a' tsata piartzot
 Magának foglalván, elkezd'te a' hartzot.
 A' bal szárnyon álló könnyü nép sok szüzzel
 A' Matrikulára ütött kemény tüzzel.
 Himen felkiáltott ; „Urak ! ne hagyjátok !
 „Most a' Matrikulát mindjárt nem látjátok.“

Ezt a' Gavallérok hallván, oda mennek,
 Hogy segítségére legyenek Himennek.
 De már akkor körbe fogta a' Lyány tsoport,
 Verték a' széllyelhánytt székek között a' port.
 Szörnyü a' zaj 's lárma. Ezek megragadják
 Himent és a' könyvet; amazok nem hagyják:
 Most ezek hanyják el a' széktől azokat;
 Majd azok nyomják el onnan a' Lyányokat.
 F i l l i s n e k már a' Könyv éppen kezében volt;
 Riáltott a' sereg, a' győzőnek tapsolt:
 De alig tsipte meg K á r o l y egy keveset,
 Elejté a' könyvet, 's a' lábára esett.
 Oda ugrott Károly, a' prédát már hozta:
 De R o z i n k a ötet agyon tsiklandozta.

Más-felől az Ifjak e' szép hartz' neszére
 Indulni akartak Himen' védelmére:
 De a' könnyü sereg' jobb szárnyával Márta
 Kirukkolt, 's előlük az útat elzárta.
 Keresztül próbálnak az Ifjak rontani:
 De ennyi szép ellen ki tudna állani?
 Egyedül maga volt olly Gavallér A l b e r t,
 Hogy annyi Amazon ellen indulni mert.
 T h r é z i ellent állott: de egy pillantása
 A' szép Szüz' szivében halál-sebet ása.
 Visszapillantott rá haldokló kedvese,
 'S a' sebhedt bajnok is a' földre leese.

Ez esetre a' hartz nagyobb tüzet kapott.
 Felzendült mind a' két népség 's öszzetsapott.

Tsatáztak a' mérész Dámák az Ifjakkal,
 Szerelem' mérgébe mártott szemnyilakkal;
 De a' kéz szorítás' és sóhajtás' heve
 Sok szépek' szívében nagy pusztitást teve.
 Sok Gavallér pénzt is adott a' Spionnak,
 'S kitudta bibéjét a' szép Kisasszonnak;
 Mellyért az Amazon hullott is a' hartzon,
 Kottzant a' tsákány is a' keblen, és artzon.

Már a' Gavallérság jóval is innen járt;
 Hogy Dorottya arra veté az ókulárt.
 A' legszebb szárny' vesztét Divánja' sántzáról
 Meglátja, 's a' közép sereg' derekáról
 Négy erőss tsoportot kiküld sietséggel,
 Hogy a' győzött félnek légyen segítséggel.
 Kik is kiszegezett pagnéttal kiálltak,
 'S tüjökkel eleven Sorompót tsináltak. 51
 Azonnal Boriska ezek' Homendántja,
 A' Gavallérokat olly mérgesen hántja;
 Hogy perlő nyelvének 's éles szablyájának
 Ellenc ök tovább már nem állhatának. —
 Egy Fökötő spádé vala a' markába',
 A' mellyel úgy szúra Lajtsi' nadrágába,
 Hogy a' mint sok tréfás társaságban hallik,
 Még most is meglátszik puliderjén a' lik.

Ez alatt a' hartznak legjobb divatjában
 Amor, ki soha sem nyughatik magában,
 Elméjét egy hadi fortélyon hánytatta;
 A' kis szerelmeket mind öszve hivatta,

Kénkövet, kanótzot, ásóval, kapával,
 'S a' hamar-szerelem' friss puskaporával
 Adott a' kezekbe, hogy azzal menjenek
 A' házba, megmondván mitévők légyenek.
 Megértvén Ámornak e' parantsolatját
 Az apró Minörök; a' Szála' padlatját 51
 Mindjárt mesterséges Mina alá vették,
 'S a' házban lévőket tüzzel felvettették.
 Ah! e' sebes tűz láng hányat felpörköle,
 Hányat ejtett sebbe, hányat meg is öle!
 Sokan, igen sokan mintegy fél halottak
 A' földre, 's az Urak' ölébe hullottak.
 A' rugó salétrom minden észet és tsontot
 Saját forgójából kihányt, széllyel rontott,
 'S a' láthatatlan láng gyújtván a' velöket,
 Édes tsildandással emésztette öket.
 Héj te, ravasz Ámor! miket fel nem találsz?
 Egy felöl nem gyözzvén, másutt is praktikálsz!
 Van e' olyan szive az asszonyi nemnek,
 Melly útat nem nyitna a' bájoló szemnek?

Dorottya, a' kihez a' lang fel nem tsapott
 A' nagy Diván miatt, ütödést nem kapott,
 Azért kevés népét ismét serkengette,
 Az elszéledtettek újabb rendbe szedte.
 Fellobban villogóbb tüzzel a' hartz langja:
 Verdesi a' padlást a' tsatázók' hangja,
 Szék, asztal zörömböl, a' dob, trombita zeng,
 Tsizmától, tzipötöl a' pádimentom reng. —

Legelőbb is R ó z s i , a' legszebb Amazon,
 Etsével szembeállt 's erőt is vett azon :
 Már szinte életét el is fogyasztotta,
 Kiált Etse : P a r d o n ! 's a' kardját nyújtotta.
 De J o h a n n a , kinek rózsákba mártatott
 Ortzája született hajnalszint mutatott,
 Johanna ujonnan Etsét megtámadta :
 De ortzáját Etse addig tzirolgatta,
 Mig mind elenyészett a' Johanna' vére,
 'S hajnalszine maradt az Etse' kezére.
 Tromba lett a' szép Czerussza 's miniom, 53
 Ollyan lett a' rózsá , mint a' sásliliom. —
 Így hálnak el gyakran egy ortza-fogásra.
 Sokan, kik rá szoktak a' képmázolásra,
 Azok, a' kik nappal angyali bálványok,
 Éjtszaka lüderitzek 's merő boszorkányok.

A' virgontz B e l i n d a szokott tréfájával
 Bordáts Úrhoz szalad vigyorgó ortzával,
 „Mossziő! az Úr is tsak olly életet él;
 „Mire nézte most is a' fársángot? 's nem fél,
 „Hogy hadi-foglyommá teszem, megköttetem,
 „'S győző hintóm előtt kevélyen vitetem?“
 Ekkor olly' bájoló szemekkel tekintett
 Az Úrra, mint Vénus, mikor Márssal tsint tett.
 Az Úr mosolyogván a' nagy bajusz alóll,
 „Eredj te kis Pajzán! a' Lyánkának így szóll,
 „Tudod már sok izben ellenem pártoltál,
 „Faludat prédáltam, ismét meghódoltál.

„Kardom most sem tompa, ha tompa megfenem :
 „Hogy mersz, pajkos madár, felkelni ellenem ?“
 Így szóllott, és magát a' Nimfa megadta,
 Tudván, nem soká lesz jószága alatta.

Más oldalra Chloris, kinck természetben
 Minden kellemesség volt tsak a' szemében,
 (Szikrázó nyilat szórt arra, a' ki nézte,
 Aléltt pillantása halkal megigézte;
 De mikor tsillogó rezgése széttreppent,
 A' nehéz-nyavalya édesen tört mindent.)
 Chloris az Ifjakat sebess pillantással
 Sűrűn lövöldözvén, hullatta rakással.
 Kivált rátalálván a' deli Vintzére,
 Ezer tüzksintást szórt rá szegénykére.
 A' triplázott villám elfogá a' szemét,
 Megelektizálta mindenik tetemét.
 Lángolt az ortzája, dobogó szive vert,
 Elt még, de nem tudta, 's eszméletlen' hevert,
 Chloris oda ugrott, 's a' maga tsókjára
 Kítsalta lelkét is halvány ajjakára. —
 Azomban Ámor is a' hartz' közepében
 Ákhillesként nyargal hadiszekerében,
 A' szép szemű Chlorist, ki elandaloda
 Holtt bajnokja mellett, 's nem vigyázott oda ;
 Chlorist elütteti a' rúdnak végével ;
 Lerogyik, 's fekvését festi szűz vérével.
 Eltapodta ötét az Ámor' szekere,
 Öszve járattatott mejje, 's minden ere.

Igy esett el e' két bajnok egy tsatában,
'S mind ketten megholtak ök — metáphora-
ban. —

Ámbátor a' fejem Toalett volna is, 54
Curtisán mejjemből Coquet nyelv szólna is,
Bár próbát Romános elmésséggel teszek,
'S ekesebben szólok, mint a' Hof-Maitreszek:
Még sem festhetem le tellyes valójában
Mind azt, a' mi esett ebben a' tsatában.
Másként is sok itten a' mi titok, és szent;
'S még a' Poéták sem tudhatnak itt mindent.

Elég, hogy a' Dámák, kik bár hullottak is,
Vittak még, és sűrűn hulltak az Ifjak is,
Tovább is tüzesen folytatván a' hartzot,
A' Gavallérokon tettek sok kudartzot.
E' mellett a' szegény Fársáng' óltalmára,
Ki a' sok Dáma között már majd pörül jára,
Más felől Himennek 's a' Matrikulának
Védelmére számos Ifjak tartatának.
Azomban a' Dámák megmozdíthatatlan
Nagy ármádiája mégis mind unatlan?
Attokban volt sok szép Ifjoknak kárára,
Vagy a' két szárnyáról kitsapott portára.
Dorotya mind újjabb tsatára rendelte
Vezérit, 's a' lankadtt sziveket tüzelte.

OPOR, hogy már végét vesse a' tsatának,
Egy újj stratagémát gondolt ki magának,
Mellyel minden truppot zürzavarba tégyen,
'S Dorotya, a' Vezér, tehetetlen légyen.

Tört a' pohár, palatzk, tányér, tätze tsörgött;
Ugattak a' pudlik; ajtó, ablak, zörgött.

Ifjúként szaladtak még a' vénlantok is.

Sem Hadnagy, sem Svadrom, sem rend. Söt ma-
gok is

A' Divánz emelő Szüzek elfutának,
'S keze lába kitört Marsal Dorottyának.

NEGYEDIK KÖNYV.

HAJNALIG.

S u m m a y á.

Mikíppen az vitéz Dorotthia sok Züecnec hal-
latlan kesserüsighire az faldalmos halálval
küzködñec, és hogi mikíppen ochódñec föll,
miert hogi Carnevallal egietemben az Matri-
culla Sácmánra yutván; mell is tüzvel megh
igettetic vala az Carneval penigh megh zabadól
vala, mellecñec utánna vödd ezödben Regies
Olvasó az Vin Gergöñec bezidit, és a' zepp
Venus Isten Azzonnac is mikint törtenéc az
ö ala-zállassa ickes Rithmusocval elödben
adattatnac.

Mind rátódula már kivánsi vágyással
A' Dámáknak nagyja, apraja rakással
Oporra, hogy ötet mindjárt megtsókolja ;
De a' Cavallérság őket meggátolja.
Az Ifjak hatszeres k a r é b a állának,   55
'S Opornak eleven sántzot tsinálának.
Már egy Dámának sints, akármerre térjen,
Sem része, sem módja, hogy Oporhoz férjen.
Néha erőszakkal rohantak ostromra,
Néha rimánkodtak, sirtak, — de potomra.
És mivel a' k a r é n által nem törhettek,
Szégyennel, bosszúval hátrálni kezdettek.
Mint vertt had egyenként kiki visszatére
Felsültt kivánsággal a' tábor' helyére.
A' hol már összetörtt zöld divánnya mellett
Megsebhedt Marsaljok tsak alig lehellett.

„Hitetlen nép! — így nyög Dorottya nékik---
„Hát a' vitézeknek így kell é tenniük ?
„El kell é hagyniok kiszabott rendjeket,
„A' fegyvert, a' Zászlót, a' Fővezérjeket?
„Gyarló nép! egy rávasz ellenség' szavára
„Úgy kellett robanni a' Férjfi' tsókjára ?
„Phi! szégyen! gyalázat! gyáva Teremtvények,
„Kikből így üzhetnek tsúfot a' Legények!

„De lám hiyságtokért megvan a' jutalom:
 „Od' a' szép betsület, od' a' diadalom.
 „Helyébe tsak szégyent, kudartzot kaptatok;
 „S im félhóltan fekszem én is miattatok.“

A' szégyen és bosszú őket eltöltötte,
 Lesütött ortzával álltak körülötte.
 Dáma-szokás szerént sirtak haragjokban,
 Átkozván magokat, és Oport magokban.
 'S fájlalván hűséges Vezérjeknek estét,
 Hószin karjaikra felvevék kék testét.
 Bévívék szomorún az oldalszobába,
 Ahol helyhezítették puba nyoszolyába,
 Vigasztaló szóval, kávéval éleszték,
 Szederjes sebeit kötözni is kezdték. —
 De néki nem lévén többé bizodalma,
 Elnyomván testének, lelkének fájdalma:
 „Gyalázatban, úgy mond, tovább miért élek?
 „Inkább betsülettel hal meg a' nagylélek.
 „Ti kik okoztatok rajtam e' tsúfságot,
 „Hogy tukmálhatjátok én rám e' világot?“
 E' szókra sebéről tépvén a' flastromot,
 Meg is tette mindjárt a' testamentomot.

Öt vén Dáma leül a' Toalettéhez.
 Apollónka pennát dug a' fél füléhez,
 A' Schreikalenderből a' Bőjtnél kiszakaszt
 56
 Egy tiszta levelet, kétfelé hajtja azt;

A' gyászos iráshoz készül keseregve,
 Dorottya elkezd diktálni heregve: —
 „Én alább is megirtt Kis-Asszony, DOROT-
 TYA,

Letelvén világi életem' robotja,
 Egyébként ép 's tsendes elmével diktálom,
 Tsak hogy az Ifjakat szeretem 's utálom.
 Én, mondom, e' Nemes Megyében születtem,
 'S credetet régi törzsök-házból vettem;
 De a' mellynek bennem magva fog szakadni:
 Jóságomról tehát rendelést kell adni. —
 Elsőben is hagyok kétezer Szuverént
 A' Bétsi B o l o n d o k' h á z á n a k a' szerént,
 Hogy fundussok légyen az olyan Szüzeknek,
 Kik kosarat adván magok kérőjöknek,
 Mint szokott, örökös pártába sültének:
 Ezek a' Bolondok' házában éljenek!
 Másodszor testálok a' S z ü l ö k' h á z á r a
 Kilentz ezer tallért, az ollyak' számára,
 A' kik tsunyák lévén, Völegényt nem kapnak,
 'S természeti tüzők miatt félre-tsapnak.
 Harmadszor keresett jószágomnak felén
 Egy jó fundátiót állitok Pentelén,
 Mellyből esztendőnként megtartván a' számát,
 Férjhez kiadjanak tizenkét vén Dámát.
 Felén egy V e s z t a l i s t e m p l o m építtessék,
 Mellyben húsz vén Szüznek lakás rendeltessék,
 De úgy hogy mindnyája járjon főkötővel,
 Mert igen éktelen jární leányfővel.

Továbbá, ha ama K ö l t ő jó kedvébe,
 A' ki most itt. mulat ebb' a' Vármegyébe,
 Leirná a' Dámák mellett tett hartzomat,
 'S hattyúi szárnyain zengné halálomat;
 Minthogy, a' mint mondják, eddig minden Nagyok
 Üressen botsáták: néki fundust hagyok. 57
 Lentseni Kertemet mezei házommal, 58
 Minden Bankóimat az egész Smukkommal
 Adják néki: ebből holtig elverselhet,
 'S Beótzian Parnaasz' hegyeit emelhet.
 De a' Buffánomat mégis Orsolyának, 59
 Á' két Mopszot pedig adja ki Mártának.
 Végre a' szelleyeltörtt divánnak fájából,
 'S Völegényt nem esmért nyoszolyám' allyából
 Egy Castrum doloris készüljön szá-
 momra, 60

De nevem ne messék köbe a' siromra;
 Ne tám az Utazók, kik ott szájonganak,
 Még holtom után is Lyánnak tsúfoljanak. —
 Testem pedig a' két Pázsimhoz temessék; 61
 'S legalább porom is Férjfi porhoz essék. —
 Ezen testamentom végrehajtójának
 REBEKÁT... E' szók még a' száján valának: —
 A' midőn Rebeka, ki az elszéledett
 Népet rendbeszedte, 's ott kinn verekedett,
 Triumfáltt sereggel, örvendő lármával
 Béjött a' Fársáanggal 's a' Máticulával.
 Alig pillantá meg Dorottya félfelől,
 Azonnal olly' édes öröm lepte belől,

Hogy elfelejtkezvén minden fájdalmáról,
Életről, halálról, — leugrott ágyáról.
„Itt vagy! — 's pedig fogva! élek már, így szólla,
„Hol a' Könyv? — majd gondot viselek én rólla.
„Élek már! már több irt ne is kösse tek rám :
„Mindjárt felöltözöm ; hol van, hol a' ruhám?“
Igaz, hogy Dorottya mindjárt megújjuła,
Ruháját rávette, tapsolt, 's meggyógyuła.

Mihelytt Rebekával előbeszéltette,
Hogy kézre Carnevalt miként kerítette :
Azon tanátskozott a' sereg' Nagyjával,
Mit tégyen e' régen vártt hadi foglyával?
Kik közt arra ment ki a' dolog' Summája,
Hogy tsak hadi törvényt tartsanak reája.
De, hogy kéznél légyen, tsukják bé azomba ;
Bé is tsukták ötet kemény áristomba.
A' melly olly keserves fogház és kaloda,
Hogy a' Napfény soha bé nem süthet oda,
Erős, és kemény az asszonyok' fogsága,
Nehéz az embernek onnét szabadsága.
Olly' hely, mint a' minön Ulissz hajdanába
A' Palládiumért bémene Trójába. —
Mégis mennyi tsinos Urak 's Böltsek vannak,
A' kik e' fogságba vig szivvel rohannak,
Söt ezt a' fogságot vásárolják kintsen,
'S örülnek a' rájok vertt erős bilintsen.

Végre megtétetvén rá a' szententzia,
Felhozza a' setét tömlöztből Lidia.

Arany nyaklántzokkal megbilintselt lábbal,
 Kijöve Carnevál a' vén Porkolábbal.
 Strimfli galandokkal jól hátra köttetvén,
 Két kezét, 's Drabantok között kisértetvén,
 'S így nem is ügyelvén az ő mentségére,
 Ezt a' szententziát olvasták fejére:

„Sok lévén CARNEVAL' bűneinek
 száma,

„Méltónak ítélte erre minden DÁMA,

„Hogy Matriculája porráégettesék,

„Maga hóhér által tsonkán eresztessék:

„MENJEN VÉGHEZ, Datum Kaposvár'sa't.

„DOROTTYA, mint a' Szék' Feje, és
 a' Többi.“

Ki is ment hús Dáma az oldalszobából,
 'S rögust rakván a' törtt divánnak fájából,
 A' tüzet nagy öröm 's tántz közt gerjesztették,
 És a' Matriculát hamuvá égették. —

Innen van, hogy ma már nintsen többé vén lyány,
 Mert az esztendeit más nem tudhatja hány;
 'S ha egyszer a' képét jól kimázolhatja,
 Magát gyenge Szűznek szabadon mondhatja.

Már éppen kivitték a' szegény Carnevált,
 Már éppen fegyver közt a' vesztőhelyen állt:
 Mikor lárma esett ott kinn a' pitvarban,
 Kiáltanak; tűz van! tűz van az udvarban!
 A' szobából minden ember kiszalada,
 'S Carnevál odabé egyedül marada.

Himen eloldotta a' békót lábain,
 'S a' Strimflikötöket eltépte karjain.
 Akkor vették észre a' Dámák magokat,
 Mikor már szabadon látták a' rabjokat.
 Késő volt már akkor. Már őket nevette
 Carnevál, és magát az ifjakhoz vette. —
 De nem tévén a' tűz semmi veszedelmet,
 Szüntetvén a' Bál is a' lármát, félelmet;
 Opor Úr azonnal kérdezkedett rólla,
 Mellyre a' Lokajja G e r g ö ekképp' szólla:

„Tens Uram! A' Casus minthogy hosszas lévén,
 „És ezek a' Lyányok igen sok tsint tévén,
 „Meg is únván talán a' Tens Úr hallgatni:
 „Méltóztassék velem egy pipát gyújtatni.“ —
 „Nem kell; tsak mond G e r g ö!“ —
 „Tens Uram, tehátlan,
 „Igazán hogy minden Lyány tseléd ortzáatlan,
 „Kivált azok, a' kik Lokajok közt nőnek,
 „'S az Űri udvarba tsak lé-hűtni jönnek.
 „Én ugyan helyet sem adnék egyiknek is,
 „Ha mindjárt tsupádon széllel élnének is.
 „A' konyhára hordják a' pletyka beszédet,
 „Mindég dérogálják a' Férjfi tselédet.
 „Mindég tsak tserfelnek, osztán nyálnak falnak,
 „Morzsját sem látjuk a' belső asztalnak.
 „Tsak kurafijoknak szoktak ők duggatni;
 „Tens Úr! kár ezeket Lyányfövel járatni. —
 „De hogy egyyik szómat másikba ne öltsem,
 „És a' Tens Űrnak is Űri kedvét töltsem:

- „Most is, míg az Urak ott benn mulatának,
 „Ni a' szedtevétték mit nem tsinalának!
 „Letsepültek minden betsületes Legényt,
 „Lajhának, kapannak tsúfolták a' szegényt.
 „Ihogtak-vihogtak, nyakunkra tódultak;
 „Megkövetem — még a' nadrághoz is nyúltak.
 „Nézz tsak a' Tens Úr, millyen ez a' mente,
 „Nánika a' Stertzeln hogy összekente.
 „Tens Úr! egy tzulától én ezt fel nem veszem,
 „A' Satisfektziót az Úrert megteszem.
 „Megöszültem az Úr' Ura Attya mellett,
 „De még senki rajtam ilyen tsúfot nem tett.
 „Egösszen bolondot tsinaltak belölünk,
 „A' mondért, süveget elkapkodták tölünk,
 „Azt mond'ták, hogy jobban illik ő kemeknek,
 „Tsak szoknya kell nekünk bodzfa legényeknek.
 „Még a' vitézkötést feltették búbjokra;
 „Óh, hogy a' jégeső verne kobakjokra! —
 „Fridrik szakáts éppen az ágyon szunnyadott,
 „Hogy hatod-magával Mantzi rátamadott,
 „Leöntötték szegényt; az még is szerentse,
 „Hogy veres nadrágát nem érte a' lentse!
 „De bezzeg mikor a' fejére tapinta,
 „Már a' haján folyt le a' hig palatsinta.
 „Felugrik haraggal, szidja sok attá-val
 „S bémázolja képét egy tál kotsonnyával.
 „Tens Úr! azon semmi épséget nem hagyott:
 „Didergett a' tzula, majd hogy meg nem fagyott,
 „Úgy kellett! magam is nagyon bosszankodtam;
 „Mégis a' katzajtól meg nem tartózkodtam,

„Mikor kotsisunkat négyen körbe vették.
 „Futni akart Jantsi, de nem eresztették:
 „A' felsarkantyúja akadt a' szoknyába,
 „S Kaláriveral edgyütt zuhé a' tsávába.
 „Etse Úr' hajdúja éppen ott pipázott,
 „Mellé suhan két Fraj, 's mikor nem vigyázott,
 „Szájából az égő pipát kitekerték,
 „'S Uram! még a' P á m p á m' farka alá ver-
 ték! 62

„Ne hadja ked magát, Pajtás! felkiáltok,
 „Ti is az emberből tsúfot m'ért tsináltok?
 „E' szómra edgyikhez a' kostököt tsapja;
 „A' másikat pedig futtába megkapja,
 „'S úgy szúrja farába a' nyúl-ispékelöt,
 „Hogy most is keresik a' nyúl-ispékelöt. —
 „Mig F e r k ó egy lészán hortyog 's nyújtja bőrét,
 „A' tzafejához kötnek egy nagy kantsó lörét:
 „Pakolj Ferkó! kiált a' dévaj nemzetség:
 „Talpra ugrik Ferkó; 's bezzeg volt nevetség!
 „Egy külföldi tarka ánginba öltözött
 „F r a n t z i a P á z s i vólt itt a' többek között,
 „E' tett nagy zavarást itt a' Fejér-néppel,
 „Új módit kaptott, főképpen a' széppel.
 „Ritka olly' szoba-lyány, Frizérozó 's Dájka,
 „Hogy ne jutott volna néki Kalamajka. 63
 „Taa nem is maradtak itt már ollyan Frajok,
 „Kiknek e' Pázsival ne lett volna bajok.
 „Tens Uram! nem tudom ki tart illyen Pázsit,
 „Nem szeretem benne azt a' nagy kurázsit.

„Ragadós a' módi, kivált ha Frantzia,
 „Pedig a' Magyarinak árt az ő módija.
 „Most ugyan még kin jár a' tseléd-szobában:
 „De hát ha kedvre kap benn is a' Szalában? —
 „Jól van Gergő! jól van: de a' tűz hogy esett?“
 „Elmondom, méltassék várni egy keveset.
 „Már semmi tsendesség nem volt a' szobában,
 „Áltt a' patália kintt is a' konyhában,
 „Már a' legénység is néki dühödtt mordúlt,
 „Egy szóval a' Kastély fenékkal felfordúlt.
 „Azt mondják, — de arról aláson követem,
 „Nem voltam ott, reá meg nem esküdhetem —
 „Lizi a' tűzhelyre feküdni akara,
 „De mellé egy legény sok parázst kapara.
 „Nem tudom, nem láttam; elég az hozzája,
 „Azt mondják, kiégett a' Lizi' szoknyája.
 „Sikóltott, szoknyáját rázta a' dévaj szüz,
 „Egymást érte, szintűgy hullott rólla a' tűz.
 „Rá esett egy parázs a' P á m p á m' hátára,
 „Rifutott orditva, 's rá ment a' szénára.
 „Meggyúládt a' széna! — Latzi szerentsére
 „Ott feküdt, és álom nem jött a' szemére:
 „Látja hogy mellette a' tűz lángot vetett:
 „Valami baja volt, mindjárt nem kelhetett.
 „Ritsapott már a' láng: lármát kiáltottunk:
 „De ő elóltotta, mig vizért futottunk.
 „Meggzűnt a' tűz, mire mi elértünk oda:
 „Rijött Latzi, és még — Náni vagy kitsoda.“

E' szókra az Urak 's Dámák katzagának,
 Némellyek Gergövel így is tréfálnak :
 „Bizony, Gergö ! a' tűz már nagyon láttatott,
 „Még is, a' jó Latzi, jó hogy nem alhatott,
 „'S ekképpen a' tüzet hamar mególthatta ;
 „De tudod e' Gergö ! Latzit mi bánthatta ?“ —
 E' tréfára Gergö így felelt valódi
 Ortzával ; „az ollyást vizsgálni nem módi !
 „Az illy' kérdést tartom igen helytelennek,
 „Elég hogy elaludt a' tűz, hál' Istennek !
 „Hát a' Tens Urak is, és Tens Asszonyságok,
 „Mikor utóléri az álmatlanságok ;
 „Millyen mulatságot találnak magoknak :
 „'S szabad é azt osztán vizsgálni másoknak ?
 „Az illy' kérdést tartom igen helytelennek :
 „Elég, hogy elaludt a' tűz : hál' Istennek !“ —
 Mindnyájan katzagtak e' feleletére ;
 Hibető, jól reá talált a' bibére.
 Egymás közt sok furtsa tréfára fakadtak :
 'S az öreg szolgának egy pohár bort adtak.

Szinte helyre állott volna a' tsendesség,
 'S meglett volna köztök a' kívántt békesség ;
 A' Dámák szüntetni kezdték haragjokat,
 Nem bántván Carnevált 's a' Gavallérokat :
 De — — éj igazán hogy, a' háborúságba,
 Melly Trójától fogva esett a' világba',
 Tsak belé kell jönni mindég a' Dámának ! —
 Most is a' lett oka az új galibának.

Egy Nimfa, kit Virgil, 's utánna mindenek 64
 Ollyan irtóztató formában festenek,
 Holott, ha bár néha rémülést hoz is ránk,
 De sokszor angyali ortzával jön hozzánk ;
 Egy Nimfa, kit R o z m a zengő trombitával,
 Repülő szárnyakkal, és fellfütt pofával
 Festet Rozsólisos szalmás-üvegére,
 Egy FAMA-VOLATOT tévén tzimmerére ; 65
 Egy Nimfa, ki Virgil' paraszt idejébe
 Maga hordta a' hirt a' világ' fülébe,
 De most nála bérért szolgálnak mint Úrnál,
 A' Novella, Zeitung, Gazetta, és
 Journál. 66
 Egy Nimfa — de ki ne esmérné Miss F á m á t ?
 Ujabb zendülésbe hozott minden Dámát ;
 Mivel elhírelé a' Bálban egyszerre,
 (Hihető hogy Éris vette ötét erre.)
 Elhírelé, mondom, hogy hallván mindenek
 Carnevál' itt-létét, rá felzendültenek,
 Hogy nints ollyan ember, ki rá nem neheztel,
 Mivel ilyen kurta Fársággal ereszt el,
 A' melyben így felsült mindennek a' kényje,
 Kinek a' szive fáj, kinek az erszényje.
 Ihon a' T i s l é r t z é h h i j á b a f á r á d a ,
 Mivel a' sok böltső mind nyakán marada ;
 Alig van kényere 's fütője szegénynek,
 Pedig hetibért is fizet a' legénynek.
 Sok szegény Varrónék jó bizodalomra
 Megvarrtak húsz-harmintz főkötőt potomra ;

Ötöt ha eladtak hat-hét forintjával —
 'S még most is adósok a' Tintuk' árrával.
 Majd minden Kalmárok Bankrótokká lettek,
 A' kik sok jegyruhát előre megvettek.
 Így jár a' Szüts, Szabó, 's minden mesterember,
 Kiket jó haszonnal biztatott December.
 Kiváltt a' Czigányok, a' szegény Czigányok
 Fájlatják, hogy itthonn vesztek a' leányok,
 Minthogy rá nem szokván kaszára, kapára,
 Támaszkodnak tsupán a' más lagzijára.
 Hát az a' sok lezsák eszemiszom Pajtás,
 Kiknek tsak a' tántz kell, és a' kantsó-hajtás,
 Kik ha tivornyázó házat nem találnak,
 Életnek sem tartják: ugyan mit tsinálnak?
 Hol él most sok szegény Svalér e' nagy tél-
 ben? 67

A' ki bablevest is alig kaphat délben;
 Mert sem Uram Ötsém nem tarthat most sokBált,
 Sem Asszony Húgomhoz Leánykérő nem szállt,
 Pedig tsak olly helyen néha jól lakhatott,
 'S a' két lovatska is abrakot kaphatott.
 Sőt még a' Papság is haragszik reája,
 Mivelhogy az idén kevés a' stólájá.

Ezt hirlelvén Fáma, 's több ilyen formákat,
 Ismét zürzavarba hozta a' Dámákat.
 Dorottya gondolván hogy majd mellé állnak
 Ezek is, és feltett tzéljában szolgálnak:
 Nyügovó vitézit ismét felzendíté,
 'S holnapra egy újabb tsatához készíté.

Orsolyát, Rebekát, 's a' több vezéreket
 Feleszelte, miként rendeljék népeket,
 'S majd mikor az Ifjú Urak lefekszenek,
 Vélek 's Carnevállal mi tévők légyenek. —
 Mert már a' hajnali kakas-szó is hallott,
 Szökült már a' hideg setétség, 's pitymallott.
 Megfordult a' Göntzöl' szekere' tengelye,
 'S a' késő álomnak eljött az ideje;
 A' lankadtt Gavallér rikátsolt a' torkán,
 Pislogott a' Dáma, mint a' vén boszorkán.

De — midőn már éppen feküdni készültek,
 Egy új tüneményen mindnyájan elhültek.
 A' mint a' harmatos rózsákba öltözött
 Hajnal már feltetszett a' tsillagok között;
 'S erőt vévén a' már szendergő éjtszakán,
 Bésütött a' Szála' kelet s ő ablakán: 68
 A' gyertyák' nyomorultt fénnye halványodott,
 Tükör, fal és edény öszverózsásodott.
 A' gyönyörű Foszfor' ezüst világával 69
 Játszott a' biborba borultt lég' aljával,
 'S a' hó' fejer egén elszórá azokat
 A' ragyogó kiseded hajnaltsillagokat.
 Úgy tetszett, hogy mintha lassú zengzetek is
 Jöttek volna onnan, — 's valóba jöttek is;
 Mert egy két pertz múlva mindjárt a' mennyei
 Karoknak hallattak édes C o n c e r t j e i,
 Mellyre az érzékeny szivek megoldadtak,
 Repestek a' velök, vagy elandalodtak.

Örült minden Lélek, 's örömet mutatta,
 Örült 's örömének okát nem tudhatta.
 Már a' földi fénynél pompásabb világgal
 Borúlt el a' Szála, 's diszlett méltósággal,
 Már a' fél-felebredtt szellők által hozott
 Gangesi kellemes szagtól illatozott :
 Midön egy tündöklő felhő béhempereg,
 Gombolyagjain ül a' szerelem-sereg.
 Maga a' nyájason mosolygó Citére 70
 Ülven diadalmi aranszekerére,
 A' hajnali pompás felhőből kiderül,
 'S előtte minden fény setétségbe merül.
 Téjszin tzombján játszik nyilazó kis fija,
 Kinek szemén tűz van, száján ambrózia.
 A' felhőnek mintegy mennyei pázsitnak
 Hajlásin friss rózsák és Játzintok nyitnak,
 Mellyek Citerének egy mosolygására
 Teremnek a' hattyúk lábának nyomára,
 'S rajtok a' tetszetes Grátziák tántzolnak,
 Midön ezer apró szerelmek lantolnak.
 Édes ígézésnek, másnak nevezzem é
 Azt, melly közönséges, és mind a' két nemé,
 Mikor ök Citére' eljöttét érzik ?
 Sokan ezt batodik érzésnek nevezik ;
 Elég, hogy mind az öt érzés részt vesz ebben,
 Részt, és semmiben sem vesz érzékenyebben.

Ezt érzé minden szív most is, mig végtére
 Így szóllt az életet lehellő Citére :

- „Halandó szép Nimfák! élő Templomaim,
 „Kikben temjéneznék hiv indulataim,
 „Ti kiknek szemében élet és kedv játszik,
 „Ortzátokon saját képvonásom látszik,
 „Ti kik letsaljátok Mennyből a' vigságot,
 „Hogy Paraditsommá tégye e' világot,
 „Halandó Nimfáim! lejttem hozzátok,
 „Hogy végezésemnek törvényét halljátok. —
 „Az az Istenasszony, Citère, én vagyok;
 „A' kinek áldoznak szegények és nagyok,
 „Ki előtt a' Király kihág trónusából,
 „Büszke felségéből 's bibor ruhájából;
 „Kit jóltévőjének szöllongat szivében
 „A' hideg vérü Bölts Kedvesse' öleiben;
 „Ki jó órát tészek néha a' vénnek is,
 „'S a' mindennek szükét látó szegénynek is;
 „Ki áldott békóban tartom a' sziveket,
 „'S kedves áldozatra szoritom ezeket.
 „Még a' H i j é n a is, bár szeme szikrádzik, 71
 „Foga vérbe fered, nekem megjubádzik.
 „Elöttem a' L a j h á r friss játékot tészen, 72
 „'S e' leglomhább állat, vidám 's virgontz leszen.
 „Béboritom a' nagy B a l é n á t lángokba, 73
 „'S párt keres a' fagyos Grönlandi habokba'.
 „Béonthetem tüzem egy férgetskébe is,
 „Bár kitsiny a' szive, 's hideg a' vére is.
 „Söt hogaratska nősz másik bogaratskán,
 „Sok millió nemzik fiat egy fogatskán.

„Jövő idén, mintha nem is ők volnának,
 „Úgy neki dühödnek ők is a' Dámának;
 „Mert fijamnak, kit most hintóm' oldalánál
 „Nyilat köszörülni látok a' fáklyánál,
 „Fijamnak meghagyom, hogy minекutánna
 „Letett már a' nyilról mind Mårs mind Di-
 anna,

„'S Frater Schwartztól fogva ezek az
 Istenek 76

„Kéziv helyett puskát, flintát szerzettenek:
 „Hányja el nyilait, tegzét, számszeriját,
 „Tanúlja meg ő is az Artillériát;
 „Rakja körül övét apró mordályokkal,
 „'S löjje az Ifjakkak sziveit azokkal;
 „Söt a' kíknek nagyon kemény a' zúzzájok;
 „Baka-mangaléttal lövöldözzön rájok;
 „Vágott golyóbissal, Tirolisi Stuttzal
 „Szálljon szembe holmi makatsabb kuruttzal.
 „Annyi lesz a' sebhedtt minden palotában,
 „Mint az Invalidus katonák' házában.
 „De még is ha látom, hogy a' lövöldözött
 „Szívek sem keresnek irt a' Dámák között,
 „Vagy pedig sebjeiket titkon gyógyíttatják:
 „És a' Leánykérést mind tsak elmúlatják:
 „Béhozom szokásba (sok már tsinálja is,)
 „Hogy legényt megkérni merjen a' Dáma is.
 „És ha a' legénység még is durva lenne,
 „'S a' kerő leányhoz hozzája nem menne:

„Lehozom az égből Júnó' virágjának 77
 „Magvait, 's kiosztom minden leánykának ;
 „Tudom hogy lábra kap a' Dáma-világban,
 „Jobban , mint a' Krumpli már Magyarorszá-
 ban.

„Addig is, mivelhogy a' leányéletnek
 „Legnagyobb unalmat a' párták tétetnek :
 „Kimennek szokásból lassanként azok is,
 „Sőt Lyányfővel járnak még az Asszonyok is.
 „Itt van egy fő Nimfám, ki a' nagy-világban
 „A' mai Dámák közt lábra keltt hívságban,
 „Mindenhatóságát olly nagyra terjeszti,
 „Hogy a' fél világnak könnyen esztét veszti.
 „Ő az, ki a' régi nemzeti ruhákat
 „Parasztá, és kortsá teszi a' Dámákat.
 „Ő az, ki azokat rakja több formába
 „Mint a' mi van Ovid' Metamorfozzába ;
 „Úgy hogy a' Dámákról megtudnád magát is
 „Tanúlni a' LINNÉ' Históriáját is.
 „Állj meg bár, ne tovább egy fertály-óránál,
 „Bétsben a' Szent István' öreg Templománál :
 „Látsz ott' Buffán-Medvét, tüskés Sündisznókat,
 „Mesterséges hangon tsivogó Rigókat,
 „Vannak Nyaktekertsek, puffadt Pellikánok,
 „Barázdabillegők, Sleppfarkú Fátzánok,
 „Van ott ölni-tanúlt Bazziliskus' szeme,
 „S kiváltt a' lepkének mindenféle neme :
 „Mind ezek a' módi Nimfa' teremtvényi,
 „S a' kipallérozott hívság' leleményi.

„Termetetek deli, ortzátok kellemes,
 „Szivetek érzékeny, és elmétek nemes,
 „Szemetek tűz légyen, rózsa ajakotok,
 „Hulló-hó kebletek, muskotály tsókotok;
 „Vén, komor, formátlan ne légyen köztetek :
 „Egy szóval mi hozzánk hasonlók légyetek.“

E' szókra a' felhő őket béterité,
 Tetszetes ifjakká tevé, 's megszipíté.
 Ezért olly gyönyörük a' Somogy' Dámáji,
 Mert ök a' Grátziák' igaz Copiáji.

DOROTTYA leveté a' vénség' szényegét,
 Mint a' kigyó szokta téli lebernyegét. 80
 Bételének gyenge hússal agg rántzai,
 Kinövének mind a' harmintzkét fogai,
 Felderült ajakán friss rózsák nyitának,
 Szemein idegen lángok lobbanának,
 Ősz haja tündöklő bársonnyá barnúla :
 Szive benn repesett, teste megújjúla,
 Egy szóval belőlle — tsudáltam magam is —
 Delibb Dáma válék mint sem Szemiramis.
 Kerekded fara is úgy domboroda ki,
 Mintha birsalmából harapták volna ki.

De már a' lángok is éppen látszatának,
 Mellyeket az égi lovak fúvallának :
 Szikrádzott a' Napnak rúdja a' föld felett,
 Tűzbe lángba borúlt az egész Napkelet.
 Eltűnván a' halvány Hajnaltsillag szinte ;
 Népének Citére elkészülöt inte ;

Fel is kerekedvén hattyú hintájába,
Fénybe hagyott mindent és ambróziába. —
De AMOR a' szép fény' 's illat' közepéből
Kiválasztván egy pár nyilat a' tegzéből,
Ráteszi keményen felhúzott ijjára —
'S ellövi Oporra 's a' szép Dorottyára.
Dorottya Oporral mindjárt kezét tsapott:
Levágatta tulkát, 's hívatta a' Papot.

JEGYZÉSEK A' DOROTTYARA.

I. KÖNYV.

1. Carneval (Carnaval, Carnoval) *olasz szó; teszi azokat a' nagy farsáangi maskarás bálokat 's mulatságokat, a' mellyeket az Olaszországi nagy városokban, kivált Velentzében, szoktak tartani. Tesz átallyában tsak Farsángot is. — Itt Személynek vétetődik.*

2. Hát férhet illy harag 's a' t. *Virgilnál: Tantaene animis coelestibus irae?*

3. A' frizérozó vasat, mint sok olvasó nálam is jobban tudja, elébb holmi hányttvetett papiroson próbálják meg, hogy nem éget é nagyon? Ez is elég szerentséje sok szegény Verses könyvnek.

4. A' T. Lengyel familia Tótiról, Tóti pedig az említett familiáról nevezi magát, Somogy Vármegeyében.

4. Ez a' Nagy Bajom Somogynak közepén esik, sok Urak lakják, kivált lakták ez előtt. Az odavaló vig társaságokról láss egy tréfás megjegyzést Korabinszky Lexicon von Ungarn, Art: Nagy Bajom.

5. Kapos Mérő, ahonnan nevezi magát a' T. Mérey familia, fekszik Kaposvárhoz fél órányira.

6. Mongolfier nevű Frantzia találta fel Párisban, 1783, a' levegőégbeli hajót, melyen azolta Blanchard Úr, kiről az alábbi versekben szó lesz, sok ízben produkált, nevezetesen Bétsben is. -- Olvashatni erről a' híres Makhináról a' T. Fabián Úr, köznép' számára kiadott, magyar Physikájában (Veszprém. 1803. n. 8.) a' 75--77 lapp.

7. Ez a' Trompöz, frantziidúl Trompeuse, magyarul Csali ruha, olyan patyolat domb, a'

mellyet Kebeleikre az olyan Dámdk tesznek, a' kiknek nints ott mit mutatni. Azt tartom, helyesen! -- De, idővel, a' módiból, olyan fiatal és ép Grátziák is felrakták, a' kiknek van mit mutatni: már ez nem szinte olly helyesen!

8. Pétervára, Petersburg, Petropolis, az Orosz Tsászár lakvárosa, ahol pompás szánkázások tartatnak. Péterváradját hibásan hívják sokan Péterváranak. Ennek igaz neve Pétervárad, Peterwardein, Petrovaradinum.

9. Ö: Szolgabírói Járásai Somogy Vármegyének ezek: Kaposi, Martzali, Igali, Szigeti és Babótsai.

10. ASSEMBLÉ, olv. aszszamblé átallyában gyűlés, gyülekezet; különösen, múlató társaság a' nagy városokban.

11. Phosphorus, magyarul Hajnaltsillag. Ez ama' szép Vénus planéta, melly mikor estve jár fel, Hesperusnak, Esthajnaltsillagnak mondatik.

12. Cipris nevet is visel Vénus a' Ciprus szigetéről.

13. Szengelléri bors. Azzal tartja az együgyű Nép, hogy a' vén banyák éjtszakánként megnyergelvén az embereket a' Szent Gellért hegyére járnak rajtok borsért.

14. Lúdgége névvel nevezik a' Duna' két mellyékén a' tésztának azt a' nemét, a' mellyet a' Tisza körül tsigának hívnak. Ezt orsó' hegyével kanyarítják meg egy kivölgyelt vagy kibárdolt deszkátskán, faluhelyett pedig a' szövő bordán.

15. Gilva, gomba' neme, melly rothadásnak indúlt gyertyán- bikk- és szil törzsökökön pedl ki.

16. A' Toponári zsidók nevezetes Muzsikuskok Toponár nevű mezővárosában Somogy Vármegyének, melly a' Tek. Festetits familiának uradalma, 's Kaposvártól nem messze esik.

17. Vitz, német szó, jelent elmésséget, hirtelen találó észet, 's azt is, a' mit a' frantziáknál a' Bon-mot térszen, t. i. elmés mondást, vagy erre ejtett találmányos feleletet. Mátyás Királyt úgy adják elő, mind a' históriák, mind a' regék, hogy a' bonmóknak bardtja volt, 's maga is szerentsés volt azokban: de az ilyen bonmós lelket minden valóságos Nagy-emberekben feltaláljuk az egész Világ' históriáján keresztül.

18. Liber Atyánk, azaz: Bakhus. Comus pedig a' Vendégségnek hajdani istene.

19. Kupa Hertzeg nagy és nevezetes Fejedelem volt a' Somogyságon, Szent István Király' idejében.

20. Zákány, nevezetes helység Somogy Vármegyében, nem messze a' Drávától; tartozik a' Melt Gróf Szécsenyi familia' Uradalmához. Borai híresek és kelendők.

21. Calepinus Ambrus, Augustinianus bardt volt a' XVd. Században, egy nagy Dedk Dictionariumot írt, mellyhez idővel 9-10 nyelven való magyarázatokat adták, 's a' felsőbb időkben híres munka volt a' tudósoknál. Most is hasznavehető. Van némelly kiadásában Magyar nyelv is mellette. Született ez az ember Calepióban, Bergamo városa mellett, és a' nevét hazdjáról vette.

22. Etuis, frantzia szó, dtallyában minden tokot tesz, a' miben sok darab holmi tartatik; különösen pedig, és itt, jelenti azt a' kis tizfra tokot a' Dámáknál, a' mellyben apró kés, tükör, puggiláris, szagos üveg, &c. vagyon.

23. Stanislaus Dubranowszky *Matematikus és Kalandárjom-tszindló volt a' XVIII Században.*

24. Rideg annyit tesz, mint egyedül való, magdnos; p.o. rideg fa, rideg marha, rideg legény.

25. Avar, azaz: lábán maradt száraz gyepfü.

2. Auszprug, vagy Ausbruch néven ejti és issza a' Német a' Magyarok' Asszúszöllőborát.

II. KÖNYV.

27. *Az Etéziák Kanikula' idején lengedező szelek.*

28. A' Garabontzás deák felől az a' mese van Népünknel, hogy sárkányon jár, és a' forgószélet ő támasztja, kivált ha, ahol rongyos köpenyegjében kéreget, tejet és kását nem adnak néki.

29. Springer, német szó, magyarul ugró, egyik tiszt a' Sakk játékbán. A' községnél a' neve kutyá: nem jobb és tsinosabb neve volna é Lovas vagy Huszár, minthogy frantziául is Chevalier?

30. Mikor Főispányunk Beülvén székébe, a' legelső tántzot magyaron kezdette. A' mire itt tzelezés van, valósággal megesett a' N. Mélt. Gróf Szécsényi Ferentz ő Exc.jának Főispányi Béiktatásakor, 4. Jul. 1798.

31. *Az igaz Magyar tántz, a' lassú Verbunkos, a' mit b. eml. Eleink, kik a' Nemzeti dolgokat kortsosodó unokáinál jobban kedvelték, szebb és méltóbb kifejezéssel Nemeses Tántznak neveztek. A' mi hiú, szapora és rendetlen tántzunk, mellyben asszonysemélyek is ugrádoznak, ölelkeznek, keringenek, 's kiki magáért és párjáért tántzol, egész formájával magmutatja, hogy tót eredetű, az Asziai gravitással és méltósággal*

átallyában ellenkezik; ezt én a' népután nevezem Kufertzes Tántznak. Illyen megkülönböztetéssel, reménylem, megismerik az Olvasók a' Magyar tántz felől tett ítéletemnek igaz voltát. Az illyen Tántzról tették a' Külföldiek is azt a' sok jeles megjegyzést. Mikor a' Frantzia háború idején sok Anglus nagyemberek lakának vala Betsben, egy Anglus az ott lévő Magyarok tántzában 300 figurát számlált meg. Ezt produkálni's hideg vérrel felszámlálni --- tsak Anglustól és Magyarától telik. Jusson eszedbe, édes Magyarom! a' halhatatlan Kaunitzknak ama mondása, hogy nemzeti Karaktere tsak az Anglusnak és a' Magyaroknak van: 's érezvén jobban-jobban nemzeti méltóságodat, betsüld meg még az aprókban is magadat!

32. Paszit, vagy Paszita, túl a' Dunán a' Keresztelőkori Vendégség.

33. Banyaposz néven esméri a' nép némelly helyeken a' pöfeteget. Lycoperdon Bovitsa. L.

34. Éris, görög szó; itten az egyenetlenség' és Visszavonás' Istenasszonyát jelenti.

35. Kráfli, magyarul fánk, és Olasz tészta.

36. Florentina: tündér Ilona. Ezek a' régi öregeknek 's a' mai községnek csméretes Románjaik, vagy Istóridik; mellyeket a' Szür-boltokban árúlnak a' tót Bibliopóldák.

47. Tökét vonni. Szokásban vagyon sok helyeken, hogy mikor a' Fársáng elmúlik, a' meg nem házasodott Ifjakkal, és férjhez nem mentt Lednyokkal, valamelly darab fát vagy tökét neveltségnek okdért megemeltetnek, vagy egy helyről más helyre vitetnek. A' tsinosabbak az ollyan Személynek Zsebjebe egy kis forgátsot, szilánkot vagy zsindelet tesznek, sőt affélet levelekbe 's

szédulákba is zárnak. Illyenkor a' tsindllegtöbbséget, hogy a' furtsa emberek miképpen fortélyoskodnak, hogy vigyáznak magokra 's hogy szedődnek rá, 's a' t.

38. Augspurgi lántzok. *Ollyan finom apró lántzotskát tsindlnak az Augspurgi Mesteremberek, hogy azzal a' balha' lábát is megköthetni, 's ha a' balha ugrik, utánna rándúl. Az árra egy lántzotskának tsak 15 kr.*

39. Háromképü Hekaté. *A' régi mesék szerint azonegy istenasszony az égen Luna, vagy a' Hóld, a' földön Diánna vagy a' Vadászatnak istenasszonya, a' pokolban vagy a' holttak' alsó világában Proserpina, a' kinek, mint minden odavaló isteneknek fekete marhákkal áldoztak. Virgilius említi a'*

Tergeminam Hecaten, tria virginis ora Dianae, és Horatius a' Diva triformist: mert három fejjel festették; közbül állott a' leánysó, jobbról a' lósfő, balról pedig a' kutyafő.

40. *A' Mennydörgést jó isteni jelnek tartották a' Rómaiak, ha Balfelől talált imádságokra, vagy áldozások' idején hallatódni. Erre van itt a' tzelozás; valamint több régi pogány tzeremóniákra, kivált a' mellyek a' Rómaiaknál megvoltak: de mind azokat bajos volna illyen szűk helyen eléggé megmagyarázni az azokban járatlanoknak. Virgiliusnak. Aen. L. II. v. 693. az Anchises' imádságára. . . . Intonuit laevum.*

III. KÖNYV.

41. *A' Hortobágy' pusztáján, melly az úgy nevezett Hortobágy folyóvíznek, vagyis Tisza-*

szakadéknak környékén esik a' Debretzeni és Újvárosi földön, --- 's közönségesen az alföldi Leggelők körül, szokások holmi pajkosoknak, hogy pipájokba süveg vagy kalap-motskot tesznek, mellynek füstjét ha messzéről a' gulya megérzi, szerte széllyel szaladoz.

42. Bászli némelly környékeken annyit tesz mint másutt baszuta, liphetz, pipogya, és, a' mi odaalább előfordúl, Kákompilli, 's a' t.

43. Pártes! Schlofsberg! fájdalom, hogy nagyon is esmértes nevek és helyek, a' mellyeken való lelki, testi és világi elromlások az Ifjaknak, nem tsak egy Satiristának érdemlené meg a' figyelmét, hanem olyanoknak is, a' kik nagy hatalmokkal hamarább fordíthatnak a' dolog' névén! --- Nem elég a' bünt megtiltani, hanem a' bűnnek eszközeit kellene eltörteni; vagy a' gyönyörűségeket a' Virtus' ketsegtető eszközeiné tenni. --- A' legutálatosabb úgy nevezett Kreutzertheaternél mi közönségesebb fészke és menedék-helye a' közönséges bűnöknek. Tegyük Virtus' oskolájává a' Theatrumot, 's érzékeny Ifjainkat bátran vezethetjük akkor belé; a' gyönyörűségek nemes érzést fognak benne, mint a' Róma' és Athéne' nevendékiben, felindítani!

44. Nyílj meg most Hélikon! 's a' t. --- Mikor Virgilius a' háborúra felköltt Itáliai Vitézeket elő kezdené számlálni, így kiált fel egész enthusiasmussal, *Aen. Lib. VIII. v. 641-646.*
*Pandite nunc Helicon Deae, cantusque movete,
Qui bello exciti Reges, 's a' t.*

45. General en Chef a' legfőbb Vezére egy sok ezerből álló fegyveres Seregnek, a' kitől függnek osztán minden osztályos Generálisok.

46. *Gubernántné, frantziául Gouvernante, a' nagy háznál a' gyermekeket nevelő, 's az azoknak gondját viselő Asszonyszemély.*

47. *Avantgarde, elősereg, előre indított, vagy az ütközet' elejére állított, kissébb sereg.*

48. *Díván, igen apró lábakon álló neme a' Kanapénak. Minthogy ezt a' Török szokásoknak követésére vették fel az Európaiak: azért neveztetett Dívánra a' Törökország' fő Tanácsáról a' Dívánról, a' mellytől van ez a' szónk is; dívánhozni.*

49. *Harnádel, 's a' t. — Nadel német szó, magyarul tűt tézen. Egyszer egy német technologicus Könyvben a' Tűnek 22 nemét olvastam meg; pedig sem a' hájvarró, sem a' bornyomózsákvarró, sem még inkább a' botskorfüző tű nem vala benne.*

50. *Fringia. Ezt a' szót a' kardvasakra szokták felütni annak jóságának jeléül és bizonyosággul.*

51. *Spanyol Sorompónak nevezik a' Hadi mesterségben, azokat a' hegyes vasazott karókból készített, és forgatható palánkokat, mellyeket a' Gyalogság' elibe szoktak hányni, hogy a' lovas nép el ne gázolhassa azt. Németül Spanische Reiter.*

53. *Cerussa, tesz fejér festéket, fejér kendőzöt: Minion pedig egy neme a' piros festéknek. A' jóféle ortzafestő piros színnek a' neve Carmin.*

54. *Toalet, Toilete, tesz frantziául asztalkát, különösen pedig asszonyi ékesgetésre készültt his fűkos asztalt: Curtizan, Courtisan, udvari ember, hízelkedő, Dámák körül hivalkodó: Coquette, tetszeni kívánó, színes mézes mázos beszédű, szerelmhez értő Dáma, 's a' t.*

IV. KÖNYV.

55. Carré tesz itten különösen négy szege-
letre álló 's egy bizonyos helyet bekerítő katoná-
tszoportot.

56. Schieibkalendernek, vagy Iró-Kalandár-
jomnak hívják a' Németek a' negyed rétü árkus-
ra nyomtatott Kalandárjomot.

57. Eddig minden nagyok üressen botsáták.
Ha mások ezt mandják, nem jól mondják: mert
p. o. N. Mélt. Gr. Szécsényi Ferentz ó Exc. ja egy
Presentben is 100 Rf. a' Grófné ó Exc. ja egy O-
dámért külön 50 Rf. Mélt. Gróf Festetics Gyógy
ö Nga a' hadi Oskoláról lrott Odámért 100 Rf.
más ízben 25 Rf. ismét 30 Rf. ismét 40. Rf.
Mélt. Gróf Erdödy Zsigmnodné ó N. ga 5 vagy
6 sor versemért 12 aranyat, T. N. Frater Istvan
Úr 50 Rf. adtak, hogy most másokat ne említsek.
Meltatlan panasza az, hogy Nemzetünkben Metzé-
nások nintsenek; vagynak igen is, csak az Iróink
vagy importunusok ne légyenek, vagy sordidusok.
Principibus placuisse Viris, non ultima laus est.

Horat.

58. Lencsen, egy puszta Somogyban Nagy-
Bajom mellett.

59. A' Bullán, magyarul Far-dagály, talám
a' Módinak minden bolondsági között legképtele-
nebb bolondságzala! Ez már kiment a' Szokás-
ból; de a' Mopszok, vagy a' Dámáknak ölbei kis
Kutyáik, mégis a' grátziák' szolgálatjában vagynak

60. Castrum doloris nevet visel a' Nagy em-
berek' halálára felállittatni szokott Gyász-alkot-
mány, mellyben a' megholtnak érdemei szoktak
példázatokban előadódni.

61. Pázsi, *frantziádúl Page*, olyan nemes gyerkótz, a' kit a' Nagyobb Udvaroknál nevelnek.

62. Pámpám nevű *Pudlija* volt Somogyban egy Uraságnak, kinek Házándaesmeretségben voltam. *Furtsa* kutya volt!

Fies nobilium tu quoque Pudlium

Me dicente. --- --- --- Horat.

63. A' Kalamajka egy szörből való fényes *matéria*, mellyet kivált régi Magyarjaink *Mentebéllésnek* viseltek; 2szor: egy tántznak a' neve.

64. Egy *Nimfa*, kit *Virgíl 's a' t.* Lásd: *Aen. Lib. IV. v. 174, sqq.*

65. *Hogy a' Literatúrában még a' Rozsólisos Butellára is kell citálni! Vide sic:*

Rosolio di Aqua d' oro, all' Insequa della Fénice in Bologna. Michael Kozma. *Fama Volat, In Bologna: pedig Kozma Mihály, míg élt, Budai rozsólisos Görög volt.*

66. A' *Novella*, *Zeitung*, *Gazetta* és *Journal* mind *Olasz, Frantzia és Német* nevei az *Újság* leveleknek.

67. *Svalir*, vagy *Svalje*, *frantziádúl Chevalier, gavallér, Ritter, Nemes, vagy Nemeskedő.*

68. *Keletső, vagy Napkeletső; keleti v. Napkeleti.* Így ejtik ezt néhol Magyar Hazánkban, és ítéletem szerint nagyon helyesen. Valamint ezekből túl, innen, vég, hátul, elő vagy elől, utól, közé, 's a' t. ezen szók jönnek, túlsó, innenső, végső, hátúlsó, első, utólsó, középső, 's a' t. úgy, nem tudom, mi okon lehetne kitsűfolni azon *Helységek*et, mellyeknél szokásban vagon az *északsó, napkeletső, délső, napnyúgosó terminatio?* Kivált hogy a' só és ső *suffixumok* mindég helyet jelentő szókhoz ragasztódnak.

69. Foszfor, görögül *Phosphorus*, deákül *Luifer*, magyarul *Hajnaltsillag*. Lásd az I. K.

70. Cítére, görögül *Cythere*, deákül *Vénus*, a' *Szerelem*' Istenasszonya, ki hattyúkon jár.

71. A' *Hijéna* egy kegyetlen ragadozó állat, mellyet soha tökéletesen meg nem szelidíthetni. *Irtózna* kell olvasni, a' miket erről az állatról irnak az utazók és természetvizsgálók: a' ki Magyar olvasóim közül a' *Hiénáról* keveset vagy éppen semmit sem tud, ne mulassa el megolvasni a' mit *Raff* után felőle beszéll *T. Fabián József Úr* a' *Természeti Historiának* (*Veszprém*. 1799.) 497 és 498 lappj.

72. *Lajhár*, *Földi'* és *Fábián* elnevezések után az a' minden állatok közt legtünyább, leglassúbb és legostobább négylábú állatotska, melly görögül *Bradypus*, deákül *Ignavus* vagy *Tardigradus*, frantziául *Paresseux*, németül *Faulthier*, az amérikiaknál pedig a' maga sipitnya szaváról *AI* nevet visel. Minthogy ennek természetét is járattalan *Olvasóim* Magyar könyvből is megtanúlhatják, útasítom őket az említett *Historiájára* *Fábián Úrnak*, a' 604-606 lapp. Vessék egybe ezzel a' *Földi'* *Jegyzését* is, mellyet a' *Természeti Historiának* (*Pozsony*, 1801) 55-dik lappj. térszen, *Blumenbach* után. *Megnézhetni* *J. Fr. Blumenbach's* *Handbuch der Naturgeschichte*.

73. A' *Baléna*, legnagyobb neme a' *Czethalaknak*, sőt legnagyobb állat a' mi földünk' kekségén; mert 10-15 öl van a' hosszúsága, 's általában van a' teste 100-annyi temérdekségű, mint a' mi Ökreinké. Terem az északi és déli *Oceánuson*; legjelesben pedig az északi *Pólus* felé hajló kietlen *Grónlandiának* környékén. Ennek is egész formá-

jdt, természetét, és fogása' módját megolvashatni Földinél a' 108-109 lapp. hosszabban pedig Fábián Raffjának 588 lapj. egészen az 598 lapig.

74. Hogy a' Plánták is szaporodnak, 's magvaikból hasonló fajtdt tenyésztetnek; azt a' paraszt ember is tudja. Hanem, hogy erre a' tenyészésre szintűgy a' plántákban is Him és Nyőstény nemet állított elő a' Természet, mint az élő állatokban, azt már nem tudja minden ember. A' régi Bóltsek valamennyitskére sajtították ezt a' dolgot; de világosan 's határozosan legelőszőr Millingthon nevű Anglus irt a' plántáknak nembeli különbségekről ő pedig élt a' XVII-dik' Század' végén. A' növények' Nemzőrészei a' Virágban vannak. Itt az én verseimnek megértésére elég ennyit tudni: hosszabban ennek fejtegetésébe ilyen helyen nem botsátkozhatom.

75. A' Palma legelső, és legszebb, nemesebb pompásabb neme a' Plántáknak; a' Penész pedig, legutólsó 's legsilányabb. Erről méltó lesz tanulatlan Olvasóimat a' hely' szűk voltához képest megvilágosítani. Azt gondolja a' természetet nem esmérő ember, hogy a' penész csak valami rusnyapor és pelyhes nyádkásság, melly a' romlásnak és rothadásnak következése: holott mind az, a' mi nekünk ilyennek látszik, egynéhány ezer apró plántákból öszvetsoportozott erdőtske, a' mellynek gyökerei, szárai, ágai, virági és magvai vannak, 's a' mellyet jó nagyító üvegen szemlélni kibeszélhetetlen gyönyörűség. Ha feketedni kezd, jele hogy megérett, 's már veszni tér. Többnyire hamar felnő, (nyáron 1-2 óra alatt, ha nedvességet, meleget, 's rekedtt levegőt kaphat) de némelly Nemei esztendő-számra is eltartanak. Van pedig,

a' mint a' Természetirók számlálják, 15 faja, melly fajok közül némelyiknek egyes szára van, némelynek ágasbogas, hata tartós, kilentze múlólagvaló. Nemi neve Linnénél Mucor, és tartozik a' Gombák' rendébe.

76. Schwartz Berchtoldot tartják a' puszkapor' első feltalálójának -- Európában. Élt ő a' XII-dik Században: Freyburgi fi volt, és Franciscanus barát.

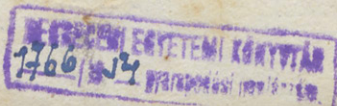
77. Júnó, a' mint Ovidius boszelli, magtalan lévén, Jupiter a' maga' fejében a' fegyveres Minervát foganta, kit osztán a' Vulkanus kalapáttsa szabadita ki onnan. Ezen bámúlván Júnó, 's hasonló páratlan nemzésre törekedvén, elindúlt az öreg Oceánhoz, hogy tőle tanátsot kérjen a' felől, mi móddal lehetne néki is férjfi nélkül gyermeke. Ez útjában elfáradván betér Flórdhoz, 's közli véle szándékát. Flóra a' kertjébe viszi ötet, egy Virágot mutat néki, a' mellyet ha tsak újja' végével érintene is azonnal fogadna méhében. Ugy is lett: és Mársot szülte, a' hadak Istenét. Más alkalmatossággal, midőn Jupiter' asztalánál vendégségben ülne, jól talált lakni mezei salátával, 's azonnal megterhesedett. Ebből szülte a' hasonlíthatatlan szépségű Hébet, az ifjúság' Istenasszonyát 's Istenek' pohárnokneját. Tsudálatos költemény ez, holott a' Salátának vizes és hideg természete mind a' két Nemet meddővé teszi!

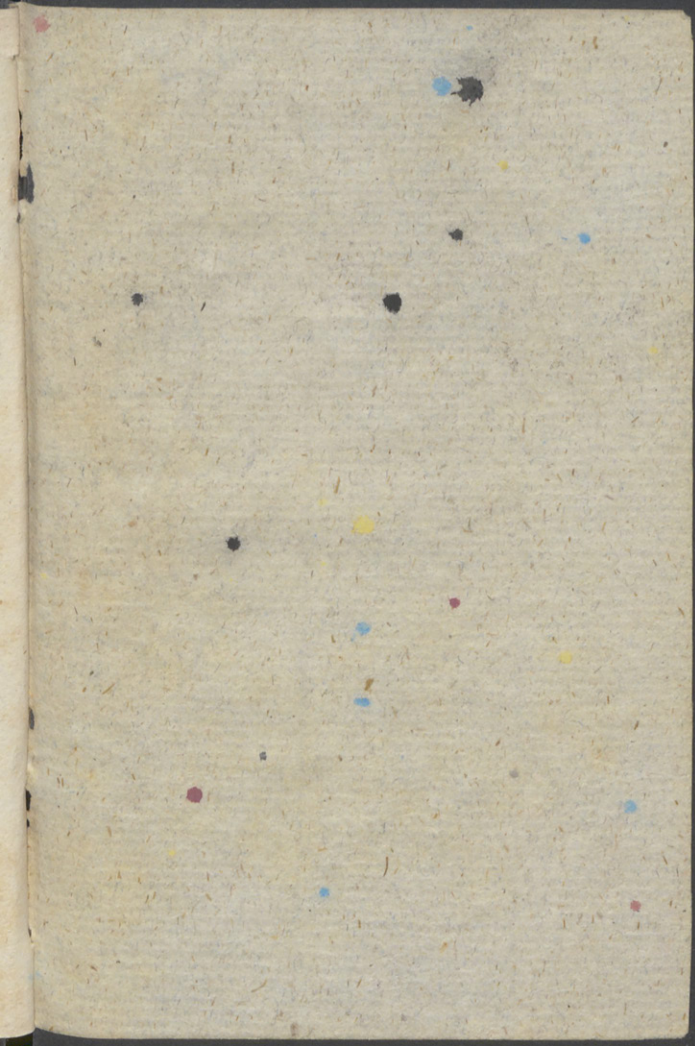
78. Donna Olympia, egy nagy familiából való, de szegény és büszke SpanyolUri asszony a' Holberg' egyik Vigjátékjában. Báró von Nichts a' németeknél olyan forma szóllás, mint magyarul a' Sohonnai vagy Semmiházy Uraság.

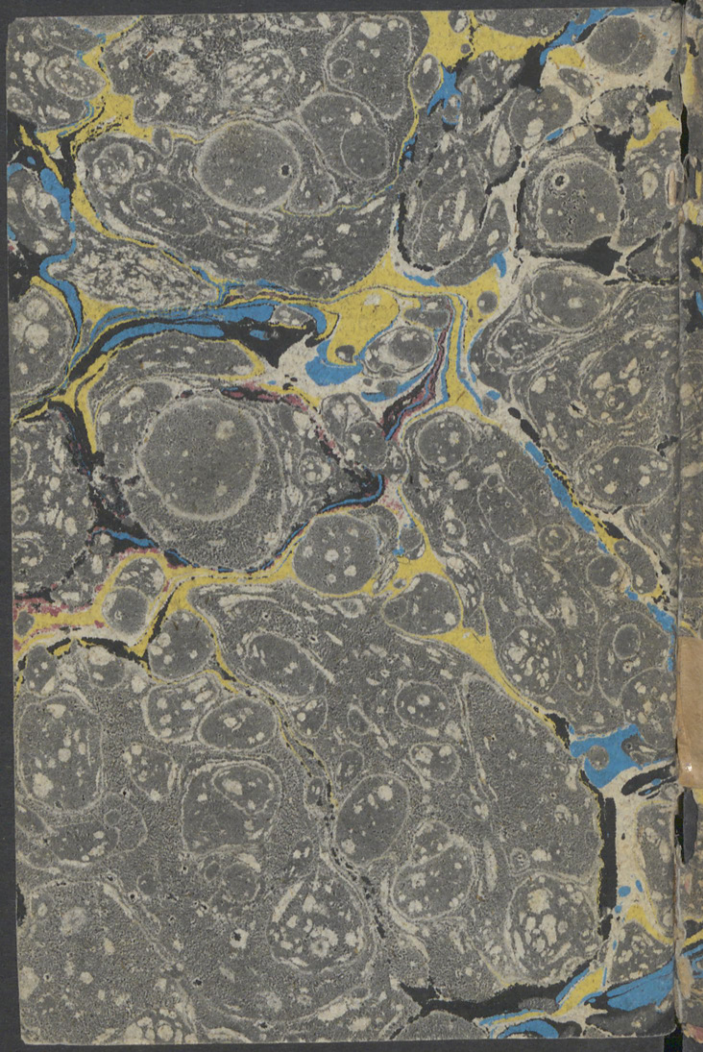
79. Élvény, dedkül vivax, olaszúl, frantzidúl vivace, németül lebhaft. Ellenkező jelentésű az-

zal hogy halovány, halvány. A' deáknál ezek a' grádusok vagynak, vivens, vivus, vividus, vivax: az olasznál szint' ezek: a' frantziánál, vivant, viable, vif, vivace; a' németnél, lebend, lebendig, lebhaft. Nyelvünkben még eddig tsak e' két szót gyomroztuk: élő és eleven. Ha azt akarjuk, hogy jövendőben a' tudományokban, muzsikában, képtrásban, éc. előbb menjünk: sok szavakra's meghatározott értelműekre kell szert tennünk. Ama' két régi szónkhoz hadd járúljon hát hozzá az élővény, melly ellen semmit az Új-voltán kívül nem vethetni. Ha jól emlékezem, Benkő Úr valahol ilyen formát akar az élénk szóval kitenni. Nagyon helyyesen! valamint fél gyökértől félénk, úgy él gyökértől élénk jön. Ezt is adjuk a' többihez, 's nekünk is a' grádusú szavunk lesz az élet' ideájára, mint az itt előhozott Nemzeteknek. A' ki az új szókat nem tűrheti, mondjon le az új ideákról is. Elég tágas a' Caspium' homokpusztája! ott életében sem hall egy új szót is!

80. A' melly régi bőrét a' kigyó tavasszal elveti, az felette vékony, halovány, és lenge: a' Lebernyeg ilyen ruhát jelent a' Magyaroknál; p. o. a' rongyos, kopott, vékony, szél szűrő köpönyeget, lebernyegnek tsúfoljuk. Deáknál és görögül ez a' Kigyóhártya Syphar, és Leberis, ahonnan az a' példabeszéd is van, Nudior leberide; nem jól jön e' hát ez a' leberis magyar nyelven Lebernyegnek?

720244

720244

